

DE

DELAVSKA ENOTNOST št. 7 — leto XXXXI

Glasilno Zveze sindikatov Slovenije, glavni urednik: Dušan Gačnik,
odgovorni urednik: Andrej Ulaga, v.d.

Ribiški praznik na slovenski obali

Več kot sto ribičev, med njimi 25 poklicnih portoroške Droge, je letos znova prijetno presenetilo ljubitelje slastnih cipljev. S svojimi kaiči in posebno ribiško mrežo so zajeli in spravili na suho več kot 100 ton cenjene bele ribe, kar je trikrat toliko, kot je bil povprečni vsakoletni ulov v minulih dveh desetletjih. Dvome-sečno varovanje portoroškega zaliva in opazovanje tradicionalnega zbiranja oziroma zadnjega popotovanja cipljev se je torej kljub izjemnim naporom stoterih odrgnjenih in premraženih rok bogato obrestovalo. Slika in besedilo: A. Ulaga

Iz vsebine:

12. seja CK ZKJ Slovenije
v luči predkongresnih priprav
**Položaj delavca je
odvisen od uspešnega
reševanja gospodarskih
vprašanj**

Stran 2—3

Srečanje samoupravljalcev
»Rdeči prapor« v Kragujevcu
**Ustreznejše
nagrajevanje za
proizvodno in
ustvarjalno delo**

Stran 6

Nadaljevanje televizijske
oddaje »V živo«
**Socialno politiko
naj vodijo
delavske vajeti**

Stran 7

Kaj o tem menite vi?

Ni naš namen, in sploh ni mogoče v tem kratkem zapisu povzeti bistva stališč, ki jih je predsedstvo CK ZK Slovenije nedavno sprejelo glede nalog komunistov v družbeni akciji za nadaljnji razvoj slovenskega jezika in jezikovne kulture, stališč, ki jih z zanimanjem sprejema najširša javnost. Ta stališča, ki so razpravam o tako pomembnem družbenem vprašanju, kot so razprave o jeziku, pridala vse pomembne politične razsežnosti, tudi nas novinarje v uredništvih zavezujejo, da sooblikujemo pravo zavest in odgovornost vseh o vrednotah slovenskega jezika kot temeljne sestavine slovenske kulture in samobitnosti.

Pa vendarle, tokrat za začetek, nekaj misli iz teh stališč (ki jih ilustriramo z izložbenim oknom Medexa, mimo takih oken različnih delovnih organizacij pa ljudje pogosto stopamo!).

V stališčih je med drugim rečeno, da nam največja grožnja za obstoj slovenskega naroda in njegovega jezika ne preti predvsem od poangleženja ali srbohrvatenja slovensčine, čeprav tudi tega ne podcenju-

jemo, temveč od zastoja samoupravnih odnosov; te moramo torej utrjevati in v njih dobi odgovornost samoupravnih subjektov za bogatenje slovenskega jezika svoj pravi smisel. Stališča govore o tem, da bi morali imeti zlasti v večjih gospodarskih sistemih lektorsko službo, ki bi preprečevala nepotrebno uvajanje tujk v obliki blagovnih označb, naslovov delovnih organizacij itd. Komunisti v večjih ustanovah in organizacijah se morajo zavzeti, je

zapisano v stališčih, za ustanovitev stalnih delovnih skupin in sekcij, ki bodo imele v prizadevanju za boljši slovenski jezik več uspeha kot ga imajo zdaj občasne in premalo učinkovite akcije.

In komu je danes namenjeno naše vprašanje? Vsem, ki se čutijo izzvani, še posebej pa Medexu in Emoni, ki se nikakor ne moreta posloviti od HOT DOGA.

Uredništvo DE

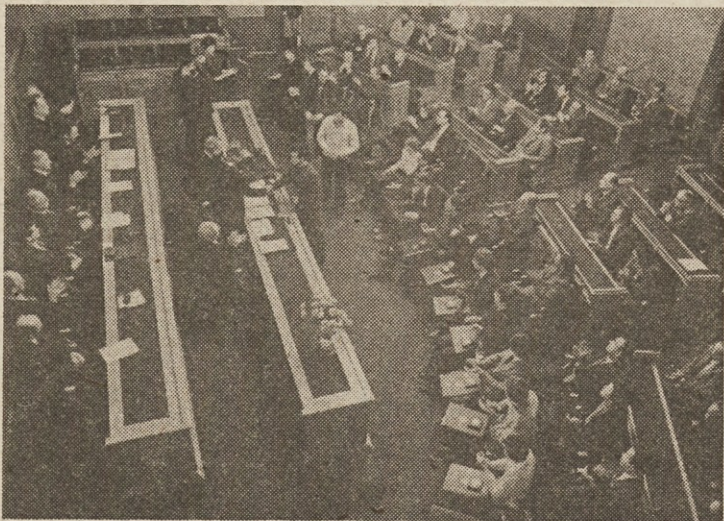
Težave kot spodbuda

Ob sprejemanju dogovorov o izvajanju politike cen v letošnjem letu, ki je bila opredeljena v resolucijah (zvezni in republiški) o uresničevanju družbenega plana razvoja v tem letu — zvezni dogovor in slovenski sta bila sprejeta v začetku februarja — se je pokazalo, kako različno so v raznih okoljih ocenjevali (in še ocenjujejo) politiko cen in akte, ki naj jo pomagajo izvajati. O različnih pogledih do težnje, naj bi se letos cene gibale le malo više, kakor se gibljejo v razvitih državah, smo že pisali. Stališča so zelo pestra — od takih, ki dajejo politiki cen vso podporo do druge skrajnosti ko »poznavalci« trdijo, da takšna politika cen ni odraz ekonomskih in tržnih zakonitosti in tudi ne posledica odločitev delavcev, pač pa številnih dejavnikov, ki govore in odločajo v imenu delavcev. Treba je seveda priznati, da imajo kritiki v marsičem prav. Politika cen, kakršno skušamo uresničevati, je vsekakor prej odraz trenutnega stanja v gospodarstvu in nujnosti sprotnega reševanja položaja, kakor dolgoročne naravnosti (čeprav ji tudi teh, dolgoročnejših teženj, ne moremo oporekati). Toda vsi tisti, ki jo kritizirajo in ugotavljajo, da nikakor ni mogoče cene pove-

čevati samo za toliko, kot je določila resolucija o družbenem razvoju, so, kot kaže, spregledali, da smo v položaju, ko si lagodnejšega cilja nikakor nismo smeli zastaviti. Zdaj nam kajpak ne kaže več razpravljati o smotnosti sprejetega, pač pa kvečjemu o tem, kako dogovorjeno izvajati. Ni moč zanikati, da nekaterih potrebnih dokumentov, ki morajo podpreti uresničevanje sprejete politike cen, ta čas še nismo sprejeli. Tudi ne moremo mimo dejstva, da delavci kljub množici samoupravnih sporazumov in drugih »samoupravno« sprejetih odločitev dejansko še ne vplivajo na politiko cen in nemara še manj na njeno izvajanje. Toda prav tako ne moremo spregledati, da se da tudi na tem področju (kot na večini drugih področij delovanja združenega dela) marsikaj storiti »doma«, v delovni organizaciji, v tozdu, v reprodukcijski verigi itd.

Kajti cene same so le posledica ekonomskih odnosov in če torej vsaj sočasno ne odpravljamo tudi vzrokov za nesorazmerja tudi spremembe posameznih cen ne bodo zalegle, pač pa se bodo nesorazmerja pokazala ali drugje ali pa na višji ravni. Čeprav so cene pri nas nemalokrat bolj politična rezultanta kakor ekonomska kategorija, pa je moč, kakor smo dejali, vendarle nanje vplivati z vrsto »hišnih« ukrepov — od skrbi za boljšo produktivnost, smotnejšo porabo dohodka, manjšo skupno in splošno porabo, do težnje, da bi se dohodek povečeval predvsem z boljšim delom, ne pa skozi višjo ceno, odpiranjem domačega trga ter večjim vključevanjem v svetovni trg vsake posamezne delovne organizacije. Našteli pa bi lahko še vrsto ukrepov na »višji«, občinski, republiški in zvezni ravni. Skratka, ne bi smeli dovoliti, da bi obveljala črnogleda napoved, češ »da smo dogovor o izvajanju politike cen lahko dosegli, da pa je vprašanje, če ga bomo uresničili«.

Boris Rugelj

Ob slovenskem kulturnem prazniku, 8. februarju, so v zbornični dvorani univerze v Ljubljani slovesno podelili 17 Prešernovih nagrad študentom univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani. Poročilo za Prešernove nagrade študentom je prebral akademik profesor Janez Milčinski, nagrajencem in gostom pa je govoril prof. dr. Ivo Fabinc.

Slika: A. Agnič

Muzej ljudske revolucije v Sloveniji in Muzej revolucije narodov in narodnosti iz Beograda sta v Muzeju revolucije v Ljubljani pripravila razstavo »Vstaja v Jugoslaviji 1941«. Obsežno fotografsko in dokumentarno gradivo prikazuje predvsem priprave na vstajo v Jugoslaviji pa tudi obdobje socialistične revolucije. S to razstavo je Muzej ljudske revolucije Slovenije začel uresničevati svoj razstveni program v letu 1982 — letu kongresov zveze komunistov.

Slika: A. Agnič

Minulo nedeljo so v Ljubnem ob Savinji sklenili letošnji pohod mladih po poteh legendarne Štirinajste divizije. Mladinci, letos jih je bilo 450, so prehodili več kot 140 km. Ob zaključni slovesnosti so komandantu Štirinajste, narodnemu heroju Tonetu Vidmarju-Luki, predali raport in se potem pogovarjali s preživeliimi borci Štirinajste divizije, ki so jih seznanili z boji in uspehi takratnega pohoda. Majda Ilijaš, ena od bork Štirinajste divizije, je v slavnostnem govoru poudarila, da je bil takratni pohod in tudi sedanj, izpit vzdržljivosti, tovarštva in solidarnosti.

Slika: Miško Kranjec

12. seja CK ZK Slovenije v luči predkongresnih priprav

Položaj delavca je odvisen od uspešnega reševanja gospodarskih vprašanj

Na 12. seji Centralnega komiteja Zveze komunistov Slovenije, ki je bila prejšnji teden, je bila v ospredju pozornosti razprava o pripravah na kongrese slovenskih in jugoslovanških komunistov in o poteku javne obravnave kongresnih dokumentov. Poudarjeno je bilo, da so te priprave sestavina naše vsakodnevne družbenopolitične aktivnosti in da je vsako prizadevanje zveze komunistov in drugih subjektivnih sil, ki prispeva k uspešnemu uresničevanju politike gospodarske stabilizacije ter k razvoju in večji učinkovitosti političnega sistema socialističnega samoupravljanja, tudi najtrdnjši kamen v mozaiku razgibane predkongresne aktivnosti. Precej razpravljalcev je hkrati kritično ocenilo ukrepe gospodarske politike, ki vedno ne prispevajo k utrjevanju samoupravne vloge delavcev.

Ekonomske zakonitosti so objektivne

V večurni razpravi se je precej razpravljalcev osredotočilo na kritično osvetlitev aktualnih družbenoekonomskih razmer, temeljnih vzrokov za kopičenje nekaterih slabosti v gospodarskem razvoju, najpomembnejših nalog za presežanje perečih ekonomskih težav in delovanja tekoče ekonomske politike. Bili so si enotni v oceni, da se soočamo z težkim gospodarskim stanjem, ki pa ni brezizhodno. Kot so podčrtali, sta za težak gospodarski položaj Slovenije in Jugoslavije dva temeljna vzroka: velika uvozna odvisnost in pretežna udeležba kreditov pri financiranju nekaterih velikih gospodarskih nalog.

Precej kritičnih besed »je padlo« na račun ekonomske politike in njenega delovanja v praksi. Ugotovili so, da imamo pravno in politično opredeljen ekonomski sistem, vendar le-ta ne oblikuje odnosov v praksi, kar pomeni, da ni postal hrbtenica prakse. Videti je, da je ekonomska politika po sprejetju zakona o združenem delu popustila, da ni ujela koraka v lastni družbeni preobrazbi prav pri izbiri sredstev, metod in načinov delovanja. Ta značilnost je še posebej prišla do izraza, ko so se nekateri materialni odnosi pri nas zaostri, ko je prišlo do nekaterih stihijskih tokov in ko je bila nujna bolj izrazita in bolj angažirana ekonomska politika družbenopolitičnih skupnosti. Ker v ekonomski politiki niso bile izoblikovane ustrezne smeri in metode za delo, se je le-ta vse bolj zatekala k starim mehanizmom, ki so se že v preteklosti pokazali kot neprimerni. Tako seveda ni moglo biti pričakovanih rezultatov, še več, takšno delovanje je začelo ogroziti tudi razvoj družbenih odnosov, saj imamo opraviti s procesi krepitve vseh oblik oživljanja lastniških odnosov, pa tudi z nerazumevanjem nekaterih temeljnih razrednih vprašanj. Rezultate, ki jih zdaj kljub vsemu dosegamo, lahko torej pripišemo predvsem neposredni akciji samoupravnih in političnih sil samoupravljanja, ki pa so delovale in delujejo ob neugodnih ekonomskih sistemskih rešitvah.

V tej zvezi so opozorili, da so nekateri prezrli zametke izrazite — predvsem v zadnjem

času — krepitve elementarnih samoupravnih rešitev na temelju dohodkovnih odnosov. Zato so si ustvarili napačno predstavo, češ da se da z državnimi sredstvi odpravljati sedanjše težave. Gre zlasti za tezo, da v sedanjem težavnem ekonomskem položaju samoupravni način razreševanja nikamor ne pelje, kar je v bistvu negacija samoupravljanja. Poudarili so ugotovitev, da ni mogoče ločevati reševanja ekonomske problematike od hkratnega utrjevanja samoupravnega položaja delavca.

V razpravi je bila zavržena tudi teza, češ da v socialistični družbi delujejo ekonomske zakonitosti drugače. Poudarili so, da so ekonomske zakonitosti objektivne, drugo pa je, kako jih obvladujemo: ali na samoupraven ali na etatističen način. Ker se v Jugoslaviji nekatera mnenja razhajajo, se zato tudi ekonomska politika v federaciji in po posameznih republikah suče drugače. Zato bi moral biti po prepričanju članov centralnega komiteja instrumentarij ekonomske politike prilagojen tako delovanju tržnih zakonitosti kot kakovostnim dejavnikom gospodarjenja. Če bi to dvoje vključili v instrumentarij ekonomske politike, bi razvitejši del Jugoslavije potegnil za seboj manj razvite dele. Sedaj je narobe, zaradi različnih pogledov na samoupravljanje in

POUDARKI IZ UVODNE BESEDE LOJZETA BRIŠKEGA

— Vse bolj se soočamo z dvema težnjama v naši družbeni praksi, ki svojevrstno odseva razmerje družbenih sil: na eni strani je vse večja odločenost nadaljevati in ustvarjalno naprej razvijati začrtano smer, ne glede na številne težave in odstopanja — na drugi strani pa so poskusi zadrževanja in ponovnega uveljavljanja rešitev in sredstev, ki predvsem na področju gospodarske politike poskušajo urejati odnose na starih etatističnih in centralističnih osnovah, poskusi torej, ki ne upoštevajo ustavnih načel, niti pravic in odgovornosti združenih delavcev;

— starim načinom vodenja in preživelim sredstvom zlasti gospodarske politike, ki so se pokazali za ne dovolj učinkovite, smo dostikrat dovolili dati samoupravno podobo in smo s tem dopuščali, da se je zameglilo njihovo etatistično bistvo;

— razraščanju neugodnih gospodarskih gibanj je resda botrovala tudi splošna recesija v svetu. Toda ne smemo prezreti, da so bili njegovi temeljni vzroki predvsem v neusklajenih materialnih odnosih, v slabem delu, v počasnem in premalo enakopravnem vključevanju v mednarodno delitev dela, v čestokrat zavestnem spregledovanju ekonomskih zakonitosti, v rasti porabe prek možnosti, počasni rasti produktivnosti ter prevelikem zadolževanju v tujini;

— kljub močnim težnjam po cepljenju enotnega jugoslovanškega trga in po ustvarjanju avtarkičnih republiških in regionalnih ekonomij smo hkrati pričali tudi že intenzivnim procesom združevanja dela, znanja in sredstev, ki ne poznajo nacionalnih in lokalnih meja. Tako, na primer, je bilo v sorazmerno kratkem času sklenjenih ali je v pripravi 39 sporazumov o skupnih naložbah med organizacijami združenega dela iz Slovenije in iz manj razvitih območij Jugoslavije;

— delovni ljudje samozavestneje gledajo v prihodnost in moč naše skupnosti. To potrjuje tudi njihova prizadevnost in aktivnost v naporih za boljše gospodarjenje. Komunisti se ob takim razpoloženju moramo docela zavedati svoje odgovornosti in ne popustiti odklonom in omahovanjem zlasti v lastnih vrstah;

— vso veljavo moramo dati delegatskemu odločanju, tako kot je to zapisano v ustavi;

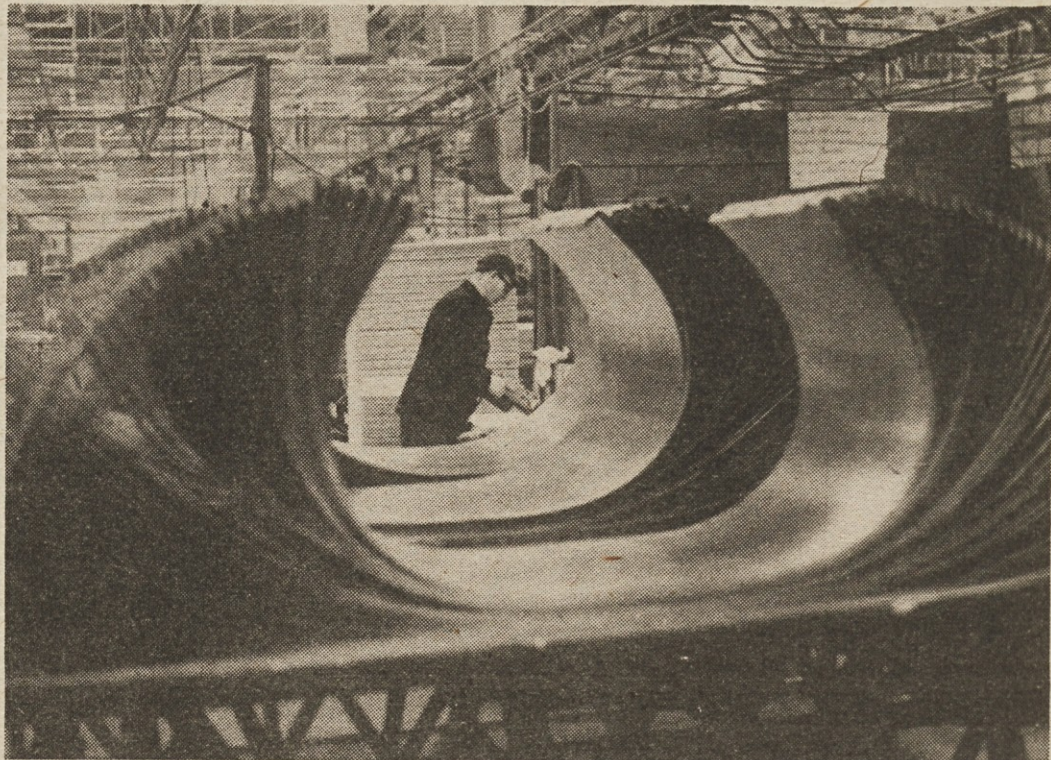
— v sedanjem medkongresnem obdobju smo sicer utrdili prepričanje, da je mesto zveze komunistov le znotraj tega sistema, nismo pa povsod in vselej dosledno temu prepričanju tudi delali;

— delegatski sistem se mora razvijati na pozitivnih izkušnjah, ki so nam kljub številnim težavam in pomislekom pa tudi nasprotovanjem ob njegovem uveljavljanju dokazale, da je sposoben ozioroma da z njegovo uporabo lahko razrešimo tudi najbolj zahtevna družbena vprašanja;

— Zveza komunistov je uspešno uresničevala pot revolucionarne preobrazbe socialističnega razvoja v vsej svoji zgodovini vselej tedaj, kadar je njena akcija, oborožena z revolucionarno teorijo marksizma, izražala interes in občutenje množic.

opravičevanja, češ da nekaterih vprašanj ni moč razreševati na samoupraven način, vleče vse v povprečje. Zato se tudi ne moremo izkopati iz težavnega gospodarskega položaja.

Ekonomska politika naj krepí vlogo dohodkovnih odnosov
Pri nadaljnjem razčlenjevanju aktualnih družbenoeko-

Slika: Andrej Agnič

Slika: Andrej Ulaga

nomskih razmer so poudarili, da je poglavito, kdo gospodari s sredstvi družbene reprodukcije v vseh njenih oblikah od proizvodnje do denarja itd., saj je to pogoj za preobrazbo družbe in delavčevega položaja, pa tudi ključni člen dobrega gospodarjenja. Sedanje analize tokov proizvodnje in reprodukcije kažejo, da so samoupravni subjekti pri svojih upravljaljskih pravicah, odgovornostih in obveznostih bolj vezani na odločitve upravnega aparata, kot so bili pred leti. Odločitve sprejemajo ljudje in institucije, ki ne nosijo materialne odgovornosti za resničen položaj, s svojimi odločitvami prek najrazličnejših mehanizmov zajamejo tudi sredstva in z njimi manipulirajo. Tako potiskajo delavca na obrobje odločanja z vsemi negativnimi posledicami, ki se kažejo v krepitvi lastninskih pritiskov v delovnih organizacijah, v zapiranju delovnih organizacij, v krepitvi moči aparata v združenem delu, ker z administracijo lahko komunicira aparat, ne pa delavec.

Razpravljali so zelo odkrito spregovorili tudi o pritiskih sla-

bih gospodarjev, ki so pri nas mnogokrat dobili prevladujoč vpliv na ekonomsko politiko, ta pa se jim ni bila sposobna upreti. Namesto da bi uporabila instrumente in možnosti za premagovanje nizke stopnje gospodarjenja, neproduktivnosti, razdrobljenosti in drugih slabosti, da bi spodbujala združeno delo k povezovanju, združevanju na skupnih rizikih in premagovanju materialnih vzrokov, ki porajajo centralistične težnje, je ekonomska politika ohranjala stanje takšno, kakršno je.

Odveč je torej poudarjati — kot je bilo omenjeno v razpravi — da bomo še dolgo potrebovali angažirano, enotno dogovorjeno ekonomsko politiko, ampak ta ekonomska politika mora krepiti vlogo dohodkovnih odnosov in samoupravljanja.

Zelo pomembna je krepitev spoznanja, da se mora država — pa naj bo federalna ali republiška — odločno umakniti z občutljivega področja ekonomskih odnosov s tujino in resnično prepustiti prostor organizacijam združenega dela in delavcem. Ta država zdaj do-

izvršni svet, ampak vendarle izvršni organi. Vsaj v Sloveniji smo bili proti zadolževanju v tujini, ki se še zmeraj povečuje, ker dolgovi rastejo. Vztrajali smo, naj tisti, ki se zadolžuje, dolgove tudi vrača. V zadnjem letu pa je več primerov, ko se zadolžujejo organizacije združenega dela, dolgove pa naj bi vračala federacija, Narodna banka, Jugoslavije. To je v bistvu proces etatizacije in je nasproten tistim osnovnim načelom, ki pravijo, da morajo delavci v organizacijah združenega dela, ki se devizno zadolžujejo, dolg tudi vračati in biti odgovorni tudi za devizni del prihodka. In takšnih nedoslednih rešitev v ekonomski politiki je bilo v zadnjih letih precej. Velja povedati, da se je tudi slovenski izvršni svet postavil po robu takšnim rešitvam, vendar pa je ekonomska politika to le uveljavila.

Doseči moramo večjo tehnološko neodvisnost

Nekateri razpravljalci so opozorili, da ne smemo prezreti uspehov, ki smo jih dosegli in da smo vendarle v minulih letih bistveno znižali plačilno-bi-

IZ OSNUTKA POROČILA IX. KONGRESA ZKS

— Lansko leto smo velik primanjkljaj v tekoči projekciji plačilno-bilanca položaja republike spremenili v presežek;

— družbene produktivnosti dela nismo povečevali skladno s planskimi prizadevanji, njen delež k rasti družbenega proizvoda je bil le 45 odstotkov;

— delež investicij v družbenem proizvodu je bil 38,6 odstotka in previsok glede na naše materialne možnosti, zato smo precejšnji del sredstev zagotavljali z zadolževanjem v tujini;

— vključenost slovenskega združenega dela v mednarodno delitev dela je bila premajhna, kar je ob močno zaostrenih problemih v zvezi z zagotavljanjem zunanje likvidnosti države v zadnjih letih omejevalo možnosti za nujen uvoz surovin, reprodukcijskega materiala in opreme;

— zaostrene gospodarske razmere doma in recesija v svetovnem gospodarstvu kot posledica strukturne krize v svetu in prepočasne uveljavljanja nove mednarodne ekonomske ureditve je terjala opustitev našega koncepta ekstenzivnega razvoja, ki je bil v našem povojnem razvoju sicer objektivno nujen in je kljub slabostim zagotovil številne dosežke (visoke stopnje rasti, socialni razvoj, zaposlovanje itd.);

— temeljne organizacije združenega dela še niso povsod ustrezno organizirane... Tako so pod tehnobirokratskimi pritiski potekali procesi snovanja in izpeljave integracij, ki so se omejevali le na fizično združevanje organizacij in skupnosti združenega dela na določenem območju oziroma na fizično združevanje organizacij združenega dela iz iste dejavnosti;

— samoupravno združevanje dela in sredstev v organizacijah združenega dela se uveljavlja prepočasi.

stokrat preveč obremenjuje združeno delo s prakticističnim reševanjem in z ukrepanjem iz meseca v mesec.

Nekajkrat je bilo omenjeno, da bi morali začeti vnašati v razprave o ekonomski politiki določene ocene. Le tako bomo lahko pridobili komuniste in druge delovne ljudi in občane za nadaljnji spopad z zaostrenimi gospodarskimi razmerami. Vedeti moramo, kdo je tisti, ki oblikuje določeno ekonomsko politiko, predlaga in vsiljuje. To je še toliko pomembnejše, ker imamo pred seboj velike materialne probleme in nesporazmerja, hkrati pa nimamo rešitev za vrsto težav, ki ne prenesajo odlašanja. Bolj vztrajno bi morali analizirati, kje so vzroki, da se določena vprašanja v ekonomski politiki neustrezno rešujejo. Konkretnih primerov, ko ekonomska politika ni ustvarjala možnosti za poglobljanje samoupravnih odnosov in uveljavljanje položaja delavca v združenem delu, je v zadnjih letih veliko. Dva sta najnovejša: oskrba z nafto je spet urejena z zakonom, čeprav je lanski sistem že omogočal samoupravno združevanje in dogovarjanje o deviznih sredstvih za to pomembno surovino. Predlog so kljub nizu ugovorov predlagali izvršni organi, ne naš

lančni primanjkljaj glede na prejšnja leta. Tudi ostali so pri trdili, da smo sicer povečali izvoz in zmanjšali uvoz, vendar so poudarili, da bi se v zvezi z rezultati našega zunanjetrgovinskega poslovanja morali ogibati vsakršnih enostranskosti. Plačilna bilanca je še zmeraj negativna in ji moramo prišteti še dolgove, ki jih imamo od prej in ki niso majhni. To je še toliko pomembnejše, ker se ne malokdaj prikazuje stanje tako, kot da bi bili naši problemi zadoževanja bistveno ublaženi in kot da bi bilo vse v najlepšem redu. Dejansko pa še zdaleč ni tako in bomo morali podrobneje spregovoriti o naši zadolženosti in tehnološki odvisnosti. Sedanja zadolženost zahteva nove dohodkovne rešitve znotraj organizacij združenega dela, ki bi jih morali že uresničevati in ne šele iskati. Najprej pa bo potreben določen čas, da se bodo delovne organizacije rešile težav, v katere so zašle. Predvsem je treba rešiti pomanjkanje re-promateriala in to ne le z izvozom, ampak tudi z vlaganji, na primer v turizem. Izdelati moramo tudi programe za zmanjšanje naše zadolženosti v tujini in večjo tehnološko neodvisnost tako od Zahoda kot od Vzhoda.

Emil Lah

Preveč neobdelane zemlje

Kadarkoli smo obračali podatke o možnostih našega razvoja, vselej se je izkazalo, da se lahko še najhitreje postavimo na noge s pomočjo kmetijstva.

Jugoslavija ima zelo dobre naravne možnosti za pridobivanje hrane. S preosnovno kmetijstva, predvsem z boljšim izkoriščanjem zemlje, bi lahko pridelali še več hrane — predvsem za izvoz. Strokovno usposobljeni delavci v kmetijstvu, visoka raven znanosti in tehnologije in razvitost industrijskih panog, ki izdelujejo sredstva za kmetijsko proizvodnjo, so drugi pomembni dejavniki, ki potrjujejo, da imajo objektivne možnosti ne le za nadaljnjo hitro rast kmetijske proizvodnje, temveč tudi za pospešeno in uspešno vključevanje v mednarodno delitev dela.

Vendar pa pri nas še vedno občutno niha pridelok najpomembnejših kmetijskih proizvodov, tako da se spriči absolutno nizkega in povrhu še nihajočega pridelka — pri čemer krivde ne smemo pripisati le vremenskim razmeram — z izvozom hrane ne moremo vključiti v mednarodno delitev dela. Primerov za to je več; to velja za koruzo, meso itd. To je tudi eden poglavitnih vzrokov, da je jugoslovanska zunanjetrgovinska bilanca kmetijsko-živilskih proizvodov zadnja leta bolj negativna kot pozitivna. Izvoz kmetijsko-živilskih proizvodov je doslej dosegal največ okoli 700 milijonov dolarjev, uvoz pa več kot milijardo dolarjev.

Da bi to razmerje postavili na glavo, bomo morali predvsem zagotoviti boljše in popolnejše izkoriščanje zemlje, kjer tičijo ogromne zaloge, kajti dejstvo je, da je danes v državi neobdelanih na stotine hektarov plodne zemlje.

Prav tako bi morali poskrbeti za večjo pridelavo cenejše krme in večji pridelok zasebnega sektorja kmetijstva ter omogočiti nadaljnji razvoj znanstveno-raziskovalnega dela za uvajanje novih donosnih sort in vrst itd. V ta namen so nam na voljo ustrezni kadri, znanstveno-raziskovalne zmogljivosti, tehnologija, obrati za proizvodnjo kmetijske mehanizacije, umetnih gnojil in rastlinskih zaščitnih sredstev itd., le da vse te možnosti preslabo izkoriščamo.

Potreba po hrani je človekova najosnovnejša življenjska potreba. V sodobnih mednarodnih razmerah je hrana dobila poseben, gospodarski, družbeni in politično-strateški pomen. Ko si prizadevamo za več hrane — za nas in za tuji trg — kot neuvrščena država prispevamo tudi k sprostitvi mednarodne napetosti, katere vzrok je tudi pomanjkanje hrane.

Države v razvoju so bile samo lani prisiljene uvoziti 88 milijonov ton žita, da bi zadostile osnovnim potrebam po hrani, napovedujejo pa, da bodo te države do leta 1990 morale nujno uvoziti okrog 125 do 150 milijonov ton žita.

V Jugoslaviji pa s pospeševanjem razvoja kmetijstva prispevamo k izboljšanju strukture gospodarstva, kar je bistven pogoj za stanovitejši razvoj in boljši mednarodni gospodarski položaj naše samoupravne socialistične skupnosti. Hitrejši razvoj kmetijstva ter proizvodnje in izvoza hrane bo torej izredno pomemben za uresničevanje politike gospodarske stabilizacije, ki naj bi bila splošna značilnost našega razvoja v sedanjem planskem obdobju.

V. O.

Tudi luksuz na kredit

Jugoslavlani smo znani kot iznajdljivi ljudje. Najboljši dokaz za to je, da smo dolga leta uspeli živeti daleč preko svojih dejanskih (materialnih) možnosti. Dokazov za to trditve je pravzaprav toliko, da jo je povsem nepotrebno ponovno dokazovati. S primerom, ki ga navajamo, tega seveda tudi ne nameravamo — dokazali pa bi radi, da se starih navad še vedno nišmo otresli, in da nam je, kot kaže, tovrstna iznajdljivost najbrž prešla že v kri.

Da smo tako družbeni kakor osebni standard dvigovali predvsem s posojili, je znano. Da smo mnogokrat razna začasna kreditna omejevanja znali obiti bodisi na legalen, pollegalen ali tudi na nedovoljen način, vemo prav tako dobro. Tudi sedaj, ko so posojila za nakup potrošniškega blaga sila omejena (omejen je seznam izdelkov, ki jih je moč kupiti s posojilom) nekateri še vedno iščejo razna pota, po katerih bi si bodisi oskrbeli blago, ki ga »uradno« ni moč kupiti s posojilom, bodisi (trgovci) prodali takšen izdelek, ki ni na seznamu, s pomočjo posojila. Seveda pa ne nameravamo trditi, da je primer, ki nas je spodbudil k pisanju, nelegalen, da je proti naši gospodarski zakonodaji.

Elektronska industrija iz Niša je sklenila občanom olajšati nakup (njihovega seveda) barvnega TV sprejemnika. Občanu ne bo treba storiti drugega, kakor da pri njihovi interni banki začne namensko varčevati...

Podrobnosti takšnega dogovora med proizvajalcem in kupcem seveda ne poznamo. Ne vemo, ali doli kupec, ki začne varčevati, televizor takoj, ali potem, ko bo privarčeval določen del celotnega zneska. Toda prav gotovo, o tem smo trdno prepričani, varčevalec ne bo dobil sprejemnika šele potem, ko bo privarčeval celotno vsoto... Tudi ne vemo, kako širok krog občanov, ki želijo kupiti TV, lahko tovarna iz Niša na tak način pritegne (najbrže bo težko mrežo namenskih varčevalcev raztegniti po vsej Jugoslaviji). Prav tako ne moremo trditi, da bi bil takšen način prodaje in delovanja interne banke v nasprotju z zakonodajo, ki ureja delovanje internih bank.

Toda kljub temu, da kaže, da je takšen način prodaje TV barvnih sprejemnikov legalen, ne moremo zanikati vtisa, ki nam ga je ta novica vzbudila: da so namreč v Nišu v bistvu na tak način ponovno uvedli prodajo TV sprejemnikov za posojilo in tako obšli odlok zveznega izvršnega sveta, ki je lani omejil seznam izdelkov, ki jih je moč prodajati na kredit. Pa ne samo to. S takšnim načinom prodaje si je EI iz Niša močno izboljšala konkurenčnost na trgu v primerjavi z drugimi domačimi proizvajalci televizorjev. Če bi si povečala konkurenčnost z boljšo kakovostjo izdelka, ali nižjo (zaradi večje produktivnosti do-seženo) ceno, bi ji seveda javno zaploskali. Tako pa... se ne moremo znebiti vtisa, da marsikdo pri nas še vedno mnogo raje poseže po sredstvih, ki so bodisi navzkriž s poslovno moralo in celo zakonskimi določili in odredbami, kakor da bi poskusil osvajati trg z večjo produktivnostjo in ustreznostjo kakovostjo ter ceno. Na tak način seveda ni moč resno razmišljati o vzpostavljanju enotnega jugoslovanskega trga, ki je eden od temeljnih kamnov nadaljnega razvoja našega gospodarstva. Seveda niški primer ni edini, ki bo, ko bo uresničen, rušil enotni jugoslovanski trg, je pa najnovejši.

Boris Rugelj

Priprave na sindikalne dogovore v Mozirju

Manjkajo opozorila na slabosti

Do konca februarja bodo tudi v vseh delovnih okoljih v občini Mozirje občni zbori osnovnih organizacij zveze sindikatov in konferenc osnovnih organizacij zveze sindikatov. Nanje so se začeli pripravljati že jeseni, da bi sindikalni dogovori zajeli vse probleme okolja in da bi spodbudili sindikalno članstvo za dosledno in učinkovito uresničevanje stabilizacijskih nalog. V mozirski občini bodo občni zbori predstavljali uvod v priprave na

10. kongres zveze sindikatov Slovenije.

Občni zbori so pravšnja priložnost tudi za oceno, kako v posameznih okoljih razrešujejo družbenoekonomsko, samoupravna in politična vprašanja, in kako osnovne organizacije ZS vplivajo na razmere v okolju.

V Gornjesavinjski dolini so namenili vsebinskim, kadrovskim in organizacijskim pripravam na občne zборе vso pozor-

nost. Zaradi statutarnih sprememb v posameznih organizacijah združenega dela se bo povečalo število osnovnih organizacij ZS, in sicer v okviru Modne konfeksije Elkroj Mozirje in delovne organizacije VEZ Mozirje, kjer je bilo ustanovljeno več tozdov, osnovno organizacijo ZS pa ustanavljajo tudi v okviru Savinjsko-šaleške veterinarske postaje Mozirje.

Gotovo je, da bo gospodarjenje, posebej še ocena poslovanja

v letu 1981, eno od osrednjih vprašanj na občnih zbore sindikalnih organizacij. Zato bo treba kar najbolj podrobno preučiti uresničevanje proizvodnih načrtov in izvoza, uspešnost naložb in uveljavljanje načela delitve po delu. Ob tem velja poudariti, da si zveza sindikatov v mozirski občini že nekaj časa prizadeva zagotoviti možnost, da bi delavci lahko sproti in kar najbolj podrobno spremljali rezultate gospodarjenja. Sindikalni dogovori pa bodo z razpravami o gospodarjenju nova priložnost tudi za preverjanje realnosti planskih dokumentov posameznih samoupravnih okolij za srednje-ročno obdobje 1981 — 1985.

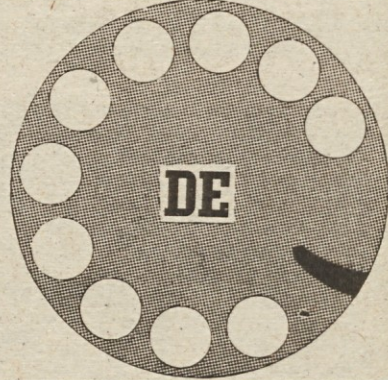
Kljub prizadevanjem pa v mozirski občini ugotavljajo, da obravnava rezultatov gospodarjenja povsod še ni takšna, kot je bilo dogovorjeno. Manjkajo namreč opozorila na slabosti, doseženi uspehi pa tudi niso prikazani povsod objektivno.

Vse kaže, kot poudarjajo v Mozirju, da v združenem delu preradi pozabljajo, da obravnava rezultatov gospodarjenja utrjuje ustavno opredeljeno odgovornost vseh delavcev za gospodarjenje z družbenimi sredstvi in za vključevanje delavcev v stabilizacijska prizadevanja ter za utrjevanje njihovega samoupravnega položaja. Zato pričakujejo, da bodo zdajšnji sindikalni delovni dogovori z obravnavo sklepov računov za leto 1981 naposled le presegli staro prakso.

M. L.

Kličemo
(062) 811-202

Na zvezi
je sekretar
občinskega
sveta ZSS
Slov.
Bistrica
Janko
Štukl

Uvodoma vam ne bomo postavili vprašanja. Povejte nam kaj o tistem, kar je sindikate v zadnjem času največ zaposlovalo.

»Predvsem obravnava zaključnih računov v združenem delu. S tem smo zdaj končali, na občinski ravni pa že pripravljamo analizo o uspešnosti gospodarjenja v minulem letu. Reči moram, da smo v gospodarjenju kljub težkim gospodarskim razmeram, ki so spremljale organizacije združenega dela, zadovoljni. Z izgubo je namreč posloval le Kmetijski kombinat. Izguba sicer ni velika — približno 5 milijonov dinarjev. Vzrok so predvsem spomladanske pozebe v vinogradih, slaba kadrovska zasedba, in pa tudi slaba opremljenost kombinata.

Z gospodarjenjem smo zadovoljni, saj podatki, ki jih imamo, že na pogled kažejo, da so organizacije združenega dela lani gospodarile bolje kot leto prej. Vse manjše organizacije združenega dela so na primer izpolnile izvozne načrte, nekoliko težav so imeli le v Impolu, kjer pa bodo zamujeno nadoknadili v prvih treh mesecih letos. O uspehu govorita tudi tale podatka: na konvertibilno področje smo izvozili 90 odstotkov blaga — nekaj tudi storitev, sto-odstotno pokrivalo uvoz, nekateri ozdi pa več izvozijo kot uvozi-jo.«

— Občni zbori osnovnih organizacij zveze sindikatov so v glavnem mimo. Zdjaj so na vrsti nove naloge. Čemu boste namenili največ pozornosti?

»V teh dneh na našem območju šele končujemo območne zbornice OO ZSS. Povedati moram, da smo ustanovili novo osnovno organizacijo, in sicer v poslovni enoti Rudarskega šolskega centra iz Titovega Velenja na Polskavi. Zdjaj pa vso pozornost namenjam pripravam na volitve.

Prihodnji teden bomo imeli temeljno kandidacijsko konferenco vseh delegatov. Naj ob tem povem, da smo zadovoljni s številom žensk med delegati, manj pa s številom mladih.

Pospešeno se pripravljamo tudi na naše sindikalne volitve. Aprila bo volilna skupščina občinskega sveta. Ob tej priložnosti bomo med drugim obravnavali tudi rezultate gospodarjenja v občini in pa politiko osebnih dohodkov zlasti delavcev, ki opravljajo težka dela ali delajo v težkih delovnih razmerah.«

— Marsikje so začeli z akcijo za zmanjšanje administracije. Kako pa pri vas?

»Občinski svet bo letos veliko pozornost namenjal tudi zmanjševanju administracije v vseh okoljih in na vseh ravneh. Na novo v administraciji ne bomo zaposlovali ne glede na predvidene upokojitve ali druge vzroke. Nekaj delavcev pa bomo po selektivnem postopku iz administracije preusmerili v neposredno proizvodnjo. V občini naj bi zmanjšali administracijo za 10 odstotkov. Nekaj smo že storili. Ustanovili smo skupne službe SIS družbenih dejavnosti, zdaj pa predvidevamo še ustanovitev take skupne službe za SIS materialne proizvodnje. Rezultati zmanjševanja administracije se ne bodo pokazali takoj, pač pa čez leto ali dve. Ta politika bo seveda veljala tudi za občinski svet ZSS.«

Peter Štefanič

Predlagamo

O socialni politiki in socialni varnosti delavcev smo v preteklem letu in do začetka letošnjega februarja mnogo govorili in pisali. Vseskozi se je v javni razpravi o dokumentu, ki ga je sprejela 3. konferenca ZSS, kot rdeča nit vlekla misel, da morajo biti delavci oblikovalci socialne politike in nosilci socialne varnosti, kajti nihče drug jim tega ne more zagotoviti. Končno je bil sprejet dokaj obširen dokument, ki govori tudi o nalogah zveze sindikatov na tem področju, vendar pa so v njem opredeljena tudi stališča do aktualnih vprašanj socialne politike in socialne varnosti v naši družbi. V osnovnih organizacijah sindikata bo treba dokument temeljito prebrati,

soočiti razmere v slehernem samoupravnem okolju s hoteli in stališči dokumenta in na tej osnovi potlej tudi pripraviti konkreten akcijski načrt, kako bomo odpravili težave v svojih okoljih, v kolikšnem času in kako bomo naravnali našo politično akcijo na daljši rok, da bodo delavci zares nosilci tudi te politike in socialne varnosti.

Na konferenci so se delegati dogovorili, da morajo biti akcijski načrti organizacij in organov pripravljani v prihodnjih treh mesecih. Navidez je časa na pretek, vendar pa vemo, da je prav v prihodnjih mesecih pred izvršnimi odbori sindikata in osnovnimi organizacijami še obilica drugih nalog. Volitve so pred nami, zaključni računi in

še bi lahko naštevali. No, navkljub temu predlagamo, da v vašem izvršnem odboru namestite eno točko dnevnega reda le socialni politiki in socialni varnosti. Predlagamo, da oblikujete naslednji dnevni red seje izvršnega odbora osnovne organizacije sindikata in konference osnovnih organizacij:

DNEVNI RED:

1. Akcijski načrt uresničevanja stališč in usmeritev 3. konference ZSS

2. Razno

Tokrat predlagamo točko razno zato, ker bo treba nemudoma opraviti še nekaj operativnih del, povezanih z volitvami v vaši temeljni organizaciji in s pripravami na obravnavo zaključnih računov.

NA TRETJI KONFERENCI ZSS SO RAZPRAVLJALI:

Marko JANEŽ, Darja COLARIČ, Anton SIMONČ, Dušan ŠINIGOJ, Vlado KOLAR, Drago BENCINA, Željko HUMER, Milan LOŠTRK, Zoran KRAJČIČ, Jože ŽITNIK, Zofka STOJANOVIČ, Jože PRODAN, Anka TOMINŠEK, Jernej PIKL, Janez KRNC, Janko ČIRIČ, Boža MRAKIČ, Alojz TIBAVT, Konrad PAVLI, Marija RAFOLT, Igor PONIKVAR, Katica KAŠMAN, Vinko MAROLT, Stane ŽULA, Avgust BATAGELJ, Anica ERBUS, Jože KUCHAR, Branko FLORJANČIČ, Marija MAKARI, Marica ŠAUBERT,

Vera STROPNIK, Marko KOCJAN, Rade GALEB, Tone FLORJANČIČ, Niko TOS, Pavle DOLAR, Roman MULEC, Samo MODIČ, Emil CARUSO, Rezika ĐORĐEVIČ, Vanda ZAJC, Peter PETKOVIČ, Franc VODOPIVEC, Friderik LIČEN, Pavel RAZINGER, FrancI PACEK, Nevenka LEKŠE, Vinko MATE, Lado HORVAT, Jože STRELEC, Marko BUJC, Danijel KOLETNIK, Jože ŠTRUKELJ, Jelka ERZIN, Drago MENCIN, Olga BANDELJ, Tone ZORKO, Jože KANDUČ, Rudolf KRANJC, Mirko GOZDNIKAR, Boris RO-

POŠA, Irena FISTER, Angelca HUDEJ, Miro GARVANOVIČ, Jelka TUŠAR, Iztok OŽBOLT, Martin MURŠIČ, Jože RAZDEVŠEK, Ivanka KLOPČIČ, Darja PODBEVŠEK, Anamarija PAVLOVIČ, TRBOVŠEK, Suzana MODRIJAN, Milojko MILINKOVIČ, Franc VAUPOT, Olga TOMŠIČ, FrancI SITAR, Srečko GOLOB, Ana KLENOVŠEK, Nuša HAFNER, Alfred GOLAVŠEK, Ivan VOVK, Konrad DERLINK, Marija FOLTIN in Vlado SOBOTKIEWICZ.

Mimogrede

Čudna pota preprečevanja »bolniških«

Prevelika odsotnost z dela zaradi bolezni je v nekaterih organizacijah rakasta rana gospodarjenja. Ponekod je dosegla tudi takšen obseg, da je bilo včasih (zlasti v sezoni poljskih del) okrnjeno normalno poslovanje in proizvodnja. Te nadloge so se v organizacijah združenega dela lotevali na različne načine. »Bolnike« in bolnike so obiskovali nekakšni »inšpektorji« iz organizacij združenega

dela, drugod so se dogovorili za ostrejše ukrepe zdravnikov in še druge metode preprečevanja nepravilnih »bolniških« je bilo moč zaslediti.

Nekatero organizacije združenega dela pa so našle drugačno rešitev. Če delavec v določenem času ni bil v bolniški, je dobil posebno nagrado. Nimamo podatkov, koliko bolnih delavcev ni ostalo doma samo zaradi te nagrade. Izkušnje pravijo, da ni bilo

tako malo takih primerov. Toda, ali je to zares najboljša pot za zmanjšanje izostankov z dela? Ne, saj marsikdaj delavec zato odreče bolniški, kasneje pa je zdravljen dalje in dražje. Škoda za delavca, za zdravstvene sklade in za delovno organizacijo. V družbi smo se dogovorili, da to ne sme biti način za zmanjševanje izostankov zaradi bolezni. Toda v zadnjem času se pojavljajo iste stvari, vendar pod drugim imenom. Razni dodatki za gospodarjenje so v resnici obdržali funkcijo prejšnjih nagrad za delavce, ki niso izostajali z dela.

Čudno, mar ne? In sindikalne organizacije navadno molče gredo mimo takih predlogov, pa čeprav niso v skladu z delitvijo po delu in drugimi znanimi stališči 2. in 3. konference ZSS.

M. H.

Predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij o socialnem položaju »svojih« delavcev

Čimveč pravilno vrednotenega dela

Jože Pfajfar

Tovarna verig v Lescah je od tistih delovnih skupnosti, ki zavzeto in več ali manj sproti rešuje vprašanja svojih delavcev ter tako skrbi za njihovo socialno varnost. O tem, kakšne so pri njih razmere in kako urejajo stvari, ki vplivajo na socialno varnost zaposlenih in njihovih družin, smo se pogovarjali s predsednikom konference osnovnih organizacij zveze sindikatov Jožetom Pfajfarjem.

— Merilo socialne varnosti je prav gotovo mesečni osebni dohodek delavca. Kako je s tem pri vas?

»Decembra je bil pri nas najnižji osebni dohodek za poln delovni čas 8140 dinarjev. V Verigi je zaposlenih 1400 delavcev, najnižji osebni dohodek pa prejema okoli 35 delavcev. To so nekvalificirani kovinarski delavci. Poprečni osebni dohodek je bil novembra 13.230 dinarjev. Decembra smo imeli poročun in je bilo zato to poprečje nekoliko višje. Razmerje med najnižjim in najvišjim osebnim dohodkom je 1:4. Iz teh podatkov izhaja, da je tudi najnižji osebni dohodek v naši delovni organizaciji precej višji od zajamčenega osebnega dohodka.

To razmerje se seveda kaj hitro podre, ko pogledamo razmere v družinah teh posameznikov z najnižjimi osebnimi dohodki. Najtežje je tam, kjer so štiričlanske družine, a je le eden zaposlen. Pri nas jih je sedem.«

— To je sicer malo, vendar pa ne pomeni, da se v Verigi ne ukvarjate s socialnimi vprašanji zaposlenih. Ali morda kako sodelujete s krajevno skupnostjo?

»Novembra lani smo v krajevni skupnosti ustanovili koordinacijski odbor sindikata, ki povezuje delo sindikatov iz združenega dela. Tako na primer pripravljamo skupne kulturne akcije, proslave itd. Za zdaj se še ni ločil socialnih vprašanj posameznih krajanov. Pri njegovem delu je ovira zlasti dejstvo, da je več kot polovica delavcev iz naše krajevne skupnosti zaposlenih v sosednjih krajevnih skupnostih in tudi občinah.

V kolektivu imamo dve socialni delavki, ki bolj spremljata življenjske, manj pa gmotne razmere delavcev. Več pozornosti torej namenjata preprečevanju alkoholizma in podobnemu. Menimo namreč —

to pa smo tudi že preverjali, da socialno ogroženih pri nas nimamo. Lani je izvršni odbor konference sklenil, da morajo osnovne organizacije po TOZD ugotoviti število dejansko ali možno socialno ogroženih delavcev. Ugotovili smo, da takih ni. Večina ima doma nekaj zemlje, kot marsikje druge pa mnogi popravljajo svojo življenjsko raven oziroma družine s popoldanskim delom — šušmarstvom.

Vendar nas bo nenehno naraščanje življenjskih stroškov verjetno že v kratkem prisililo, da bomo prek tako imenovanih socialnih kartic morali začeti spremljati gmotne razmere in s tem socialno varnost delavcev z najnižjimi osebnimi dohodki. Že dalj časa razmišljamo o teh karticah. Vendar pa že zdaj vemo, da to še zdaleč ne bo dejanska podoba življenjske ravni oziroma morebitne socialne ogroženosti delavcev in njihovih družin. Socialne kartice bodo morda tudi krivične: nekdo, ki se znajde in je spretnejši, bo lahko na ta račun marsikaj pridobil tudi neupravičeno. Saj vemo, koliko zaslužnega denarja se pretaka z roke na roko in ga ni mogoče spremljati.

Mislimo, da je prava socialna varnost dati vsem za delo sposobnim pravilno vrednoteno delo. Pri nas si prizadevamo in tudi uspevamo čim bolj vrednotiti težje delo in delo v težkih delovnih razmerah. Povedati pa tudi moram, da vlada pri nas solidarnost. Če komu zaškrpije zaradi morebitne nesreče v družini, mu kolektiv in ožji sodelavci priskočijo na pomoč. V kolektivu kar se da pravično rešujemo vrsto vprašanj s socialnega področja. Tako imajo tisti, ki imajo manjši osebni dohodek, večji regres. Pri dodeljevanju stanovanj in posojil za nakup stanovanj imajo prednost gmotno šibkejši. Glede tega nimamo večjih težav, saj vloge rešujemo skoraj sproti.«

Peter Štefanič

IZ ORGANIZACIJ ZVEZE SINDIKATOV

Nova Gorica

Novinarske konference kot oblike dela

Ko so v novogoriški komisiji za obveščanje v začetku februarja kritično ocenili dosedanje delo, so ugotovili, da so opravili dobršen del začrtanih nalog, marsikje pa so ostali na pol poti.

Vsekar je spodbudno, da so uspeli z izdajanjem »Informacij«, ki so osnovnim organizacijam sindikata dobrodošel pripomoček za delo, poskrbeli pa so tudi za dopolnilno izobraževanje organizatorjev obveščanja. Med naloge pa sodijo predvsem novinarske konference, ki naj bi predstavljale del stalnega izobraževanja organizatorjev obveščanja, saj bi jih sproti opozarjale na aktualna gospodarska, družbeno-politična, še posebej pa sindikalna dogajanja. Da bi na tem področju čimprej nadoknadili zamujeno, so 8. februarja priredili prvo novinarsko konferenco, kjer so delegati, ki so sodelovali na 3. konferenci ZSS, poročali o njenem delu, obrazložili svoj prispevek na konferenci in nakazali glavne naloge sindikata. Ob zaključku so se organizatorji obveščanja dogovorili, da bodo v svojih glasilih objavili članke, v katerih bodo opozorili na pomen 3. konference ZSS in nadaljnje delo sindikata. Menili so, da naj bi novinarske konference postale redna oblika dejavnosti, saj bi jim omogočale sprotno seznanjanje delavcev z aktualnimi dogodki.

Komisija za obveščanje pri novogoriškem občinskem sindikalnem svetu bo letos opravila vrsto nalog, osrednjo pozornost pa bo namenila pripravi na kongrese.

Metka Zalar

Radlje

Z delom pridobljeno zaupanje

Kar dve skupni seji občinske organizacije sindikata in SZDL, ki sta razpravljali o predkandidacijskih postopkih in volitvah, sta bili zelo kratki. Nekdo je zapisal, da je temu vzrok dobro in široko zastavljena kadrovska politika in opravljeno evidentiranje možnih kandidatov.

V tem je vsaj polovica resnice! V delovnih organizacijah so opravili evidentiranje in več kakor dva tisoč ljudem so zaupali delo v tretji generaciji delegatov. Tudi sestava, število žensk in mladine, je dobra in je odraz sestave zaposlenih.

Da pa je v celoti vendarle nekako polovica resnice, je treba povedati, da je v občini Radlje, podobno je tudi v sosednjem Dravogradu, zamenjan skoraj ves najodgovornejši občinski politični vodstveni vrh. Najlažje je reči, da gre za kadrovske napake iz preteklosti. Pa ne gre niti toliko za tistih nekaj ljudi, ki jih imenujemo »kadri«, gre bolj za nek odnos. Do takšnega zaključka prideš, če poslušas razprave v sindikatih in tudi v SZDL. Ponekod so bili vse preveč zaveravani in prepričani, da z vrtenjem najodgovornejših tudi najbolje rešujejo druge težave.

Prav je, da kandidacijski in sploh vsi volilni postopki in volitve gredo čedalje bolj skozi roke ljudi — proizvajalcev, ni dovolj več neka ocena z vrha, pač pa hočejo delavci tudi zagotovilo, da bodo vodilni poznali, kako se dela v združenem delu in dase iz prakse tudi borijo za uveljavljanje delavske samouprave. Tu je tisti odnos, tu je bila napaka človek, tisti vodilni, mora resnično poznati delavno prakso, ne samo misliti, da jo pozna, imeti mora znanje in z delom pridobljeno zaupanje, pa ne bo nobene bojazni, da ne bi dobil ustrezne podpore.

Le delo za interese pravega samoupravljanja je najbolj zanesljiva os, okoli nje potekajo rotacije ali prehodi zopet v združeno delo brez težav, ki smo jim bili v preteklosti priče. Vse kaže, da gre za pomembna, za marsikoga tudi grenka spoznanja, toda tretji roj delegatov je sposobnejši, tako kažejo priprave. Tudi gospodarske tegobe bodo ob sposobnejših samoupravljalcih manjše, ob pošteno zastavljenem kadrovanju pa ljudje tudi radi sprejemajo delegatske dolžnosti!

Kristl Valtl

Predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij
o socialnem položaju »svojih« delavcev

Ugotavljanje socialnega položaja — nehvaležna naloga

Jože Trokšar

»Skrb za boljše življenjske in delovne razmere se pri nas v Železarni Ravne ni začela s pripravami na 3. konferenco. To je naša stalna skrb in na tem področju smo že veliko dosegli.« Tako je že na začetku našega pogovora povedal predsednik osnovne organizacije sindikata temeljne organizacije Jeklovleka Jože Trokšar.

V tovarni obuvice v Turnišču se lahko pohvalijo, da namenljajo obveščanju delavcev precej pozornosti. Imajo svoje glasilo Planika, naročeni pa so tudi na dnevno časopisje, občinska glasila in druge informativne bilene. Žal pa večina teh glasil težko pride do delavcev v neposredni proizvodnji, ker večinoma ostajajo po pisarnah. Na sliki: delavci v tovarni obuvice, kjer na dan izdelajo 4500 parov športne obuvice.

Stefan Prša

Predsedstvo sveta Zveze sindikatov Kosova

Nov pokojninski zakon mimo ustave

Predsedstvo sveta zveze sindikatov Kosova je na zadnji seji obravnavalo več vprašanj, predvsem pa izkušnje pri delu in delovanju samoupravnih interesnih skupnosti. Proučevalo je tudi rezultate javne razprave o osnutku zakona o temeljnih pravicah, ki izhajajo iz invalidsko-pokojninskega zavarovanja. Ta razprava je potekala le v nekaterih organizacijah združenega dela.

Član predsedstva Isen Kajdomčaj je v uvodu poudaril, da so bili pri delovanju samoupravnih interesnih skupnosti doseženi pomembni rezultati, vendar je še precej pomanjkljivosti. Le-te so predvsem subjektivne narave. Mnoge samoupravne interesne skupnosti so se spremenile v središča demokratske moči. Na seji so med drugim poudarili, da bi morali o vsaki samoupravni interesni skupnosti razpravljati posebej, saj bi le tako ugotovili resnično stanje, slišali pa bi tudi, kaj o tem meni združeno delo. Vprašanje je očitno žgoče in zato bi moral kosovski sindikat sprožiti temeljito razpravo o delu samoupravnih interesnih skupnosti. Obenem pa bi morali okrečiti stik med delegacijami in delegati ter samoupravnimi interesnimi skupnostmi. Tako bi namreč delegati lahko bolje seznanjali bazo.

Drugo vprašanje, ki je zbudilo veliko zanimanje pri članih predsedstva pa je javna razprava o osnutku zakona o temeljnih pravicah iz invalidsko-pokojninskega zavarovanja. V uvodu so omenili samo nekatere vidike, ki

jim mora predsedstvo nameniti še posebno pozornost. Šečet Jašari je dejal, da zaradi časovne stiske na Kosovu pravzaprav niso imeli javne razprave. Le-ta je potekala v glavnem v ožjih forim ali pa samo v nekaterih organizacijah združenega dela in prav zato se zavzemajo, da bi jo razširili po vsej državi, saj je ta zakonski akt pomemben za vse delovne ljudi. Razprava je pokazala, da ta zakonski predlog ni dovolj usklajen z zakonom o združenem delu in z ustavo.

Predsedstvo je oblikovalo delovno skupino, ki bo povzela dosedanje pripombe. Gre predvsem za vprašanja, ki se nanašajo na delovno dobo, način priznavanja beneficirane delovne dobe, usklajevanje pokojnin in podobno. V razpravi so opozorili tudi na vprašanje invalidov dela druge in tretje kategorije, ki so postali že nekakšen problem združenega dela. Glede na pomen sproženih vprašanj in na to, da združeno delo ni povedalo svojega mnenja in da ima k osnutku zakona mnogo pripomb, so predlagali, da je treba prav združenemu delu omogočiti, da bo podrobneje proučilo ta zelo pomembni zakonski osnutki.

Predsedstvo je na tej seji obravnavalo tudi predlog dokumenta o medsebojnih pravicah, obveznostih in odgovornostih sveta Zveze sindikatov Jugoslavije, sveta zveze sindikatov republik in pokrajin in družbenega dogovora o uresničevanju kadrovske politike v organih federacije ter delovni načrt sveta in predsedstva do 16. konference zveze sindikatov Kosova.

Tomislav Kadić

»Delavci v slovenskem gospodarstvu '81«

Premakljiv delovni čas — večje zadovoljstvo delavcev

V organizaciji dela prihajamo vse bolj do spoznanja, da ima spremenljiv, fleksibilen delovni čas vrsto prednosti pred togim, fiksnim delovnim časom. Spremenljiv delovni čas omogoča delavcem, da prilagajajo dnevni začetek in konec dela lastnim potrebam in željam oziroma potrebam družinskih članov, da se izognejo največji prometni gneči, psihičnim napetostim zaradi hitejša in skrbi, da bi prišli pravočasno na delo.

Najpogostejša oblika spremenljivega delovnega časa je tako imenovani premakljiv (drseč, gibljiv ipd.) delovni čas, za katerega je značilno, da ne zahteva enakega obsega dela (delovnega časa) vsak dan, ampak delavec vsak dan sproti izbira začetek in konec dela. Tako urejen delovni čas ima 26 % anketiranih organizacij združenega dela (tozdi, enovite delovne organizacije, delovne skupnosti), 8 % za vse delavce, 18 % pa samo za nekatere skupine (enote) delavcev. Razporeditev delovnega časa je odvisna od vrste dela oziroma delovnega procesa. Razumljivo je, da je najbolj tog delovni čas tam, kjer mora teči proizvodni proces neprekinjeno ali pa tam, kjer zaradi gospodarnosti poteka delo v več izmenah. Kjer pa je pomembno le, da je delovna naloga zadovoljivo opravljena v določenem roku, je svoboda izbire delovnega časa velika. To potrjujejo tudi naši podatki, saj ima 87 odstotkov anketiranih delovnih skupnosti že premakljiv delovni čas, pa 21 odstotkov temeljnih oziroma 33 odstotkov enoviten delovnih organizacij. Enako kažejo podatki, razčlenjeni po področjih dejavnosti. Premakljiv delovni čas ima 70 odstotkov organizacij združenega dela, ki opravljajo finančne, tehnične in poslovne storitve, na področju trgovine, gostinstva in turizma pa le 35 odstotkov. Najmanj ozdov v premakljivim delovnim časom je na področju kmetijstva, ribištva, gozdarstva in vodnega gospodarstva (6 odstotkov), pri ostalih pa je ta delež blizu povprečja, in sicer od 21 do 25 odstotkov.

Režim premakljivega delovnega časa zahteva, da morajo biti določen del delovnega časa vsi delavci na delu. Po naših podatkih je **obvezni delovni čas** v večini organizacij 6 oziroma 7 ur (glej tabelo). **Dovoljen delovni čas** je največji obseg dela (časa), ki ga sme delavec opraviti v enem dnevu. Ta omejitev je potrebna, saj se v daljšem delovniku učinkovitost delavca bistveno zmanjša, delavec se lahko izčrpa, s tem pa se poveča možnost nesreče pri delu. Večina ozdov v našem vzorcu ima ta čas omejen na 10 ur.

obvezni delovni čas		dovoljen delovni čas	
ure	% OZD	ure	% OZD
4	2,6	8	7,8
5	5,1	9	22,3
6	31,3	10	31,3
7	31,8	11	13,2
8	29,2	12	24,1
	100	13	1,2

100

Pri premakljivem delovnem času mora delavec v določenem časovnem obdobju opraviti predpisano število ur oziroma izenačiti dejansko opravljen delovni čas s časovno obveznostjo. V večini ozdov (64 %) morajo delavci **izravnavati primanjkljaj oziroma presežek ur** v obračunskem obdobju, to je v enem mesecu, pri 10 % je ta čas še krajši (en teden), medtem ko je pri ostalih organizacijah združenega dela, ki imajo premakljiv delovni čas, to obdobje daljše od enega meseca: 2 ali 3 mesec ali 14 % ter več kot tri mesece pri 11 % anketiranih.

Zanimalo nas je, kako v organizacijah združenega dela urejajo **presežek ur**, ki lahko ostane po izravnavi. V 53 odstotkih ozdov lahko delavec vzame prost dan (nimamo pa podatkov, kolikokrat v mesecu sme vzeti prost dan). Po mnenju Z. Kaltnekjarja (Organizacija in kadri, 1976, št. 2) predstavlja možnost prostega dneva izpopolnitev premakljivega delovnega časa, saj delavec pogosto potrebuje nekaj časa, da bi opravil svoje zasebne zadeve. »S sporazumom pa je seveda treba določiti, da tak prost dan lahko delavec izkoristi le po dogovoru z nadrejenim in ob zagotovitvi normalnega opravljanja delovnih nalog.« Kar 21 % ozdov »nagrajuje« presežek ur po izravnavi z večjim osebnim dohodkom (domnevamo, da so tu mišljene nadure, ki so verjetno naprej odrejane), 29 % anketiranih ozdov pa presežka ur ne upošteva.

Najbolj nas je zanimalo, kako so v ozdih za zdaj ocenili **posledice** premakljivega delovnega časa. Pri 79 % ozdov so v **uvodbo** premakljivega delovnega časa dosegli **večje zadovoljstvo** delavcev. **Število nadur** se je zmanjšalo pri 61 % anketiranih ozdov, **število izhodov** med delovnim časom je bilo manjše pri 44 % organizacij združenega dela. Manj so v ozdih ugotavljali (vemo, da je to metodološko zahtevno) ali se je po uvedbi premakljivega delovnega časa spremenila **delovna storilnost** (večja — 26 %, enaka — 37 %, niso ugotavljali — 37 %) in **število nesreč pri delu** (enako — 43 %, manjše — 13 %, niso ugotavljali — 44 %).

Ne vemo pa na kakšne načine so v anketiranih ozdih ugotavljali učinke uvedbe premakljivega delovnega časa, upamo le, da so ocene kolikor toliko objektivne in zanesljive. Dobljeni podatki so dovolj spodbudni za tiste organizacije združenega dela, ki še razmišljajo o uvedbi oziroma tiste, ki jim delovni proces dopušča, da bi uvedle premakljiv delovni čas. Vseeno pa bi kazalo preveriti tudi morebitne negativne učinke (stroške), ki se jih v naši anketi nismo dotaknili.

Peter Monetti

»Naša temeljna organizacija ima pravzaprav poseben položaj« je nadaljeval Trokšar. »Lahko bi rekli, da je naše delo na pol metalurško pa tudi mehansko. Zahteva veliko natančnost, saj delamo vlečene, luščene in brušene izdelke. Kljub vsemu pa so delovne razmere precej boljše kot v nekaterih drugih oddelkih železarnice. Prav zato zaposlujemo veliko delovnih invalidov iz drugih temeljnih organizacij. Imamo seveda precej težav pri prekvalifikaciji teh invalidov. Še vedno je sedem žensk, pred leti smo jih imeli 15, ki morajo delati v nočni izmeni. V naši dolini je težko najti delovno mesto, ki bi bilo primerno za ženske, zato poprimajo tudi za taka dela, kjer je treba delati tudi ponoči.«

Kot je dejal tovariš Trokšar, imajo zaradi velikega števila zaposlenih invalidov težave s produktivnostjo, še posebej zaradi veljavnega invalidsko-pokojninskega zakona, ki ne spodbuja višje produktivnosti. Delavec invalid dobi tak osebni dohodek, kot ga je prejemal na prejšnjem delovnem mestu, in to ne glede na njegov sedanji delovni učinek. Razliko mu daje socialno zavarovanje. »Z novim zakonom se bo to bistveno spremenilo,« je dejal Jože Trokšar.

»Sicer pa nenehno iščemo načine, kako bi izboljšali delo na nekaterih težjih delovnih mestih. Z lastno inovacijo smo prav pred kratkim avtomatizirali nalaganje in odlaganje na velikem brusilnem stroju. Prav tako smo že avtomatizirali delo na enem od treh ravnalnih strojev.«

No, še vedno imamo pri nas delovna mesta, za katera se sindikat trudi, da bi jih izboljšali, pa nekako ne gre in ne gre. To je delo v lužil-

nici, kjer se dela s kislinami in lugi in kjer je zaradi hlapov delo zdravju škodljivo. Nekaj smo res že izboljšali, vendar še ne dovolj.«

Sicer pa skrbe za življenjske in delovne razmere v železarni v okviru delovne organizacije. Zato imajo posebne službe. Sindikat pa v glavnem posreduje le takrat, ko se kdo pritoži ali pa se zastavljene naloge ne uresničijo dovolj hitro in učinkovito.

»Za topla malico je že nekaj časa poskrbljeno, čeprav še ni tako dolgo, ko smo še jedli za stroji. Sedaj imamo jedilnice, kjer si lahko po človeško privoščiš topli ali mrzli obrok. Tudi avtomate z osvežilnimi pijačami smo postavili po tovarni.«

Pri reševanju socialnih vprašanj pa v Jeklovleku še niso naredili vsega.

»Težko je. Nimamo še prave povezave s krajevnimi skupnostmi, da bi preverjali socialni položaj naših delavcev, tam kjer bivajo. Mnogi živijo v krajevnih skupnostih zunaj Raven, saj imamo v železarni kar 40 odstotkov vozačev. Po drugi strani pa je tako ugotavljanje socialnega položaja tudi zelo nevhvaležna naloga, saj je večina ljudi pri tem zelo občutljiva. Nihče nima rad, da bi ga razglašali za socialni problem. Mnogi zato svoje težave skrivajo, posebno matere samohranilke. Imamo sicer zbrane podatke o osebnih dohodkih oziroma dohodku na člana družine tistih delavcev v najnižji osebni dohodki in jih tudi stalno računalniško obdelujemo, vendar kot sem že dejal, ti podatki niso popolni.«

Sicer pa v železarni veliko dajejo za stanovanje. Že nekaj časa namenjajo kar 10 odstotkov od osebnega dohodka. Vendar pri tem pravijo, da delavci na politiko gradnje stanovanj nimajo dovolj vpliva. Tudi letovanje svojih delavcev imajo dobro urejeno. V lastnem domu letuje več kot tisoč delavcev letno, več kot dvesto pa jih vsako leto odide na brezplačno letovanje oziroma zdravljenje.

A. A.

Srečanje samoupravljalcev »Rdeči prapor« v Kragujevcu

Ustreznejše nagrajevanje za proizvodno in ustvarjalno delo

Na letošnjem 14. srečanju jugoslovanskih samoupravljalcev v Kragujevcu, ki se ga je udeležilo 663 delegatov, je imel uvodni govor Fadil Hoxha. »Rdeči prapor« si je tokrat zadal zahtevno nalogo: delegati so želeli osvetliti predvsem vsa vprašanja, ki so povezana z vrednotenjem proizvodnega in ustvarjalnega dela. Ta vprašanja so že nekaj časa v središču pozornosti jugoslovanskih delavcev, njihovo podrobnejšo razčlenitev pa zahtevajo tudi sklepi 3. kongresa samoupravljalcev Jugoslavije. O tem bodo bržkone spregovorili tudi delegati na prihodnjih partijskih in sindikalnih kongresih.

Dejstvo je, da moramo ob prizadevanjih za gospodarsko stabilizacijo, dvig produktivnosti dela in kakovosti proizvodnje nameniti neprijetno več pozornosti tudi konkurenčni sposobnosti naših organizacij združenega dela na svetovnem tržišču, kjer ima proizvodno in ustvarjalno delo velik pomen. Srečanje v Kragujevcu je pravzaprav opozorilo, da proizvodnega in ustvarjalnega dela še vedno ne vrednotimo tako, kot bi ga morali.

Fadil Hoxha je med drugim dejal, da je 14. srečanje samoupravljalcev »Rdeči prapor« v letu, ko vsi delovni ljudje, organizacije združenega dela in druge organizirane socialistične sile vlagajo velike napore za uresničevanje nalog ekonomske stabilizacije. Vendar bomo lahko le z učinkovitejšim uresničevanjem načel delitve po delu in rezultatih dela dosegli bistvene premike tudi na tem področju, kajti, kot je dejal Fadil Hoxha, samo produktivno, boljše delo in večje varčevanje lahko omogoči bistvene spremembe v gospodarski politiki in praksi in le po tej poti je moč doseči cilje, ki smo si jih zastavili.

Zahteva, da se proizvodno delo in delo v težkih delovnih razmerah, inovatorstvo in racionalizatorstvo bolje vred-

noti — tudi materialno — je eno izmed bistvenih vprašanj pri izgradnji samoupravne socialistične družbe. To zahtevajo predvsem delavci sami, na to je mnogokrat opozarjal tovariš Tito. Razprave o razlogih za ustreznejše vrednotenje proizvodnega in ustvarjalnega dela so bile plemične, ustvarjalne in tudi samokritične. Iz približno 800 strani poročila, namenjenega za »Rdeči prapor« pa vendarle bode v oči resnica, da je gmotni položaj delavcev v proizvodnji še zmeraj manj ugoden od položaja tisti, ki delajo v drugih dejavnostih. Preprosto povedano: rudar, ki koplje premog in ki mu nenehno grozi nevarnost, da se mu stena podre na glavo ali postane žrtev strupenih plinov, dobi tanjšo kuverto kot delavec, denimo v naftni industriji, ki pritiska na gumb in ureja dotok nafte. Pravzaprav je tudi delo kovinostrugarja, ki ga pri delu ogrožata hrup in kovinski prah, slabše plačano kot delo pisarniškega delavca v toplih in svetlih prostorih.

Boljše vrednotenje proizvodnega dela je ključ do stabilizacije

Delegati so v svojih razpravah poudarjali, da je mogoče le z ne-

posredno akcijo v posameznih samoupravnih okoljih spremeniti odnos do proizvodnega in ustvarjalnega dela. Sicer je bilo nekaj posameznih različnih mišljenj o tem, kako v sporočilu srečanja bolj ali manj natančno določiti, katero proizvodno in ustvarjalno delo je potrebno bolje vrednotiti. S tem vprašanjem so se ubadale vse komisije, vendar je prevladalo mnenje, da ni dilema v tem, kaj je proizvodno in ustvarjalno delo, temveč kako na najboljši način in čimhitreje zagotoviti, da delo delavcev, ki neposredno ustvarjajo novo vrednost in dohodek, čimbolje nagraditi. Pravzaprav je »Rdeči prapor« pozval vse družbene sile, naj s skupno družbeno akcijo zagotovijo, da se materialno in družbeno ustrezneje vrednoti zlasti delo tistih delavcev, ki delajo v neposredni proizvodnji. To vsakokrat zahteva konkretno odločitev v samoupravnih okoljih in tudi odpira možnost, da se skupno družbeno opredelitev o boljšem vrednotenju proizvodnega in ustvarjalnega dela prilagodi konkretnim potrebam in interesom v vsaki organizaciji. Miran Potrč je kot predsednik komisije za pripravo sporočila 14. srečanja samoupravljalcev »Rdeči prapor« med drugim tudi dejal, da moramo takšno opredelitev proizvodnega dela zagotoviti s spremembo vrednotenja del in nalog proizvodnih delavcev.

Tudi delo režijskih delavcev je moč izmeriti

Udeleženci so v svojih razpravah posebej poudarjali, da se lahko prispevek ustvarjalnega dela potrdi le v doseženih rezultatih v povečanju produktivnosti dela in ekonomičnosti poslovanja, v povečanem dohodku. Zategadelj je potrebno takoj »razdelati« osnove in merila vrednotenja dela delavcev v režijskih službah, v družbenih dejavnostih

Na plenarnem zasedanju 14. srečanja samoupravljalcev.

in še posebej organizatorjev proizvodnje in poslovanja. Uresničevanje te naloge je pomembno tudi zato, da bi zmanjšali režijo v organizacijah združenega dela in v družbi sploh in spodbudili delavce v teh službah za bolj racionalno izkoriščanje družbenih sredstev in delovnega časa in tako povečali njihov prispevek k povečanju dohodka. Nesprejemljivo je tudi, da delavci v režiji prejemajo osebne dohodke na podlagi nekakšnih koeficientov, brez dejanskega

vrednotenja prispevka k skupnim rezultatom dela. Nesmiselno je tudi, da se osebni dohodek delavca ravna po nekakšnem povprečju osebnih dohodkov v družbi ali gibanju osebnih dohodkov delavcev v organizacijah materialne proizvodnje. Delegati so posebej poudarili, da so prav zaradi takih »povezav« delavci v skupnih službah nezadovoljni in zahtevajo, da se osnove in merila za vrednotenje njihovega delovnega prispevka, tudi organizatorjev proizvodnega poslovanja, natančneje določijo v samoupravnih splošnih aktih.

Ob teh razmišljanjih je prav, da omenimo zahtevo delegatov, da moramo spodbujati množično inventivno dejavnost, bodisi da gre za pospeševanje tehnologije in proizvodnje ali za zaščito pri delu, na področju organizacije dela kakor tudi pri uveljavljanju družbenoekonomskih odnosov. Množična ustvarjalnost in večji prispevek ustvarjalnega dela je bistven pogoj za kakovostno in cenejšo proizvodnjo in večje izkoriščanje domačega znanja.

Ne smemo dovoliti, da bi kdo drug odločal v imenu delavcev

Seveda pa je pri uresničevanju zahtev za boljše družbeno in materialno vrednotenje proizvodnega in ustvarjalnega dela potrebno vzpostaviti tesnejšo vez med pravicami, dolžnostmi in odgovornostmi delavcev pri ustvarjanju, doseganju in razporejanju dohodka. Zato moramo preprečiti vse poskuse, da bi za zadovoljevanje splošnih, družbenih in skupnih potreb odločal kdo drug v imenu delavcev, ne pa delavci sami z neposrednim odločanjem.

Še posebej so delegati srečanja samoupravljalcev poudarjali potrebo po hitrejšem razreševanju stanovanjskih vprašanj, prilaganju delovnega časa in zlasti

preprečevanju različnih neupravičenih ugodnosti, ki jih imajo delavci v pisarnah. Večjo skrb moramo nameniti izboljšanju delovnih in življenjskih razmer delavcev v proizvodnji, saj je to bržkone eden izmed najpomembnejših dejavnikov usmerjanja mladih v proizvodne poklice. Delegati srečanja »Rdeči prapor«, kot je dejal Miran Potrč, zahtevajo, da se ustvarijo možnosti, da bodo delavci dejansko odločali o vseh bistvenih vprašanjih dela in življenja, da bodo sproti obveščeni o razmerah v svoji organizaciji in družbi ter da se (le) formalna zastopnost v organih samoupravljanja kakor tudi v organih družbenopolitičnih skupnostih in družbenopolitičnih organizacij nadomesti z dejanskim odločanjem delavcev.

Tudi družbena priznanja za proizvodno in ustvarjalno delo in dosežene rezultate — gre za nagrade in odlikovanja, ki jih podeljujejo organizacije združenega dela in družbenopolitične skupnosti, morajo temeljiti na rezultatih dela. Poudarili so, da je delo najpomembnejši, kriterij za podeljevanje najvišjih družbenih priznanj in odlikovanj. Kajpak imajo na tem področju še posebno odgovorno nalogo sredstva za obveščanje, ki morajo mnogo več pozornosti nameniti tem vprašanjem.

Kaj je pravzaprav najpomembnejše sporočilo srečanja samoupravljalcev »Rdeči prapor«? Spremeniti moramo odnos do proizvodnega in ustvarjalnega dela, mu dati polno družbeno in gmotno podporo, družbenopolitične organizacije v vseh okoljih pa morajo nenehno skrbeti za uveljavljanje teh načel. To bo po mnenju delegatov prispevalo k temu, da bomo z boljším vrednotenjem proizvodnega in ustvarjalnega dela učinkoviteje in hitreje opravljali sedanje težave.

M. H.

Nadaljevanje televizijske oddaje »V živo«

Socialno politiko naj vodijo delavske vajeti

Osnovni namen »delavske ustave«, kakor nekateri imenujejo zakon o združenem delu, je omogočiti delavcem in občanom, da postanejo oblastniki nad pogoji in sadovi svojega dela. Lahko rečemo, da smo na poti od mrtve črke na papirju do njene uresničitve v življenju že dobili nekaj bitk. Veliko jih je kajpak še pred nami. Eno od teh je pričela tudi 3. konferenca ZSS o socialni politiki in varnosti delavcev. Zmagati v njej pomeni omogočiti politično organiziranemu delavcu oblikovati takšno socialno politiko, v kateri bo postal sam nosilec zagotavljanja svoje socialne varnosti. Da smo pri tem na dobri poti, pa nam poleg sklepov in stališč, ki jih je sprejela 3. konferenca, potrjuje tudi nedavna televizijska oddaja »V živo«, ki je nosila naslov »Kako si zagotoviti socialno varnost«.

Oddaja, ki sta jo vodila novinarja Gita Vončina in Janez Ujčič, nam je poleg vsega, kar smo v njej zvedeli, še zlasti nazorno izpričala, da je zanimanje ljudi za oblikovanje in izvajanje socialne politike in s tem seveda zagotavljanje njihove socialne varnosti, ogromno. Bili smo priča številnim zanimivim razmišljanjem, mnenjem in pa seveda tudi vprašanjem, na katera sta med drugimi odgovarjala tudi predsednik slovenskih sindikatov Vinko Hafner in članica sekretariata predsedstva RS ZSS Nada Mikič-Bulc.

Ker nekateri gledalci spričo obsežnosti obravnavane tematike in s tem seveda stiske s časom na svoja vprašanja niso dobili odgovorov, smo se v dogovoru s televizijo in vodstvom sindikatov odločili, da jih posredujemo v tokratni številki DE. Gledalcem (zdaj tudi našim bralcem) na njihova vprašanja v imenu sindikatov odgovarja Nada Mikič-Bulc.

Naj ob tem dodamo, da nam je televizija hkrati z omenjenimi vprašanji odstopila tudi nekaj pisem gledalcev, ki jih je dobila kot odmev na oddajo Julke Vahnove »V znamenju«, v kateri je tekla beseda o novem zakonu o pokojninskem in invalidskem zavarovanju. Pisma bomo objavili v prihodnjih številkah našega časnika.

Odgovori na vprašanja

Standard na račun inflacije

Vlado AVSENIK iz Ljubljane sprašuje, kako lahko temeljna organizacija z 200 do 300 zaposlenimi odmeri sredstva samo za

eno stanovanje. Meni tudi, da se preveč sredstev dodeljuje za individualno gradnjo in da se sredstva za stanovanja tako drobijo.

Pravi, da prihajamo v nasprotje. Po eni strani so velika sredstva za soudeležbo pri nakupih stanovanja, po drugi strani pa govorimo, da so stanovanja najbolj potrebna tistim, ki imajo najnižje osebne dohodeke in mladim, ki šele začnejo varčevati za stanovanje.

Če je nekdo pred desetimi leti kupil stanovanje, zdaj odplačuje le 30, 40 starih tisočakov, zanima ga, kdo plačuje razliko med realno vrednostjo stanovanja in denarjem, ki se steka investitorjem?

ODGOVOR:

Na podlagi realno spoznanjih potreb po stanovanjih oziroma posojilih lahko temeljna organizacija združenega dela razporeja ustrezen del sredstev iz čistega dohodka za stanovanjsko gradnjo ali kreditiranja, ob upoštevanju razporejanja OD, skupne porabe in širjenja materialne osnove dela. Na ravni delovne organizacije pa morajo biti vgrajeni elementi vzajemnosti med tozdi, ko temeljna organizacija ne ustvari dovolj čistega dohodka za pokrivanje stanovanjskih potreb. Vzajemnost je zagotovljena tudi v okviru stanovanjske skupnosti za reševanje stanovanjskih vprašanj delavcev v tistih tozdih in delovnih skupnostih, ki začasno ne morejo zagotoviti dovolj čistega dohodka. Vzajemno združena sredstva se uporabljajo za gradnjo, nakup, kreditiranje, prenovo stanovanj in stanovanjskih hiš.

Razmerje sredstev, ki jih namenimo za družbeno ali zasebno gradnjo, je prilagojeno

konkretnemu okolju, nikakor pa ne moremo zapostavljati družbene gradnje stanovanj. Za pridobitev družbenega stanovanja je določena soudeležba (13. člen družbenega dogovora), za občane in družine v težjem gmotnem položaju in mlade družine pa je po družbenem dogovoru predvidena olajšava pri plačilu soudeležbe (15. člen), tako da se zavežejo namensko varčevati za plačilo soudeležbe.

Razlike, ki jo omenjate, ne plačuje nihče. Zato smo že večkrat opozorili na vprašanje valorizacije kreditov. Končnega stališča pa o tem, razen priporočila, da posamezniki poravnajo te obveznosti (smešno nizke kredite), vendarle še nimamo.

Bolje vrednotiti proizvodno delo

Tov. Petričeva iz Ljubljane sprašuje: Delavka v proizvodnji ima 5100 din plače, če ima 10 let minulega dela in 30 nadur, znes

je sprejela 2. konferenca ZSS, uveljavljalo tudi tako, da bodo kvalificirani delavci oz. delavci z ustrežno usposobljenostjo v neposredni proizvodnji praviloma prejeli višje osebne dohodke kot delavci z enako usposobljenostjo za enako zahtevna opravila in naloge na administrativnih opravilih. Ker iz vprašanja ni razvidno, za kakšno delo in za kakšno usposobljenost gre v konkretnem primeru in zlasti ne, kakšna je zahtevnost dela in rezultati, ki jih dosega delavka, pa tudi ne ali poteka delo v proizvodnji v posebnih okoliščinah (le-te je potrebno posebej oz. dodatno ovrednotiti) tudi odgovor ne more biti bolj konkreten. Zato bi vam svetovali, da se pri svoji OO ZS pozanimajte, kako se pri vas uresničujejo določbe družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje sredstev za osebne dohodke in skupno porabo, ki ga je sprejela druga konferenca ZSS novembra 1980. Naloga osnovne organizacije ZS je, da zagotovi uresničevanje določb tega dogovora.

Krivicica?

Tov. Janez Bečan, delavec Železniškega gospodarstva iz Ljubljane,

RAZPONI NISO PRETIRANI

Na vprašanje gledalca Franca Klemenčiča, kolikšen je najnižji oziroma najvišji osebni dohodek v Sloveniji, je predsednik slovenskih sindikatov Vinko Hafner odgovoril:

»Moram reči, da bi težko povsem natančno odgovoril na to vprašanje. Najprej bi povedal za najnižji osebni dohodek, ki je bil v začetku lanskega leta opredeljen v višini 5100 dinarjev. Takšen osebni dohodek prejema izjemoma malo delavcev. Mislim na osebni dohodek za redno delo, ki znaša pretežno nad 6000 dinarjev. Prav zdaj skupaj z drugimi dejavniki v republiki opredeljujemo družbeno dogovorjeni najnižji osebni dohodek pa tudi zajamčeni osebni dohodek v primeru posebnih razmer.

Povprečni osebni dohodek zaposlenih v Sloveniji znaša okoli 12.000 dinarjev, v proizvodnji okoli 11.500 dinarjev. O najvišjih osebnih

dohodkih pa moram reči, da bom govoril precej na pamet. Natančno vam bom povedal samo za svojega. Ta znaša 36.000 dinarjev skupaj z minulim delom. Najvišji osebni dohodki najodgovornejših funkcionarjev v republiki pa se gibljejo okoli 40.000 dinarjev, kajpak tudi z minulim delom. So pa zabeleženi tudi znatno višji dohodki, toda ne funkcionarjev, ampak, recimo, posameznih strokovnjakov, sem in tja tudi kakšnih trgovskih potnikov in podobno. Vendar, to so izjemne kategorije. Zdi se mi, da so osebni dohodki nad 30.000 dinarjev redki. Da zdaj ne nadaljujem tega, mislim, da (v celoti vzeto) razponi osebnih dohodkov pri nas niso pretirani, manj opravičljivo in izdelano je pridobivanje posameznega osebnega dohodka na podlagi delovnih rezultatov. Prav tu prihaja do večjih socialno neupravičenih razlik.«

vse skupaj 6500 din mesečno. Delavka v administraciji pa ima za manj dela veliko večji OD. Kakšno je stališče sindikata?

ODGOVOR:

Sindikati smo na 2. konferenci o delitvi po delu postavili zahtevo za boljše vrednotenje proizvodnjega dela in dela v težjih delovnih razmerah. To naj bi se v smislu stališč, ki jih

pravi, da so delavci v njihovi delovni organizaciji prepričani, da se jim dela krivicica, ker se jim odteguje davek za nadurno delo, ki ga opravljajo ob nedeljah in ponoči. Zanima ga, kakšno je mnenje sindikatov?

ODGOVOR:

Delavcu se od njegovega neto izplačanega osebnega dohodka ne odteguje davek. Osnova za obračun in

teresa za to, da se čimveč dela opravi v rednem delovnem času in bi to obenem lahko pomenilo spodbudo za širjenje nadurnega pa tudi nočnega dela, kar pa je v nasprotju s stališči sindikata, ki težijo k omejevanju takega dela. To omejevanje ima med drugim namen, da se delavec ne obremenjuje prekomerno in da ostane čimdlje sposoben za delo. Obenem pa naj bi omejevanje vsakega takšnega dela zagotovilo možnost zaposlitve mladim, za delo usposobljenim ljudem, ki iščejo zaposlitev.

Kako do »pravičnej« pokojnine?

Tov. Cerarjeva iz Kamnika pravi, da imajo v njihovi temeljni organizaciji veliko delavcev, ki so pred upokojitvijo. Pred 10 leti so imeli nizke osebne dohodke, zdaj imajo sicer boljše, kljub temu pa bodo prejeli nizko pokojnino, to je okrog 5000 dinarjev. Zanima jih mnenje sindikata o dodeljevanju pokojnin oz. oblikovanju višine pokojnine.

ODGOVOR:

Sindikati se predvsem zavzemamo za čimbolj dosledno uresničevanje načela delitve po delu in rezultatih dela. Vse hibe pri delitvi osebnih dohodkov se kasneje odražajo v oblikovanju pokojnin oz. njihovi višini. Zavzemamo se za boljše vrednotenje proizvodnjega dela in dela v težjih ter zdravju škodljivih delovnih razmerah. Mislimo, da bi morali sistem pokojninskega zavarovanja ob nadaljnjem dograjevanju temeljnega zakona o pravicah iz pokojninsko-invalidskega zavarovanja izpopolniti tako, da bo pokojnina odražala dejanski prispevek minulega dela de-

lavca v njegovi delovni dobi. To pa obenem pomeni, naj bo družbeno-ekonomski položaj upokojenecov čimbolj enak položaju, ki so ga imeli kot aktivni delavci. Glede na to, da moramo sindikati aktivno sodelovati pri zagotavljanju primerne družbeno-ekonomskega položaja in socialne varnosti upokojenecov, sodelujemo s Skupnostjo pokojninsko invalidskega zavarovanja tudi ob vsakoletni valorizaciji pokojnin. Pri tem smo še posebej pozorni, ko gre za določanje najnižjega zneska pokojnine oz. mejnega zneska, do katerega je upravičen — pod pogoji, ki jih določa statut Skupnosti — tisti, čigar socialna vrednost bi bila zaradi nizke pokojnine ogrožena. Sindikati tudi mislimo, da bi v obdobju visoke inflacijske stopnje oziroma padca življenjskega standarda, ki najbolj prizadene upokojenca z nizkimi pokojninami, kazalo uveljaviti depresivni način valorizacije pokojnin.

Kako pomagati staršem prizadetih otrok?

Tov. Milica Kovačič iz Ljubljane je opozorila na problem zaposlenih staršev, ki imajo težje prizadete otroke; večkrat morajo ostati doma, obiskovati zdravnika, so pod težjim fizičnim in psihičnim pritiskom. Sprašuje, kaj bi bilo mogoče storiti, da bi bili starši teh otrok manj obremenjeni, predlaga krajši delovni čas, predčasno upokojitve. Podobno vprašanje postavlja tudi Anica Štancar iz Ljubljane. Sprašuje, ali je bilo kaj storjeno za duševno prizadete otroke v minulem letu, letu invalidov. Kaj je s statusom invalida za te otroke in kako se ti invalidi razlikujejo od drugih invalidov?

ODGOVOR:

Vprašanja, ki jih postavljata tov. Kovačičeva in tov. Štancarjeva so toliko bolj upravičena, ker je mednarodno leto invalidov za nami, obeti, da se bodo neresena vprašanja v zvezi z zagotavljanjem socialne varnosti težje duševno prizadetim osebam končno razrešila, pa niso dali pričakovanih rezultatov. Zato je najmanj, kar lahko odgovorimo tov. Štancarjevi, to, da bomo dali pobudo, da se posamezne in ne dovolj koordinirane akcije, ki sicer potekajo, povežejo v enotno družbeno akcijo. To nam nalagajo tudi stališča, ki jih je sprejela 3. konferenca Zveze sindikatov Slovenije, po katerih se bomo sindikati zavzeli med drugim za celovito rešitev gmotnega in socialnega položaja zmerne in teže prizadetih odraslih oseb z razvijanjem sistema družbene skrbi za prizadete osebe v skladu s potrebami in možnostmi naše humane socialistične družbe. Mislimo, da moramo ta stališča čimprej uresničiti v sodelovanju z vsemi drugimi za to pristojnimi družbenimi dejavniki. Vsekakor naj bi bilo to še letos.

Možnost skrajšanega delovnega časa mater, ki skrbje za prizadete otroke, je dana že s sedanjo zakonodajo, v novem zakonu o delovnih razmerjih oz. njegovih dopolnitvah pa se predvideva tudi podaljšanje letnega dopusta delavcem, ki negujejo težje telesno ali duševno prizadete otroke. O možnosti predčasne upokojitve za matere, ki so negovale takšne otroke, pa bi morali razmišljati, ko se bodo delavci dogovarjali za kriterije in merila glede tega izjemnega načina upokojevanja, seveda potem, ko bo sprejet novi zakon o temeljnih pravicah iz pokojninsko-invalidskega zavarovanja.

Prilagodil: Ivo Kuljaj

DE

ZALOŽBA DELAVSKA ENOTNOST
Ljubljana, Celovška 43

izšel je:

DOGOVOR O URESNIČEVANJU DRUŽBENE
USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA
V LETU 1982

z metodologijo in stališči odbora udeležencev dogovora.

Cena 50. din.

Naročila sprejema Delavska enotnost, Ljubljana, Celovška 43 in knjigarna Delavske enotnosti, Ljubljana, Tavčarjeva 5.

NAROČILNICA — Pri DE, Ljubljana, Celovška 43, nepreključno naročamo izvodov DOGOVORA URESNIČEVANJU DRUŽBENE USMERITVE RAZPOREJANJA DOHODKA V LETU 1982.

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika:

Dne:

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

(podpis naročnika)

(žig)

Letošnji dobitnik zlatega znaka ZSS je tudi Slavko Uršič

V sindikatu moraš biti prepričljiv

Pred dobrimi petdesetimi leti se je rodil Slavko Uršič v vasi na tromeji med Grčijo, Bolgarijo in Jugoslavijo. Njegovega očeta, primorskega Slovence iz Slapa, je zanesla na tromejo žandarjska služba, tam je spoznal Slavkovo mater grškega rodu in med vojno z družino preživljal viхро v Beli krajini. Prav v zibelki slovenskega partizanstva pa je bil sprejet v SKOJ, pozneje postal sekretar skojske organizacije in ko so se po vojni preselili v Maribor, začel delati v mariborski tekstilni industriji. Začel je kot navaden delavec, vendar pa so ga že 1947. leta poslali v uk na Češko, kjer naj bi se izučil za tekstilnega mojstra. Toda informiro je preprečil njegove namene; kot vsi drugi njegovi tovariši, razen sekretarja SKOJA, se je vrnil v domovino, končal v Mariboru delavski tehnikum, postal končno mojster, potlej obratovodja v MTT, kasneje pa, ko je končal študij na tedanji višji politični šoli v Ljubljani, vodja socialnokadrovske službe in direktor te službe v MTT. Ob tem je izredno študiral na FSPN, smer sociologija, diplomiral in za zdaj pristal na predsedniškem mestu mestnega sveta ZSS v Mariboru.

»V tovarni sem imel predvsem partijske dolžnosti, saj sem bil več let sekretar tovarniškega komiteja, vendar pa sem sodeloval že od začetka tudi pri delu sindikata, bil nekaj let poverjenik in končno sem pred enajstimi leti prišel v občinski svet ZSS v Mariboru ter postal profesionalca,« nam pripoveduje Slavko Uršič, dobitnik zlatega znaka ZSS.

— Ce bi primerjali delo sindikata pred dvajsetimi leti in sedaj, kaj bi lahko rekli?

»Z razvojem družbe in zlasti samoupravljanja se je vse bolj krepila tudi vloga sindikata v družbenopolitičnem in gospodarskem življenju vsake delovne skupnosti. To velja zlasti za zadnjih nekaj let, ko smo naredili pravo prelomnico v pojmovanju nalog, odgovornosti in političnega dela v zvezi sindikatov. Danes so nekoč klasične sindikalne naloge na obrobju družbene dejavnosti sindikata. Po novi ustavi in zlasti še po zakonu o združenem delu je pred sindikalnimi organizacijami toliko skrbi, da se včasih kar sprašujem, kako zmoremo vse to. Zdi se mi, da je najtežje delati v zvezi sindikatov, kajti če primerjam delo v temeljnih partijskih organizacijah in delo v sindikatu, se mi zdi, da moraš v sindikatu biti zlasti mnogo bolj prepričljiv, prisluhniti slehernemu mnenju delavcev in jih znati pridobiti tudi za takšne akcije, ki še niso povsem v zavesti delavcev, da so potrebne pri utrjevanju njihovega položaja in vloge v družbeni reprodukciji, pri odločanju o razmerah in sadovih svojega dela. Veste, v partijski organizaciji lahko zahtevaš večjo disciplino pri uresničevanju sklepov, vztrajaš, da vsi delajo, v sindikatu pa zmeraj ne moreš tako. V

Mariboru je še nekaj posebnosti v primerjavi z drugimi po vojni zgrajenimi industrijskimi središči. Tu je bilo močno delavsko gibanje, dobro organiziran in odločen sindikat, kar zahteva od nas vseh, da po eni strani negujemo to borbena izročila in storimo vse, da bo tudi sedanjí sindikat organizacija delavcev, njihovo orožje in orodje pri uveljavljanju njihove oblasti na vseh področjih družbenega življenja.«

— Pa vseeno včasih slišimo, češ kaj pa sindikat more, ko pa vse drugi odločijo.

»Izkušnje kažejo, da so takšne razmere zlasti v tistih delovnih okoljih, kjer partijske organizacije ne znajo naravnati svojega dela tako, kot bi ga morale. Če so komunisti v samoupravnem okolju resnična avantgarda, če so v prvih vrstah boja za oblast delavcev in če v skladu z demokratičnimi načeli delovanja pridobivajo delavce za ta boj, potlej je v taki organizaciji sindikat dober, opravlja svoje naloge in lahko rečem, da se v takih organizacijah združena dela lahko pohvalijo tudi z urejenimi samoupravnimi odnosi. Tu so vzajemni odnosi in ni slabega sindikata in dobre partijske organizacije v temeljni organizaciji in tudi nasprotni primere je težko najti, mar ne?«

— V Mariboru ste se lani preuredili v sindikatu. Konstituirali so se občinski sveti v novih občinah, na ravni posebne družbenopolitične skupnosti pa imate mestni svet ZSS.

»Že enoletno delo je pokazalo, da smo v Mariboru prav storili, ker smo preuredili občino. Naši občinski sveti so sedaj tesno povezani z osnovnimi organizacijami zveze sindikatov in tudi s krajevnimi skupnostmi. Po starem ne bi bili več kos vsem nalogam v sindikatih, tako kot moramo biti. Zdaj v mestnem svetu usklajujemo akcije med občinskimi sveti ZS in opravljamo tudi tiste dolžnosti v sindikatu, ki jih je smotno imeti na ravni posebne družbenopolitične skupnosti. Seveda bo treba sedanjo ureditev sindikata še bolj utrjevati, oblikovati jo moramo skratka tako, da bo sindikat prisoten povsod tam, kjer živijo in delajo delavci in delovni ljudje. To pa pomeni, da bomo tudi političnim metodam dela morali nameniti več pozornosti, kajti vse prevečkrat se še dogaja, da nekateri uporabljajo takšne metode dela, ki jih je praksa zavrnila že pred desetletji.«

— Povsem standardno, včasih že tudi nepotrebno vprašanje: kaj vam pomeni zlasti znak ZSS, ki ste ga dobili za svoje dolgoletno delo v sindikatih.

»Včasih se zdi, da dobivajo ljudje priznanja že proti koncu svojega dela. Saj poznate tisto: No, zdaj si dobil priznanje, pa lahko greš. Premalo mlajših delavcev dobiva takšna priznanja. Tudi zlasti znak ZSS. Toda nepošteno bi bilo, če bi dejal, da tega priznanja nisem vesel. Veliko mi pomeni in lahko rečem, da se bom dela v sindikatih zmeraj z veseljem spominjal in tudi poslej sodeloval, čeprav ne bom na tej dolžnosti, ki jo imam sedaj.«

M. H.

Vaje planinske enote na Pokljuki

Vojska na najboljših smučeh

Tudi letos so na svojem zimskem vadišču na Pokljuki planinske enote starešine Špire Nikoviča. Na Pokljuko prihajajo vsako leto zato, da bi se seznanili in usposobili za bojevanje v težkih zimskih razmerah, v mrazu, visokem snegu in velikih strminah. Vojaki tukaj spoznavajo, da ni mogoče samo preživeti mrzlih noči v snežnih iglujih ter se v enem dnevu na smučeh prema-

kniti več kilometrov daleč, ampak da lahko na nove položaje prepeljejo tudi težja orožja in jih v kratkem času usposobijo za učinkovit boj. Kako odločilno je to v resnični vojni, nam zgovorno dokazujejo izkušnje iz druge svetovne vojne, pa ne samo naše, partizanske.

Planinske enote Špira Nikoviča, ki nadaljujejo izročila 7. slovenske narodnoosvobodilne brigade France Prešeren, so zelo popularne. Večkrat so bili najboljši v ljubljanskem armadnem območju, pa tudi v JLA so vedno v samem vrhu po bojnih in moralnopolitičnih pripravljenostih in drugih aktivnostih.

Skoraj bi lahko rekli, da je lažje postati najboljši, kot pa potem to mesto tudi obdržati, so pripovedovali starešine enot in poudarili, da je res, da bi vsako nalogo vedno lahko opravili še bolje. Osnova njihovih uspehov je človek. Veliko bolj kot drugje, kjer

Tanki v gorskem in še posebej v zasneženem področju niso najboljšo napadalno orožje. Vseeno pa se je treba dobro izuriti tudi v obrambi proti njim. Eno najučinkovitejših orožij je prav gotovo vždena raketa, ki skorajda nikoli ne zgreši. »Le dovolj srčnosti moraš imeti in tank pustiti dovolj blizu,« je dejal starešina, ki vodi protitankovsko enoto.

Preživeti mrzlo noč v snegu ni prijetno. V iglujih, ki ga lahko vojaki naredijo v nekaj urah, pa niti ni tako strašno. Temperatura v notranjosti je vedno precej višja od zunanje. Ni nujno, da si eskim, pa vseeno prespiš noč v njem, čeprav je zunaj krepko pod ničlo.

Tudi deset in več kilometrov dolg pohod na smučeh že po nekaj dneh vadbe vojakom ne predstavlja posebnih težav.

Topovi za transport v gorskih zimskih razmerah res niso lahko orožje. Po delih pa se jih da spraviti tudi v težko dostopne kraje.

vedno večjo vlogo prevzema tehnika, je tu uspešno izvedena akcija odvisna skoraj izključno od človeka, njegove vzdržljivosti in ustvarjalnosti. Kljub temu ali pa prav zato se številni mladi prostovoljno javljajo v te enote. K njim prihajajo vrhunski smučarji, ki so jim pri usposabljanju smučanja v veliko pomoč. Mnogo pa je tudi takih, ki snega še videli niso, pa se v nekaj dneh naučijo na smučeh prehoditi več kilometrov, pa ne po teptanih smučiščih.

»Vsa oprema naših vojakov je domača,« je zatrdil Špira Nikovič, »in prav lahko vam povem, da imamo kot vojaki najboljše smuči na svetu.« Povedal je tudi, da imajo posebno inovacijsko komisijo za opremo, ki uspešno sodeluje s proizvajalci. Tako s skupnimi močmi nenehno izboljšujejo opremo.

Sodelujejo tudi z zvezo vaditeljev smučanja in se tako seznanjajo z novostmi tehnike gibanja na snegu. Mnogo starešin je tudi aktivnih članov gorske reševalne službe.

Ni treba prav posebej poudarjati njihovega aktivnega sodelovanja s krajanji, kjer so njihove garnizije, saj ni praznika in kulturne prireditve, ki je ne bi pripravili skupaj. Da o delovnih akcijah sploh ne govorimo, saj so vojaki vedno med prvimi.

In ti vojaki so te dni na vajah, ki so na videz in tudi v resnici zelo težke, skoraj bi lahko rekli surove, pa jih vendar vsi prestanejo in to praktično brez prehladov.

A. A.

Od najdišč premoga do težav keramične industrije

Da je žlica le velika — pa čeprav prazna

Industrija gradbene keramike, tako se imenuje tovarna v Račjem selu, je lani spodbudila geološke raziskave v sosesčini. Stoji tako rekoč na svoji surovini — na vrstah glin odlične kakovosti in pestrih barv. Pri iskanju pa so vrtalci našli tudi premog. Že dober meter pod površino je sveder zavrtil v prvovrsten lignit, ki ga je bilo za 8 metrov debel pas.

Zvedeli smo, da ima za te najdbe lep del zasluga raziskovalec ljubitelj Hubert Dukovič. Ni ga bilo težko najti. Čeprav upokojen, še vedno dela v Industriji gradbene keramike, pa tudi sicer ga v okoliških krajih dobro poznajo. Na svojih raziskovalnih pohodih je namreč »prečesal« vso bližnjo in daljno okolico tovarne ter celo lep del Evrope, kot smo zvedeli med pomenkom.

Težave tovarne, postavljene na surovinah

Ko smo ga čakali v tovarni, je stekel pogovor z direktorjem Marjanom Umekom. Povedal je, da se je Hubert Dukovič pred približno desetimi leti pojavil na trebanjski občini s polno torbo glin. Stresel jo je na mizo in ji zapel tak slavonski, da so občinski možje resno sklonili glave nad njo. Prisluhnilo so nasvetu izkušenega keramika in ljubiteljskega geologa, kako bi se kazalo s takšno glino lotiti proizvodnje keramičnih ploščic, navrtali so je za dobršen vzorec in ga poslali na raziskave. Te so hvalo potrdile, lotili so se novih, strojnih in vzorce poslali še v ZR Nemčijo. Ugotovitve so spodbudile Ljubljanske opekarnice k novi naložbi v Račjem selu.

Ko se je Ljubljanskim opekarnam zataknilo, so se z novo tovarno kot dve samostojni temeljni organizaciji priključili GP Tehniki, sledila je združitev z delovno skupnostjo Slovenija ceste Tehnika... No, v vsej tej »odisej« keramiki v Račjem selu niso našli trdne barke in nedolgo tega so hoteli celo zapreti tovarno. Delavci so se temu postavili po robu in iščejo lepšo bodočnost v okviru Novolesa v Novem mestu. Niso se dali, ker so prepričani, da je njihova keramika dovolj zanimiv proizvod in da ga ne kaže vreči v staro šaro. Da njihova »trma« ni iz trte zvita, dokazuje tudi lansko poslovanje. Res so v svojih pečeh naprekli za dobrih 10 milijonov dinarjev izgube, pribijejo pa, da so jo v začetku leta načrtovali za 65 milijonov!

»Izguba že, a če smo načrtovano izgubo že letos tako oklestili, kaj bo šele drugo leto,« so upravičeno ponosni. Sami so veliko postorili za večjo količino in boljše kakovost in temeljito pretehtali vse slabosti. Ni jih malo, neusklajenosti, proizvodnosti na zaposlenega je zato precej pod svetovno ravni, krajnima keramičnega ne industrijskega izročila, že v začetku načrtovanja naložbe je bilo za koš napak in spodrseljavev...

Pri ugotavljanju le-teh in pri dokazovanju svojih sposobnosti in volje so zasnovali sanacijski načrt. Ugotovili so, da s tržiščem ne bo težav, da pa bo treba marsikaj urediti pri cenah. Svojih izdelkov namreč od leta 1976 do lani niso podražili. V ceni teh izdelkov pa pomeni strošek za

energijo kar dobrih 40 odstotkov in le plin se je v tem obdobju podražil za približno 1000 (tisoč) odstotkov... V sanacijski načrt so zapisali še dograditev tovarne, ki še zdaj ni v celoti končana, pa odpravo ozkih grl v proizvodnji, dopolnjevanje dotrajane opreme, prilaganje tehnologije in nove izdelke. Te naloge so snovali predvsem na domači opremi in domačih surovinah. Za glino smo že povedali, da tovarna stoji na njej in da je prvovrstna. Potrebujemo pa še glazure, ki jih je bilo treba doslej v dobri meri uvažati. Ker vedo, da uvoza brez izvoza ne sme biti, so lani zastavili in letos že poželi prve uspehe tudi v izvozu. Zmanjšali so tudi uvoz, saj so okoliški kraji bogati s kamninami, potrebnimi za glazure.

Stroka v malem prstu

Pri iskanju in izkoriščanju domačih kamnin smo spet slišali o zaslugah Huberta Dukoviča. Pa mu prepustimo besedo.

»Atej je bil pečar in lončar, ded tudi in še mene je zgrabilo,« se je spominjal kljub bogatemu košu let zelo čil in veder mož. »Začel sem pomagati doma in brž spoznal, da tudi ob smislu za obrt kanček znanja ne bi škodil. Več sem ga pridobival, bolj me je žejalo po njem. Strokovno šolo keramične stroke sem končal v Zagrebu in še eno v ZR Nemčiji. No, predvsem v tej, tuji, smo gurali kot živina — pa ne zastoj. Prav vse so nam vtepli v glave, od rud, kemije, fizike, analiz pa do oblikovanja, proizvodnje in vse tja do skladišča in prevoza. Temu se reče imeti stroko v malem prstu. Leta 1939 sem prišel nazaj in začel poučevati na zagrebški keramični šoli...«

Po osvoboditvi je Hubert Dukovič dve leti vlivljal svoje bogato znanje v ukaželjne glave, potem pa ga je moral dokazovati še drugače. Dobil je odgovorno nalogo zgraditi tovarno Jugokeramika v Zapršiču in poskrbeti za strokovnjake. Ustanovili so keramično šolo in v njej so se učili predvsem otroci padlih borecev.

»Seveda še spremljam vse, kar se dogaja v tej tovarni. Veseli me, ko vidim, da jo še danes »nosijo« strokovnjaki, zrasli iz naše šole. Tovarna je skorajda vzorna, saj so to ljudje, od katerih ne boste slišali, tega pa ne znam,« pa jih vprašajte karkoli o proizvodnji, stroki, poslovanju... Rasli so s tovarno in poznajo jo od temeljev do vrha dimnika.«

Podobnih nalog se je zvrstilo še več — delal je pri rudah in ustanavljanju opekarnice v Kummanovem, se vrnil v prosveto, pa so ga spet poklicali, ko so v Vavrščinu gradili tovarno keramične, šel je v Ormož, ko so začeli s tamkajšnjo opekarnico...

Delo, to je tisto pravo

»No, vselej pa sem se vračal v tele kraje. Mati je bila odtod in tudi sam se tu preživel otroštvo. Že med šolanjem v Zagrebu sem nosil tja domačo glino, da smo jo preučevali. Bolj resno sem se je lotil po vojni in čeprav sem poznal njeno kakovost, me je vselej znova presenetila s svojimi odličnimi lastnostmi. Nisem mogel, da bi je ne nesel na občino, saj je

tako vsestransko uporabna, da bi bilo škoda, če bi kar tako brez prida ležala. V Makedoniji sem služboval, ko sem zvedel, da so začeli graditi tovarno v Račjem selu.«

Po upokojitvi se je Hubert Dukovič vrnil v domače kraje, a kot pravi, se mu je kmalu zazdelo škoda doma sedeti. Prišel je v tovarno in odprtil rok so ga sprejeli. Zdaj spet dela kot tehnolog, predvsem je zadolžen za odkrivanje surovin — glin in kamnin za glazure:

»Poglejte,« je razširil roko čez bogato obložene police, »kako lepo keramiko delamo. Pa to, še ni nič, kaj vse se da še napraviti. Raziskoval sem po vsej Evropi, pa ne vem, kje bi se še lahko pohvalili s tako čudovito zalogo surovin. Hkrati pa poslušam, kako nekatere naše tovarne uvažajo šamot celo iz Indije. Saj moji veliki hvali so se v začetku smejali, zdaj pa jih je smeh minil, ko tovarna z izdelki dokazuje moje obete.«

Kaj vse skriva naša zemlja domača, le poprijeti je treba in potegniti iz nje, kar ponuja, delo, delo, to je tisto pravo. Glejte, toliko let že delam, pa nikdar nisem šel v bolniško, sploh pa ne razumem, kaj je to neopravičen izostanek z dela?! Zdaj ko sem zaposlen le 4 ure na dan, delam celo po 12 ur in še ne štejem raziskav po terenu. To je tako, za

zraven. Poklic mi je pač zlezel pod kožo.«

Razjezil se je naš sogovornik, da je kar zabučalo. Čez »kadre«, je udrihal, čeprav je dodal, da niso sami krivi. V tovarno da pridejo s šol, pa glin še v rokah niso imeli. Spominjal se je naukov nemških učiteljev, ki so poudarjali, kako jih bo ob pomanjkanju surovin rešilo le tisto, kar bodo imeli v glavah.

Beda ob obilju

»Pri nas pa gledam, kakšni »strokovnjaki« prihajajo iz šolskih klopi — kot bi šel sam zdaj za direktorja tovarne čokolade. Tudi pri vodilnih delavcih v naši družbi nihče ne vpraša, kje in kako so se izkazali, kakšne načrte ponujajo.«

Peljal nas je gledat peč, ki se že polprazna, pa kako ročno mešajo glino, ker ni strojev... Res lepih izdelkov bi lahko napravili na tisoče, pa ostajajo unikati na policah. Strokovnjake in stroje da bi rabili, pa bi tovarna cvetela, namesto da se otepa z izgubami. Ko si je sam na hitro zračunal za dve leti neplačanih nadur, je pripovedoval o delavcih, ki mislijo le na to, kdaj bo malica in kdaj bo konec »šihata«, na to, »kaj vse bi lahko dali stroki in naši lepi deželci«, pa se jim ne zdi vredno misliti.

Hubert Dukovič v svojem »laboratoriju«

»Saj vem, v začetku vas je zanimalo novo najdišče premoga. Pa kaj morem, ko imam keramiko v krvi?! Sicer pa to najdišče sploh ni novo. Že pred vojno so v teh krajih kopali premog, iz Mirne v Trebnje je vodila železniška proga in na trebanjski postaji je bila deponija premoga. Leta 1948 sem trmoglavil, naj s tem prvovrstnim premogom pridobivamo generatorski plin, pa so me zmerjali, kako sem staromodan. No ja, zdaj pa se tovarna otepa z gromozanskimi stroški za energijo, premog pa leži vse

naokrog. Da je res dober, nam bo potrdil vsak domačin, saj ga kar lepo kopljejo in kurijo. Nisem energetik, a po vojni sem videl, kako je vodja tovarne nekje v Srbiji sam napravil generator in ga obesil na drevo. Premog — plin — cenena in čista energija, glin in drugih surovin na pretek, celo takšnih, ki bi jih v tujini preplačali... Ne vem, ali nočemo ali smo res slepi za vse, kar se samo ponuja, ali pa smo se navadili na slepo mahati z žlico naokrog — da je le velika?!«

Ciril Brajer

Revija Naša žena za DE:

Vzgoja brez vzgoje

Stariši so Kitty načrtovali, jo spočeli in si jo zamislili kot svojski manifest, kot bitje, kakršnega še ni bilo: kot popolnoma svobodno osebnost. Odkar se je rodila, deklica ni nikoli slišala ukaza, niti nasveta ali poduka.

Na sebi ni nikoli občutila teže avtoritete starejših, nikoli ni stopila v šolo, samo da se ne bi »okužila« z vzgojo sedanje družbe. Ker ji je bilo povšeči, je sesala materino mleko in spala skupaj s starši do svojega osmega leta in pol. Ko je imela sedem let, je prvič prišla v stik z mamili, z devetimi se je oddočila za ljubimca, dve leti pozneje pa se je sama odpravila v Amsterdam.

Zakaj tako? Je sama? Nima staršev? Je družba pozabila nanjo? Ne eno ne drugo ne tretje. Kitty je tako zato, ker je tako hotel njen oče Conrad. Dandanes je hotel uresničiti Rousseaujeve zamisli o vračanju k naravi, ki jih je ta znameniti francoski filozof razpredel v svojem romanu »Emile«. S petdesetimi leti je zapustil London in svoje literarne poskuse ter se ves predal nalogam, ki so značilne za sodobnega Pygmaliona. Kitty je njegova moštrovina, uresničene sanje. Conrad s svojim mehkim glasom kar se le da slovesno naznanja edino vzgojno zapoved, ki jo je kdajkoli spoštoval: »Pustite

otrokom storiti vse, kar hočejo, in upajte, da bodo postali boljši, kot so njihovi starši. Bolj kot mi vedo, kaj potrebujejo. To je starim mit o dobrosrčnem divjaku, toda vprašanje je, če to prinaša srečo...«

To je vzgoja, ki je skregana z zdravim razumom, s sleherno

Sodobna divjakinja Kitty, ki odkar se je rodila, ni nikoli slišala ukaza, niti nasveta ali poduka. Tudi v šolo ni hodila.

logiko, s strpnostjo, pravcata protivzgoja, ki je zahtevala tudi svoje žrtve. Prva je otrok sam, druga je njena mati, Američanka Sue, ki je, kljub svoji trmi, večkrat skušala popuščiti, toda ni ji uspelo zaradi Conradovega terorista svobode, ki je budno pazil, da ne bi nihče skazil dela, ki ga je začel. Vsa Ibiza se spominja otroka, ki ni maral oblačil, ki se ni nikoli česal, ker se je bal glavnika, ki je ob treh zjutraj prebujal mater, da bi se šel z njo ven igrat. Otroki-despot se je hranil tako, kot se je hotel, v glavnem pa jedel »slašice ob nemogočih urah, zato ima Kitty tako šibko postavico, čeprav sta tako oče kot mati robustna.

V tem svetu, ki so ga ponudili Kitty na prazni mizi brez kakršnih koli ovir ali meja, je dekletce zelo hitro opustilo življenje divjakinje in se oddočilo za dekadentno punkovstvo. Kitty rada vzbuja pozornost, ne samo s svojo pojavo, ampak tudi vedenjem. S krožnikov turistov jemlje hrano, prosjači, tudi nasilne kraje ji niso tuje. Domov pa se potem vrača popolnoma »okrogla«, bolna zaradi popite pijače in cigaret. Conrad zvest samemu sebi ali pa fanatik in slabič, ki ni sposoben priznati svojih napak, molči. Čeprav ne kadi niti ne pije, občuduje svojo stvaritev, dekletce, ki pred njegovimi očmi vene kot vrtnica brez opore. In mati Sue pri vsem tem ne more nič več. Iz nemoči in obupa je začela piti. Sicer pa je Conrad zapustil Sue, ko se je Kitty pri devetih čutila odraslo. Začel je živeti z drugo

žensko, materjo dečka, ki ga je začel takoj »vzgjajati« tako, kot je Kitty. Petletni Patrick se obnaša tako, kot se je Kitty — po svoje se oblači, dela kar hoče in tudi on je telesno šibak, tak kot triletni otrok.

Kljub vsemu pa je Kitty naravno bistra, saj se je čisto sama naučila govoriti, brati in pisati več tujih jezikov. Povabili so jo tudi v Pariz, kjer je pol leta pozirala fotografom. Kljub temu, da se je že začela uveljavljati, pa je odšla iz francoskega glavnega mesta domov na Ibizu.

In kaj bo jutri? Punkovstva bo konec, čudežni otrok bo zrasel. In če se Kitty ne bo znala prilagoditi, kaj bo z njo? Toda Kitty je prepričana, da je njena prihodnost roznata. »Hočem ustvarjati,« pravi, »morebiti se bom lotila fotografiranja.« Čeprav se zdi, da živi le v sedanjiku, svoje življenje kar se le da natančno načrtuje: »Ko bom stara 40 let, bom naredila tako kot Conrad. Umaknila se bom na nek otok, poln sonca, kjer življenje ni drago. Imela bom otroke, ki jih bom vzgajala tako, kot so mene.«

Toda Kitty je stara šele 12 let. Morebiti bo spoznala, da preveč slepo veruje v očetove nauke, da so le-ti zmotni, porojeni iz golega egoizma, želje, da bi na lastnem otroku preskusil neko teorijo. Morebiti bo uvidela zmotnost tega Conradaovega frankensteinovskega poskusa in prepričanja, da je človek lahko povsem sam, da lahko ravna samosvoje, ne glede na to, da lahko pri tem prizadene druge.

(Po Nouvel Observateur)

Priredila
Blanka Doberšek

SZDL — danes

Le razpravljanje ni dovolj

Med pomembne dosežke politične dejavnosti SZDL Slovenije — tako je bilo ugotovljeno na nedavni seji Republiške programske konference — sodi načrtovanje in usklajevanje družbenopolitične in skupščinske dejavnosti. Demokratične razprave v organizacijah SZDL in njenih oblikah delovanja naj bi vse bolj prerasčale v predhodno politično podlago delegatskega oziroma skupščinskega dogovarjanja, sporazumevanja in odločanja.

Usklajevati programe

Praksa in izkušnje nas uče, da skupno oblikovani in v SZDL preverjeni programi lahko pomembno prispevajo k učinkovitejšemu delu skupščinskih zborov in teles. Primeri iz lanskega in letošnjega leta najbolj ilustrirajo, kako je mogoče koristno uskladiti družbenopolitično in samoupravno aktivnost. V mislih imam predvsem usmerjeno izobraževanje, stanovanjsko problematiko in kmetijsko politiko. V omenjenih primerih so o idejnih, vsebinskih, organizacijskih in nekaterih drugih vidikih razpravljali tako v ZK kot SZDL, sindikatih in Zvezi socialistične mladine. Tako smo obravnavno problematiko resnično osvetlili z vseh vidikov in sprejeli ustrezna politična izhodišča. S tem je bila ustvarjena podlaga za samoupravno in delegatsko dogovarjanje ter sprejemanje ustreznih odločitev v Skupščini SR Slovenije.

Kljub doseženim premikom in spodbudnim rezultatom pa se nam še vedno dogaja, da politična in samoupravna aktivnost ni ustrezno usklajena. Imamo primere — tako na ravni republike kot v občinah in krajevnih skupnostih — da v posameznih obdobjih različni dejavniki obravnavajo različno problematiko. Tako na primer občinski sindikalni svet obravnava problematiko celodnevne osnovne šole ali otroškega varstva na pomlad, jeseni o tem razpravlja Zveza komunistov, zatem skupščina občine, naslednje leto SZDL itd.

Pojave neuglasenosti je opaziti tudi v sedanjih razpravah v zvezi s pokojninskim in invalidskim zavarovanjem, davčno poli-

tiko itd. Izkušnje kažejo, da je še vedno v navadi praksa, da družbenopolitične organizacije o določenih problematiki razpravljajo na enak način in skorajda v istem krogu družbenopolitičnih in strokovnih delavcev. Često se ugotovitve in stališča ponavljajo, akcije pa niso dovolj usklajene. Učinki takšne na videz prizadevne in široke aktivnosti so zato manjši, kot smo pričakovali oziroma želeli.

V procesu pripravljanih političnih stališč za samoupravno odločanje v delegatskih skupščinah moramo storiti še korak naprej. Ni dovolj, da družbenopolitične organizacije in njihovi organi ter frontna vodstva SZDL le razpravljajo o predloženih programih skupščin družbenopolitičnih in samoupravnih interesnih skupnosti, temveč morajo le-ti vse bolj postajati tudi izraz interesov in potreb delovnih ljudi in občanov, ki prihajajo najbolj neposredno do izraza prav v SZDL. Ne gre torej le za pripombe in sugestije, temveč za potrebo, da v delegatskih skupščinah resnično razpravljajo in odločajo o najbolj bistvenih in aktualnih vprašanih življenja in razvoja samoupravne družbe.

V skupni odgovornosti za nastajanje in sprejemanje programov skupščinske dejavnosti gre razumeti tudi uresničevanje le-teh. Pri tem ima pomembne naloge predvsem Socialistična zveza (in v njej frontno povezane družbenopolitične organizacije), ki mora stalno spremljati skupščinsko aktivnost ter prispevati, da bodo delegatske odločitve kar najbolj usklajene in domišljene. Gre za neke vrste politični nadzor in odgovornost za delo delegatskih skupščin, ki uresničujejo

politično voljo delovnih ljudi in občanov.

Okrepiti politično-nadzorno vlogo SZDL

Uveljavljanje politično-nadzorne vloge Socialistične zveze sodi med njene najvažnejše in stalne naloge. To je jasno zapisano tudi v Ustavi SFRJ. Delovni ljudje naj bi v Socialistični zvezi kot najmožnejši in frontni organizaciji vsebinsko obravnavali vsa pomembna vprašanja, ki so oziroma bodo predmet delegatskega dogovarjanja in odločanja, istočasno pa naj bi opravljali tudi najširši nadzor nad delovanjem delegatskih skupščin ter uresničevanjem sprejetih dogovorov in zakonov. Zdaj ko se pripravljamo na tretje delegatske oziroma skupščinske volitve, ponovno razpravljamo tudi o politično-nadzorni vlogi SZDL.

Kakšna je dosedanja praksa in izkušnje? Ugotovitve zadnjih let kažejo, da je SZDL politično kontrolni vlogi posvečala premalo pozornosti. Uresničevala jo je predvsem preko družbenopolitičnih zborov, Predsedstva SR Slovenije in nekaterih drugih institucionaliziranih oblik. Politično-kontrolna vloga SZDL v družbenopolitičnem življenju zato ni zaživela tako, kot smo pričakovali in želeli.

Predvsem velja poudariti, da v zavesti in delovnih usmeritvah organizacij in vodstev SZDL ni povsod prodrlo spoznanja, da je skrb za uresničevanje sprejetih stališč in sklepov sestavni del sleherne politične aktivnosti. V politični in samoupravni praksi — ugotovitev že nekaj časa poznamo in ponavljamo — se nam še vedno dogaja, da največji del naporov in znanja porabimo za pripravljanje in sprejemanje različnih stališč, sklepov, dogovorov in sporazumov, često pa nam zmanjka moči, volje in pripravljenosti, da bi odgovorno skrbeli

za njihovo uresničevanje. Ta splošna slabost se seveda na svojstven način odraža tudi v realizaciji politično-nadzorne vloge SZDL.

Hitreje reagirati na slabosti delegatske prakse

Opravljenе analize in ocene kažejo, da organizacije in vodstva SZDL često prepočasno reagirajo na različne slabosti in težave v delovanju delegatskega sistema in v družbenopolitičnem in gospodarskem življenju. Bolj občutljive bi morale biti predvsem na vsa tista vprašanja in probleme, ki neposredno zadevajo pogoje dela in življenja delovnih ljudi in občanov. Zoperstaviti bi se morali vsakemu formalnemu in forumskemu reševanju družbene problematike, pa tudi poizkusom posameznih vnaprejšnjih rešitev, ki jih pripravljajo strokovni in upravni organi, ne da bi pri tem upoštevali potrebe in rešitve, ki jih narekuje samo življenje.

Uresničevanje politično-nadzorne vloge SZDL pomeni njen ustvarjen odnos do vseh družbenih vprašanj in problemov. SZDL mora biti vsestransko iniciativna. S svojo aktivnostjo mora zagotavljati, da bodo prišli v samoupravnih delegatskih skupščinah do polne veljave resnični interesi in potrebe delovnih ljudi. Kadar temu ni tako, mora reagirati ter predlagati drugačne in po demokratični poti pripravljene rešitve in odločitve.

Politično-nadzorna vloga SZDL se mora odražati v neprestanem ocenjevanju učinkovitosti samoupravnih in drugih družbenih odločitev, v dajanju pobud skupščinskim, izvršnim in upravnim organom, da hitreje reagirajo na najrazličnejše potrebe, težave in motnje v procesu družbene reprodukcije in na vseh drugih področjih. Pri tem je nujno izostriti in konkretizirati odgovornost vseh tistih družbenih dejavnikov in posameznikov, ki so dolžni kvalitetno, pravočasno in odgovorno opravljati zaupane jim naloge in obveznosti. Za takšno celovito razumevanje politično-nadzorne funkcije pa se mora tudi SZDL in njeni aktivisti ter vsi delovni ljudje neprestano usposabljati.

I. Z.

Ob rob polemiki med KP Italije in KP Sovjetske zveze

Graditi socializem — toda kakšen?

Polemika med komunističnima partijama Italije in Sovjetske zveze — ki se na videz napaja z dramatičnim dogajanjem na Poljskem — še vedno polni stolpce svetovnega časopisa. To je tudi razumljivo, če upoštevamo, da se z njo ponovno odpirajo nekatera sporna vprašanja nadaljnega razvoja socializma kot svetovnega procesa. V bistvu gre za star spor v mednarodnem delavskem in komunističnem gibanju, za ideološki spopad in nasprotje med napredno in dogmatsko miselnostjo v tem gibanju, za počasno, toda vztrajno uveljavljanje nove, napredne socialistične misli in za trdoživo, toda zgodovinsko preseženo upiranje stare družbene vsebine.

Analitiki mednarodnih dogajanj ugotavljajo, da pomeni polemika med omenjenima partijama tako imenovano tretjo delitev v mednarodnem delavskem in komunističnem gibanju (do prve naj bi prišlo leta 1948, ob sporu med ZKJ in KPSZ, do druge pa ob zaostrovanju in prekinitvi »normalnih«
odnosov med KP Kitajske in KP Sovjetske zveze). Obenem opozarjajo na spoznanje sodobne marksistične misli, da osnovno vprašanje nadaljnega družbenega razvoja v svetu ni omejeno na odločitev ali kapitalizem ali socializem, ampak predvsem kakšen socializem graditi. Italijanska komunistična partija ob poljski krizi razlaga, da ni socializma brez demokracije, da je pripravljena sodelovati z vsemi naprednimi in demokratičnimi silami v mednarodni skupnosti — ne le s komunističnimi — da je proti blokovski delitvi sveta in da se ne strinja z »realnim«
— beri sovjetskim — modelom razvoja socializma v vzhodni Evropi. V isti sapi pojasnjuje, da ima vsaka partija pravico do lastne poti v socializem, ki je prilagojena specifičnim nacionalnim, zgodovinskim in družbenim značilnostim — ki pa mora temeljiti na takšnem položaju delavskega razreda, v katerem bo lahko svobodno in suvereno odločal o svoji usodi. Ne strinja se torej s tezo — ki jo zagovarjajo dogmatske sile — da vodilna vloga partije v tako imenovani splošni ljudski državi že sama po sebi krepi socializem in ki sproža asociacijo na Stalinovo tezo o močni vlogi države kot pogoju trdnega socializma.

Italijanska partija prav tako ne priznava vodilne vloge katerikoli partiji — tudi sovjetski ne — v mednarodnem delavskem gibanju. Prepričana je, da ne more in ne sme biti središče mednarodnega delavskega gibanja niti Moskva niti katerikoli drugo mesto in da je sleherna partija odgovorna za svoje početje lastnemu delavskemu razredu — ker potemtakem velja tudi za poljsko partijo.

Dogajanje na Poljskem označuje KP Italije kot viden izraz globoke krize »realnega«
socializma v vzhodni Evropi, proti kateremu se je uprl poljski delavski razred. Zato je ostro obsodila uvedbo vojnega stanja v tej vzhodnoevropski državi, ki je — kot pravijo italijanski komunisti — v bistvu naporno proti avtentičnim interesom poljskega naroda. Sovjetska partija pa vidi v tem ukrepu edino možnost za »normalizacijo stanja«. Ocene obeh partij so torej ujete v družbeno-zgodovinske razmere, v katerih delujeta: medtem ko italijanska partija vodi bitko za razvoj socializma v okviru meščanske demokracije in kapitalističnih produkcijskih odnosov — pri čemer ne smemo izgubiti izpred oči njenih volilnih ciljev in težnje po formalnem sodelovanju na oblasti — pa so očitne sovjetske težnje po krepitvi in širjenju vojaško-politične vlogi vzhodnega bloka in znotraj tega same Sovjetske zveze kot države. To pa nesporno potiska na stranski tir dejansko demokratizacijo družbenih odnosov v deželah vzhodne Evrope.

Zaskrblijoče je, da taka razmerja in »blokvska optika«
Sovjetske zveze ustrežata tudi drugi strani — ZDA in NATO paktu — ki blokvsko rivalstvo razpihujeta. Zavedata se namreč, da pomeni vsak večji korak v razvoju socializma v svetu v bistvu zgodovinsko negacijo kapitalističnega sveta.

V tej zvezi kaže še poudariti, da je resničen human značaj notranje socialistične ureditve v posameznih državah povezan z njeno zunanjepolitično usmeritvijo. Ta pa je lahko edinole nevrščena in protiblokvska.

Tudi v tem je jedro spora med italijansko in sovjetsko partijoo, ki pa ima širše razsežnosti in je ujeto v kolesje zgodovine. *Emil Lah*

Mednarodno sindikalno gibanje (3.)

Padci in vzponi med obema vojnama

Oktober lani je Založba Delavske enotnosti v zbirki Knjižnica Sindikati št. 42 izdala priročnik Andreja Škerlavaja z naslovom: Sindikalno gibanje v svetu. Le-ta je namenjen — kot je v uvodu zapisal avtor-predvsem mlajšim sindikalnim aktivistom kot sistematična informacija, da bi lažje razumeli sodobna dogajanja v sindikalnem gibanju.

Zaradi aktualnosti in zanimivosti obravnavane teme za širši krog bralcev časnika DE smo se v uredništvu odločili za objavo občutno skrajšanih in vsebinsko prirejenih poglavij omenjenega priročnika.

Sindikalno gibanje med obema vojnama je doživljalo »padce in vzpone«, ki jih časovno lahko razmejimo in zaokrožimo v tri pomembna razdobja: prvo, ko po oblikovanju treh smeri v sindikalnem gibanju le-to doživlja vzpon in številne uspehe vse do začetka tridesetih let; drugo, ko s svetovno gospodarsko krizo in nastopom fašizma pade v stagnacijo, in tretje, ko spriči reakcije na fašistično nevarnost tudi progresivni sindikati v okviru politike ljudsko-frontnega povezovanja pridobivajo politično in množično moč,

in v nekaterih deželah (Francija, Španija) dosegajo politično in akcijsko enotnost in vidne uspehe v boju za boljši položaj delavstva.

Po oktobrski revoluciji so sindikalne organizacije dosegle — čeprav so bile idejno razcepljene — pomembne uspehe. Stavkovna gibanja so bila praviloma uspešna, splošna življenjska raven delavstva se je nekoliko dvignila, izboljšala se je zaščita brezposelnih, dosledneje so upoštevali delovno pravo. Kljub idejnim razlikam in nasprotjem med sindikalnimi organizacijami

je prišlo celo do pogajanj med britanskimi in sovjetskimi sindikati o združitvi Amsterdamske internacionale in profinterde, ki so se v praksi razvila v večletno sodelovanje. Temu so močno nasprotovali nekateri socialdemokratski sindikati. Sodelovanje je doseglo višek v času velike rudarske stavke 1926 v Veliki Britaniji. Toda vodstvo britanskih sindikatov je zaradi strahu pred javnim mnenjem odklonilo solidarnostne prispevke sovjetskih sindikalistov, na drugi strani pa je bila leвица v tedanjem sovjetskem vodstvu razočarana nad tradeunioni, ker niso šli v revolucijo. Tako se je končal zadnji resnejši poskus združitve komunističnega in socialdemokratskega krila delavskega gibanja.

V začetku tridesetih let so napredno sindikalno gibanje v deželah, kjer je zavladal fašizem, preganjali in porinili v ilegalo. Nacistično delavska fronta v

Nemčiji — ustanovil jo je Hitler in je združevala vse zaposlene in delodajalce — je v imenu »razredne sloge«
politično obvladovala in nadzorovala delavstvo. Podobne korporativistične organizacije so še prej ustanovili v Italiji, na Japonskem in po vzpostavitvi diktature tudi v Španiji.

V medvojnem času je sindikalno gibanje nastajalo in se krepilo tudi v Aziji, predvsem na Kitajskem in v Indiji ter v Latinski Ameriki, kjer je že prevladoval vpliv Ameriške federacije dela. Kljub temu so latinskoameriški sindikati leta 1938 le uspeli ustanoviti Skupno vsesplošno mednarodno konfederacijo delavcev Latinske Amerike, ki si je prizadevala za odcepitev od ameriških sindikatov.

Fašizem — največja nevarnost tudi za delavsko gibanje

Sredi tridesetih let, ko je bilo očitno, da je fašizem največja nevarnost za mir in demokracijo in seveda tudi za delavsko gibanje, je kominterna sprejela novo taktiko do reformističnega-socialdemokratskega krila delavskega gibanja. Svetovala je, naj se komunistične partije in sindikati v kapitalističnih deželah povežejo z vsemi demokratičnimi silami v skupno ljudsko fronto za

obrambo demokratičnih svobod in v meščanski družbi. Ob razpustitvi kominterne leta 1937 je le-ta pozvala komuniste, naj se vključijo v enotne socialistične sindikate, ki so pomemben del ljudsko-frontnih blokov. Prav tako so sovjetska vlada in sovjetski sindikati leta 1938-39 za leto dni stopili v Mednarodno organizacijo dela, čeprav je bila v sovjetskem propagandnem slovarju to »revizionistična organizacija, v kateri se delavski voditelji pajdašijo s kapitalisti«.

V tem obdobju se je evropsko sindikalno gibanje močno politiziralo in doseglo veliko socialnih pridobitev: v Španiji je ljudska fronta izvedla agrarno reformo, uvedla kontrolo nad industrijo in delavsko socialno zakonodajo; v Franciji je sindikalnemu gibanju po veliki in dobro organizirani stavki leta 1936 uspelo doseči sporazum z vlado in delodajalci o uzakonjenem plačanem dopustu, štirideseturnem delovnem tednu in o obvezni kolektivni pogodbi. Poleg tega so sindikati dosegli tudi 12-odstotno zvišanje mezd in izboljšanje delovnih razmer.

Ustanovitev svetovne sindikalne federacije

Avgusta 1939 pa je ob paktu med SZ in Nemčijo prišlo do

preusmeritve, kajti SZ se je hotel izogniti nemškemu napadu. Stalin je tej taktiki podredil tudi delovanje v mednarodnem delavskem gibanju. Negativno so ocenili ljudske fronte in komunisti v zahodnih državah (Franciji, Angliji) so prekinili sodelovanje z demokratičnimi meščanskimi silami. Toda ob nemškem napadu na SZ, junija 1941, so se komunisti v mnogih deželah Evrope vseeno postavili v prve vrste odpora proti okupatorjem in so se vključili v odporiška gibanja Francije Italije, Poljske.

Na Kitajskem pa je KP Kitajske že leta 1937 nastopila z oboroženim odporom proti japonski agresiji. Posebno mesto v tem boju je imela KPJ, ki je s tesno povezanostjo z demokratičnimi silami in ljudskimi množicami uspela povezati osvobodilni boj s socialistično revolucijo na osnovi lastne revolucionarne presoje.

Leta 1944, ko je bila na obzorju zmaga protifašistične koalicije (SZ, ZDA, Velike Britanije in odporiških gibanj), je prišlo vnovič do pobude za ustanovitev enotne svetovne sindikalne federacije. Ta je bila ustanovljena oktobra 1945 v Parizu, združevala pa je sindikate 65 dežel s skoraj 60 milijoni članov. *(Se nadaljuje)*

V mednarodnem turističnem prometu smo jo kar dobro odnesli

Tujci na morju, mi v lavorju...

Lanski mednarodni turistični promet je imel v jadrnih kaj pričlo sapo. Le redke države se lahko pohvalijo, da so je v primerjavi s prejšnjim letom zajele nekaj več. Vzroke poznamo — splošno zaostrjene gospodarske razmere, dirka cen nafte še posebej... Tako so se turisti lani odločali za krajše letovanje, ki je moralo biti predvsem blizu in dostopno s cenejšimi prevoznimi sredstvi. Turisti niso več oblegali dragih hotelov, odločali so se za cenejše zmožljivosti.

Smetano so torej posnele de-

stokov pa je v tridesetletju zrased inozemski turistični promet. Vzroke za to rast kaže temeljito pretehtati, saj bodo dobri kaži-poti za letošnje in naslednja turistična leta. In kaj bi tujce tako mikalo pri nas? V razburkani Evropi so brez dvoma znali ceniti našo politično stabilnost in varnost bivanja v naši domovini. Tudi s cenami turistične ponudbe smo bili konkurenčni, prenočitvene zmožljivosti smo lani povečali za 54.000 ležišč, okrepili smo vse hitreje napredujoči navtični turizem in mu prilagodili

dosegli 1400 milijonov dolarjev, kar je za približno 300 milijonov več kot leto poprej in neke v mejah turističnih načrtov za leto 1981. Lep čas je turistični in drugi strokovnjaki tuhtajo, kako bi zajezili tok turističnih deviz v zasebne žepce. V njih naj bi lani zacingljalo kar tja do 600 milijonov dolarjev.

Še malo se zadržimo pri borni domači turistični beri. Že dve leti namreč močno kopni, v prvih devetih mesecih lanskega leta je bilo za 5 odstotkov manj domačih nočitev, leto poprej pa so tudi izračunali enak odstotek izpada domačih gostov. Precej manj so jih naštel v zdraviliščih, le malo bolje je bilo v hotelih, s porastom pa se lahko pohvalijo le delavski počitniški domovi. Tudi v tujini Jugoslovani vse manj letujejo, tako poleti kot pozimi.

C. B.

Vse debelejša knjiga pritožb

Turistična zveza Jugoslavije vsako leto zbere in oceni pritožbe tujih turistov — toliko kot lani jih menda še ni bilo, tako pritožb organizatorjev potovanj in potovalnih agencij kot posameznih gostov. Najbolj jih bode kakovost nastanitvenih storitev in prehrane, čistoča sanitarij, plaž, turističnih objektov in celih mest... Obrabljena plošča o nevljudnih natakarih, o nevljudnem odnosu osebja do gostov se tudi vrsti vse hitreje. Menda smo nanjo že gluhi. Pa pojdemo po vrsti:

Tuje goste čudi, in jezi seveda, da na vprašanja o možnosti letovanja v Jugoslaviji komajda kdo hoče odgovoriti, bentijo nad zasičenimi mejnimi prehodi, slabo vzdrževanimi šotorišči, delovnim časom delavnic, trgovin, menjalnic (saj se ne čudimo nad bogatimi zasebnimi deviznimi računi, mar ne!), z izbiro blaga v trgovinah so tudi vse prej kot zadovoljni, »zabavno življenje« jih sicer spravlja v smeh, čutijo pa, da je bolj kislo...

žele, ki znajo svojo turistično ponudbo prilagoditi tržnim razmeram in novim željam ter potrebam turistov. Želje pa so seveda — kakovostne in sorazmerno cenene turistične storitve. Poletne gonje križem sveta in celo Evrope bržda še lep čas ne bomo spet doživeli in turisti bodo svoja letovanja postavljali na vse natančneje tehnično.

V tej dirki je lani opešala celo po turizmu tako sloveča Italija. V prvih devetih mesecih l. 1981 se je njen turistični promet zmanjšal za 6 odstotkov. Še najbolj so jo odnesli Španci in delno Avstrijci, pa tudi Jugoslovani se lahko pohvalimo, da smo se izkazali v prerazporejanju mednarodnega turističnega prometa. Res je bila rast domačega turizma kaj umirjena, kar za 8 od-

tudi predpise za navtike, pa hitrejši koraki kmečkega in kongresnega turizma, bolj kot prejšnja leta smo v mednarodni turistični promet vključili klimatska in zdraviliška središča...

Omenili smo, da domači turizem ni ravno cvetel. Vzrokov menda tudi tu ni težko najti. Realni osebni dohodki so pač padli in na vseh področjih družbenega in zasebnega življenja smo Jugoslovani krepko krčili materialne izdatke.

In kaj so nam takšna gibanja prinesla? Po podatkih Narodne banke Jugoslavije je bil naš skupni devizni priliv od turizma v lanskem tridesetletju 1047 milijonov dolarjev, za letoletni izkupiček pa so le ocene. Po teh naj bi

lja (sociološko) predznanje, ki ga na tem mestu (to je v skrajšani obliki) ni možno posredovati, čeprav naj bi bili takšni scenariji »eden od načinov obveščanja, mobilizacije in usmerjanja subjektivnih sil, delavskega razreda in celotnega delovnega ljudstva«, kot zatrjujejo v uvodnem delu povzetka scenarija. Morda bi avtorji scenarija ta svoj upoštevanja vreden cilj laže dosegli, če bi se pri posredovanju njegove strokovno neoporečne vsebine izražali bolj po domače, tako da bi branje od ljudi v resnici ne zahtevalo preobsežnega strokovnega znanja. Pa jim slovenščine ni veliko mar. Na to jih v 8-9. številki iste revije dr. Jože Goričar takole opozarja: — Zal mnogi avtorji socioloških tekstov, ki so strokovno sicer neoporečni, ne kažejo posebnega spoštovanja do slovenskega jezika. Posledica tega je, da se v njihovih tekstih pojavlja veliko čisto nepotrebnih tujk, pobranih v večini v anglosaksonski strokovni literaturi. Samo primeroma naj jih navedem nekaj, ki sem jih napačno berkoval v besedišču scenarija:

refleksija, permanentno realiziranje samodeterminiranja, generiranje, retardacija, persisteranje, družbeno-interesni regulatorji, derivirane vrednote, desturiranje, so-determinacija...

Škoda, da avtorji scenarija niso »aplikativno« razmislili tole misel E. V. Sokolova, ki so jo sicer navedli v nekem daljšem citatu: »Kultura, v celoti vzeto, razpolaga z velikimi presežki, podobno kot jezik, ki ima vedno po več načinov za označevanje istega pojavnega«. Slovenski jezik pri tem prav gotovo ni izjema, saj tudi v njem lahko najdemo »več načinov za označevanje istega pojavnega«. Le redko naletimo v tuji literaturi na strokovni termin, ki se ga ne bi dalo dostojno in pomenu ustrezajoče posloveniti.

Lepo bi bilo, če bi scenarij o bodočem razvoju Slovenije izražal tudi primerno kulturo slovenskega jezika.

»Slovenija 2000« v očeh sociologov

Tale uvod je bil potreben zato, da me ne bi naše, tudi na novinarje jezno jezikovno razsodišče, zaradi jezika prijemalo za ušesa. Kar tako mimo neprevedljivega sociološkega scenarija pa spet ne morem. Zato bom citiral nekaj najznačilnejših odlomkov.

O smereh razvoja Slovenije v

Dva konca palice

Nedavna odločitev zbora republik in pokrajn zvezne skupščine, da sproži postopek za spreminjanje srednjeročnega družbenega plana Jugoslavije, je marsikoga presenetil. Čeprav se je o potrebi te spremembe bolj ali manj na glas razpravljalo že od lanske jeseni dalje na raznih forumih, je vendarle naglica, s katero se lotevamo sprememb pred komaj 11 meseci sprejete družbenega plana, osupljiva. Kaj se je v tem času, ali bolje rečeno, v prvem letu izvajanja srednjeročnega plana in še v letu poprej (v letu priprav na srednjeročni plan) spremenilo, da je treba plan spreminjati? Ali smo ponovno planirali nerealno? Ali so se tako spremenili pogoji za uresničevanje plana? Ali plana v prvem letu nismo uresničili?

Bilo je vsega po malem. Zlasti pa smo za načrti lani zaostali pri zmanjševanju naših plačilno bilančnih problemov in povečevanju likvidnosti pri menjavi s tujino. Zato bodo v letošnjem in prihodnjem letu naše obveznosti do tujine izjemno velike (obveznosti po anuitetah pri odplačevanju tujih dolgov presegajo po vrednosti raven povečevanja izvoza blaga in storitev!). Skratka, gospodarski položaj doma in položaj Jugoslavije v mednarodnih gospodarskih tokovih nas silita, da namesto do konca tega srednjeročnega obdobja skušamo našo plačilno bilanco s tujino izravnati že v prihodnjem letu (se pravi do konca 1983. leta). To pa seveda silijo gospodarstvo in družbo, da svoje sile prerazporedita tako, da bi ta cilj tudi dosegli.

Kaj to pomeni? Da bomo doma lahko porabili še manjši del ustvarjenega družbenega proi-

zvida, kakor smo sprva načrtovali, ker ga bomo večji del, kakor smo načrtovali, morali porabiti za pokrivanje dolgov v tujini. Pomeni tudi, da bomo morali vse sile vreči v razvoj tistih dejavnosti, ki bodo lahko več izvažale. Hkrati se bo moral skriti seznam prednostnih dejavnosti. Pomeni tudi, da se bo morala zmanjšati vsakršna oblika porabe, zlasti pa investicijska. Vse to skupaj pomeni, da bomo morali v letošnjem in naslednjem letu še bolj zategniti pas.

Toda spravljanje družbenega plana v okviru dejanskih zmognosti ima seveda ob omenjenih slabih obetih za razvoj družbenega in osebnega standarda v naslednjih dveh letih tudi nekaj dobrih strani. Ne nazadnje nas bo — upamo! — nuja prisilila k realnejšemu planiranju, na vseh ravneh, planiranju, ki bo temeljilo ne na naših potrebah, pač pa na dejanskih materialnih zmognostih (tako da bomo porabo prilagodili ustvarjenemu družbenemu proizvodu). Manj se bomo zadolževali (doma in zlasti v tujini), kar bo ugodno vplivalo na ceno dinarja itd. Skratka, položaj, v kakršnega smo zašli, nas sicer pošeno tepe, toda tudi palica ima dva konca.

Vsekakor pa velja ob tem zapisati tudi ugotovitve delegatov zbora republik in pokrajn zvezne skupščine: da smo si doslej vedno šele na koncu srednjeročnega obdobja priznavali, da smo se pri načrtovanju razvoja ušeli. Tokrat smo to spoznali že v prvih mesecih tekočega srednjeročnega obdobja. To pa je vsekakor pomemben korak naprej v presoji položaja.

Boris Rugelj

Slika: Andrej Ulaga

Problemi in dileme dolgoročnega razvoja Slovenije (12)

Kako bomo živeli jutri

Piše: Vinko Blatnik

Ob prebiranju gradiva, ki ga na temo »Slovenija 2000« pripravljajo naši sociologi, je dokaj težavno ugibati, kakšen bo naš jutrišnji dan. Gradivo so dali naslov: Sociološki scenarij »Alternativne bodočnosti Slovenije do leta 2000«, v povzetku pa je izšlo v 3. in 4. številki IB 1981, reviji za planiranje, ki jo izdaja Zavod SR Slovenije za družbeno planiranje. Zapisali so, da natančno razumevanje besedila predpostav-

prihodnosti razmišljajo sociologi takole:

»Če hočemo v naslednjih desetletjih zmanjšati konflikte med družbenimi skupinami, je potrebno družbene regulacije usmerjati v permanentno dehierarhizacijo.

Pri dehierarhizaciji institucionalnega sistema najprej mislimo na podružbljanje lastnine in podružbljanje politike, kar smo v jugoslovanski družbi že sprožili.

To pomeni, da je nadaljnje razvijanje teh dveh procesov tudi osnovna smer pri odpravljanju nepravilne neenakosti med ljudmi, ki se konkretizira v nadaljnem razvijanju samoupravljanja, delegatskega sistema in celotnega družbenopolitičnega sistema. Pri tem gre proces stopnega spajanja osnovnih družbenih delov posameznika, kar pomeni tudi odpravo enega najglobljih nasprotij, nastalega v procesih delitve dela: nasprotja med fizičnim in umskim delom.

Barbo za enakopravnost in enakost v družbi je potrebno v naslednjih desetletjih konkretizirati tudi na drugih področjih. Eden najpogostejših in najbolj vztrajnih mehanizmov za ohranjanje hierarhičnih struktur v

družbi je prenašanje zasedanja hierarhičnih vlog iz generacije v generacijo. V tej smeri nismo kaj prida napredovali, kajti startna osnova za zasedanje vodilnih delovnih mest v delovnih procesih je stopnja izobrazbe. Ta pa je še vedno vezana na nekatere mehanizme in strukture, ki kristalizirajo položaj posameznika v hierarhični organizaciji družbe.

Najpomembnejši so:

- pripadnost družini, ki je že zasedla svoje mesto v hierarhiji;
- prebivanje v razvitem ali nerazvitem območju;
- prebivanje v mestu ali na vasi.

Te faktorje dehierarhizacije družbe pa bo treba spreminjati, če naj ustvarimo družbo vse bolj enakopravnih občanov.

Izobraževanje ima v dehierarhizaciji pomembno vlogo, zato bodo nujni naporji za večje izenačevanje možnosti vseh skupin za izobraževanje. Tako bodo potrebna dodatna vlaganja v tehnično opremljenost šol v manj razvitih predelih in manjših centrih, kjer bo lahko veliko prispeval razvoj sodobne komunikacijske tehnologije (televizija, mož-

nosti, ki jih daje magnetoskop, kabelska TV ipd.). S strani TV pa bo potrebno vzpostaviti kvalificirane redakcije za produkcijo ustrežnejših šolskih programov na različnih stopnjah ter razvijati posebne programe za izenačevanje ali zmanjševanje razlik med učinki pouka v manj ali bolj razvitih območjih, hkratio oblikovanje kakovostnega učiteljskega kadra, ki bo zmožil izkoristiti zahteve, ki jih prednje postavlja sodobna komunikacijska tehnologija.

Drugo skupino ukrepov predstavlja ukrep permanentnega izobraževanja, katerega osnovna načela so že postavljena, treba pa jih bo še naprej razvijati in konkretizirati. Sodimo, da je vključevanje v samoupravljanje in delovanje delegatskega sistema povezano s pridobivanjem enakopravno distribuiranega in delu ter upravljanju prirejenega znanja tisti temeljni mehanizem, s katerim bo mogoče postopno zmanjšati hierarhiziranost družbenih skupin. Proces odpravljanja hierarhij je namreč mogoče v samoupravni socialistični družbi dosežati samo z razvijanjem posameznikov na višjo izobrazbeno raven.

(Se nadaljuje)

Izkušnje Konstruktorja pri gradnji stanovanjske soseske v Fužinah

Kdo meče denar skozi okno

Zadnje čase smo veliko pisali o problemih v gradbeništvu, opozarjali na prevelike napake, kritizirali posamezne ozde, ki nikakor nočejo iz svoje zaprtosti ali večkrat tudi s položaja monopolnega vladanja v občini, regiji in tudi v republiki. Vendar so se časi spremenili: po eni strani na trše, a hkrati na drugi strani na boljše.

Primer, ki ga bomo opisali, več kot jasno vnovič potrjuje ugotovitev, da prevečkrat potegne slabši konec tisti, ki ravna stabilizacijsko. Če se torej učimo na izkušnjah, potem je jasno, da se mnogi ne bodo hoteli več vesti stabilizacijsko. V združenem delu ne ugotavljajo, pač pa sprašujejo: zakaj stabilizacija velja le za nekatere? Toda te slabe izkušnje, ki na srečo niso vedno pravilo, saj se stabilizacijsko ravnanje nekemu obrestuje šele čez čas, nas ne smejo odvrti od glavnega cilja naše družbe: stabilizirati gospodarstvo.

Splošno gradbeno podjetje Konstruktor iz Maribora je aprila lani začelo v okviru stanovanjske soseske MS 4-5 na Fužinah v Ljubljani med drugim graditi tudi blok B 28, 29, 30. Predviden čas gradnje je bil enajst mesecev, vendar pa se je tokrat Konstruktor izkazal: objekt so dogradili dva meseca prej. Nekaj neverjetnega za naše razmere, bo ugotavljal marsikdo. Toda ne bo, če mu bodo znana nekatera dejstva. Ko smo brskali med gradivom za pisanje, smo prišli tudi do Konstruktorjevega stabilizacijskega programa, ki ga je napisal vodja gradbišča Janez Lukačevič. Iz njega povzemamo nekaj bistvenih postavk:

— posamezne delavce bomo razporedili na taka dela, kjer bo njihovo delo najbolj učinkovito, hkrati pa bomo uvedli skupinski obračun posameznih faz del, kjer je to možno;

— izdelali bomo tedenske in dnevne terminske planje na podlagi katerih bomo strogo izvajali naloge, vsak dan spróti bomo ugotavljali uresničevanje zastavljenih nalog, ustrezno ukrepali in nenehno iskali nove boljše rešitve; s pravilno razporeditvijo delavcev in s poostrenim nadzorom bomo skušali zmanjšati izostanke z dela, zlasti pa bolniški stalež, s čimer bomo zmanjšali stroške tozda in zvečilo izboljšanih ur;

— s tovariškim dogovarjanjem bomo skušali odpraviti nedisciplino in se s tem izogniti disciplinarnim postopkom, ki običajno trajajo zelo dolgo;

— posebno pozornost bomo namenili smotrnejšemu izkoriščanju delovnega časa ter zmanjševanju nadurnega dela. Tako bomo zastavljene naloge opravili v čim krajšem času in s tem povečali produktivnost dela;

— izredno pazljivi bomo tudi pri naročanju razne mehanizacije, kajti pravilna izbira naprave ali stroja lahko zelo vpliva na pravočasno in kakovostno izvršitev posameznih delovnih faz;

— še bolj bomo varčevali z gradbenim materialom in bolj smotno bomo ravnali z delovnimi sredstvi;

— pri zaključnih delih so večkrat pereč problem dela kooperantov in obrtnikov. Da bi se izognili čakanju na tega ali onega, da opravi svoja dela, se bomo tesneje povezali z njihovimi predstavniki in po potrebi, če nekdo ne bo pravočasno izvrševal pogodbenih obveznosti, ustrezno ukrepali.

Hitro prilagajanje razmeram

Vendar še tako dober stabilizacijski program zgolj na papirju ne pomeni veliko. V tem primeru je treba priznati mariborskim

gradbenikom, da so ga uspešno vpeljali v prakso. Prav bi bilo, da bi temu primeru sledili tudi mnogi drugi.

Če smo odkriti, vsega stabilizacijski program vendarle ni prinesel. Dejstvo je namreč, da je za gradbene organizacije združenega dela čedalje manj dela na domačem trgu. Tam, kjer vedo, da bo mogoče obdržati trg le s pravočasnim, kakovostnim in cenejšim delom, in kjer so se temu primerno pravočasno organizirali in prilagodili, pretresov, ki jih prinašajo stabilizacijske zahteve, ne bodo toliko občutili. Vse skupaj: dober stabilizacijski program, dojetje dejanskih razmer, hitro prilagajanje nanje in zdrava konkurenca na tržišču, je torej opravilo svoje.

Zakaj le nekateri?

Toda vsi v neki verigi, žal, ne delajo, kot bi bilo treba. Objekt je bil zgrajen dva meseca pred rokom in prav zaradi tega se je zataknilo.

Konstruktor je pravočasno obvestil Sosesko, ki je koordinator vseh del. Soseska je tudi v tem primeru ravnala solidno in pravočasno opozorila tozdr Elektro Ljubljana-mesto, kdaj bo objekt dokončno zgrajen in ga bo treba priključiti na električno omrežje. Sporočila je tudi, da nima denarja, ki bi ga založila za ta namen. Denarja ni imel tozdr Elektro Ljubljana. Pač pa bi morala ta denar na podlagi samoupravnega sporazuma o družbeno usmerjeni gradnji stanovanjske soseske MS 4-5 Fužine zagotoviti območna interesna skupnost za preskrbovalno območje Elektro Ljubljana. Po sporazumu mora ta interesna skupnost, ki je nosilka srednjeročnega planiranja, letnega načrtovanja in gradnje objektov ter na-

Slika: Andrej Ulaga

prav s svojega delovnega področja, usmerjati finančna sredstva, ki jih po sporazumu o združevanju sredstev za stanovanjsko gradnjo združuje stanovanjska skupnost (v tem primeru moščanska) ter jih v deležu namenjati za gradnjo zasebnih komunalnih naprav. Sredstva, ki jih po tem medsebojnem sporazumu pridobi območna interesna skupnost za preskrbovalno območje, služijo tudi za financiranje naprav nizkonapetostne mreže.

Sredstva za komunalno opremljenost zasebne komunalne uporabe se delijo med samoupravno komunalno interesno skupnost, SIS za PTT promet in interesno skupnost za preskrbovalno območje Elektro Ljubljana, in sicer po medsebojnem sporazumu. Toda za ta sporazum se dogovarjajo že tri leta, uspehov pa nobenih. Delni vzrok so prav gotovo tudi spremembe zakonodaje na področju gradnje stanovanj. Prej smo izločali 6 odstotkov iz bruto osebnih dohodkov zaposlenih, zdaj pa je ta prispevek 1,2 odstotka, ki pa ga ozdi plačujejo iz čistega dohodka, ugotovljenega ob zaključnem računu.

Zapleteno, ni kaj. Kako naj imajo pregled nad vsem tem delegati ali neposredni porabniki? Več kot jasno je, da so tu možne različne mahinacije, različna odločanja mimo vseh. Čudno je to: denar prihaja, včasih je, največkrat ga ni, malokdo ve, kam je razporejen. Večkrat ni jasno, kam grejo tolikšna sredstva, povsem jasno tudi ni, kako je bilo v tem primeru porabljenih menda 400 milijonov dinarjev (novih se ve), ki so jih za ta namen dobile komunalne skupnosti iz prerazporejenih stanovanjskih sredstev.

V fužinskem primeru so elektrifikarji sicer pripeljali kabel za priključitev, toda ko so ugotovili, da jim ga nihče ne utegne plačati, so ga odpeljali drugam. Po trezni presoji: ni bilo najbolj prav, toda kaj jim je ostalo?

Konstruktor ogreva že dograbi objekt vse od 1. decembra lani. Kvadratni meter ogrevanja stane 12 dinarjev na mesec. Objekt ima 2400 kvadratnih metrov, tu je plačilo delavca, ki nadzoruje in varuje objekt, tu je en mesec, drugi in tretji mesec; drugo so zopet kupci, ki bi se radi

čimprej vselili in ne čakali na pomlad, ko se bodo cene znova odtajale. Gre za dokaj velik denar enih in drugih. Kdo bo povrnil Konstruktorju stroške, ki jih ima, ker je ravnal stabilizacijsko? Jih bo skušal zaračunati v kvadratnem metru stanovanja — torej kupcu?

Ne, tako ne sme in ne more biti. Zaradi malomarnega in

neodgovornega dela nekaterih se utegne zgoditi, da se bodo kopja, ki smo jih v boju za stabilizacijo uperili proti nedelu, izigravanju dogovorjenega in številnim drugim, zlasti zavestnim napakam, obrnila proti tistim, ki so z delom in rezultati že dokazali, da niso za stabilizacijo zgolj na papirju.

Peter Štefanič

IZ PRAKSE SODIŠČ ZDRUŽENEGA DELA

Še precej nejasnosti okrog razporejanja delavcev

Delovna organizacija je razporedila delavca z del in nalog voznika težjih vozil na dela in naloge voznika lažjih vozil. Ker delavec ni uspel v zahtevkom za varstvo pravic na delavskem svetu, je uveljavljal sodno varstvo pred sodiščem združenega dela. Z razporeditvijo se ni strinjal, saj je bil s spremembo dela prizadet pri osebnem dohodku. Zatrjeval je, da gre za šikaniranje, saj je sklenil delovno razmerje za dela in naloge KV voznika težjih vozil.

Sodišče prve stopnje je zavzelo enako stališče kot samoupravni organi delovne organizacije in navedlo, da je delavec sklenil delovno razmerje za dela in naloge voznika in da ne gre za razporeditev na druga dela in naloge, če je bilo odločeno, da bo vozil z lažjimi vozili. Po pravilniku o delovnih razmerjih delovne organizacije mora namreč vsak delavec opravljati delo, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljeni delovni zmognosti. Predlagatelj je usposobljen za voznika težjih vozil, prav tako pa tudi za voznika lažjih vozil.

Pritožbeno sodišče se s takim pravnim stališčem ni strinjal. V pravilniku o razvidu del in nalog je delovna organizacija opredelila različne delokroge del in nalog voznikov. Delokrogi se nanašajo na težja oz. lažja vozila, vozila za specialne tovore itd. Res je, da se za vsa dela in naloge zahteva enaka strokovna izobrazba, vendar so ostali pogoji različni, kar zlasti velja za delovne izkušnje. Za težja vozila se zahteva daljša doba delovnih izkušenj kot za lažja vozila.

Delavec sklene delovno razmerje za določena dela oz. naloge, kot jih določa splošni akt o razvidu del in nalog. Res je, da je delavec lahko med trajanjem delovnega razmerja razporejen na vsako delo oz. k vsaki nalogi, ki ustreza njegovi strokovni izobrazbi oz. z delom pridobljeni delovni zmognosti, a le pod pogojem, če so ugotovljene delovne potrebe in v skladu z merili, ki jih določa samoupravni splošni akt. Če bi delavec sklepal delovno razmerje za vsa dela oz. naloge, za katere sicer izpolnjuje pogoje, potem zakon ne bi predvideval razporejanja v skladu z merili in delovnimi potrebami, ampak bi se lahko delavcu odredilo kakršnokoli delo, ob upoštevanju potreb delovnega procesa.

I. Ž.

DE

Družboslovna zbirka Založbe DELAVSKA ENOTNOST

Pavao Brajša:

ČLOVEK — SPOLNOST — ZAKON

Avtorja poznamo po uspešni (že razprodani) knjigi Splošna psihodinamika samoupravnega vedenja. Novo delo je samostojno, hkrati pa nadaljevanje prve knjige.

V knjigi avtor obravnava odnose med spoloma pa tudi medčloveške odnose nasploh, ki sodijo v samoupravni družbeni sistem in ga ti odnosi odsevajo in dokazujejo. Brajševa knjiga je nevsakdanja, saj uvaja bralca v svet teorije, ki je po navadi rezervirana za strokovnjake in to tako, da lahko vsak odkrije podzavestne vzgibe svojega vedenja in vedenja ljudi, s katerimi prihaja v stik, oziroma s katerimi je v odnosu. To daje širše možnosti ne le za razumevanje, pač pa tudi za zavestno kontrolo in poseganje v lasten psihičen svet; to je pot k večji strpnosti, k boljšemu medsebojnemu razumevanju in k višji stopnji medsebojnega sožitja z manj konflikti in nesporazumi.

Odnos med partnerjema različnega spola je obravnavan podrobneje in zanj ugotavlja, da za področje spolnosti in zakona kot specifičnih intimnih medsebojnih odnosov prav tako veljajo temeljna načela samoupravnega vedenja.

Odnos, komunikacija in obrambni mehanizem so trije izhodiščni pojmi v Brajševem sistemu razmišljanja o različnih vidkih in fazah odnosa med partner-

jema nasprotnega spola. Kvaliteta v odnosih, ki naj bi si jo prizadevali doseči, so samoupravni medsebojni odnosi.

Teza v knjigi, ki je vredna posebne pozornosti, je »univerzalnost« samoupravnega vedenja oziroma samoupravne naravnosti. Pomeni, da se lahko vedemo samoupravno ali pa ne — in to ne glede na vrsto ali kakovost medsebojnega razmerja.

Knjiga »Človek — spolnost — zakon« je namenjena vsem, ki iščejo odgovore na zapletena življenjska vprašanja, ki želijo graditi človeške odnose na trdnih temeljih, ne pa na iluzijah in stereotipih, torej vsakomur izmed nas, vsekar pa tudi strokovnjakom za spolnost in zakonsko problematiko, zdravnikom, psihologom, sociologom, pravnikom, socialnim delavcem.

Cena 700 din.

NAROČILNICA: Pri DE, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo

..... izvodov knjige Pavao Brajša: ČLOVEK — SPOLNOST — ZAKON.

Naročeno nam pošljite na naslov:

.....

Ime in priimek podpisnika:

.....

Dne:

Račun bomo plačali v zakonitem roku.

(Žig)

(podpis naročnika)

BESEDA O KNJIGI

Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja

V eni sejnih sob Cankarjevega doma v Ljubljani je 9. februarja, dan pred obletnico smrti Edvarda Kardelja, založba Delavske enotnosti pripravila novinarsko konferenco. Ta dan je namreč izšla v njeni družboslovni zbirki knjiga dr. Stevana Beždanova »Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja«, o kateri je najprej spregovoril avtor sam, za njim pa je o pomenu te dragocene knjige spregovoril še magister Janez Sušnik, direktor Zavoda za šolstvo SR Slovenije. Ob tej priložnosti pa je tudi predstavnik Jugoslovanskega centra za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj, tovariš Ilija Globačnik, predstavil še dve deli, ki sta prav tako izšli v založbi Delavske enotnosti: to je 5. zvezek tega centra pod naslovom »Kardeljev doprinos preobrazbi vaspitanja i obrazovanja« in knjigo »Samoupravljanje — put oslobadjanja rada«. Z navidez majhno prireditvijo je bil torej zabeležen pomemben dogodek, ki so mu med drugimi prisostvovali tudi Vinko Hafner, Marko Bulc in Emil Rojč.

Zanesljiv kompas

O tem, da je nujno proučevati misli in dela velikana naše revolucije o vzgoji in izobraževanju, se je še posebej močno utrdilo spoznanje v času priprav na 10. kongres ZKJ, ko je bil v pripravi dokument o idejnih temeljih samoupravne socialistične preosnove vzgoje in izobraževanja. Dr. Stevan Beždanov, avtor številnih knjig o izobraževanju, si je na jesen 1974. leta zastavil izreden delovni načrt. Sklenil je v sedmih letih proučiti izredno obsežno gradivo za tri študije: Tito o vzgoji in izobraževanju, Vzgoja in izobraževanje v dokumentih in revolucionarni akciji KPJ-ZKJ, Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja. Avtor teh treh obsežnih študij danes pravi, da se takrat seveda ni zavedal težavnosti in zapletenosti naloge, ki si jo je zadal, saj je bilo treba proučiti vse dostopno gradivo, ga tematsko in časovno urediti, povezati z družbenim, političnim in gospodarskim dogajanjem v posameznih obdobjih razvoja naše družbe, oceniti vpliv misli, zamisli in praktične akcije na poglavitne tokove vzgoje in izobraževanja, in končno, osvetliti sodobne procese socialistične samoupravne preosnove vzgoje in izobraževanja s stališča ustvarjalnih misli in dela Tita, Kardelja in KPJ-ZKJ.

Z izidom knjige »Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja« pri založbi Delavska enotnost je načrt Stevana Beždanova izpolnjen. Od leta 1977 do 1982 so izšle vse tri napovedane knjige v srbohrvaškem, makedonskem in slovenskem jeziku.

Knjigo »Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja« je Beždanov razdelil na dva dela. Prvi del vsebuje avtorjeve interpretacije

Kardeljevih pogledov, misli, zamisli in praktičnih naporov na področju vzgoje in izobraževanja in njihov prispevek k snovanju in konkretizaciji

Dr. Stevan Beždanov, avtor številnih knjig o izobraževanju

reformo v sistemu in politiki vzgoje in izobraževanja in k ustvarjanju družbenoekonomskih odnosov na tem področju v posameznih obdobjih našega socialističnega razvoja. V drugem delu knjige je izbor besedil Edvarda Kardelja, v katerih so misli o idejnopoličnih in družbenoekonomskih temeljih samoupravnega sistema socialistične vzgoje in izobraževanja.

Znano je, je dejal na novinarski konferenci Beždanov, da se Kardelj ni ukvarjal s celovito teorijo socialistične vzgoje in izobraževanja. S skrbnim proučevanjem njegovih misli pa vendarle lahko ugotovimo, da je bil njegov pogled na vzgojo in izobraževanje celovit pogled na njuno vlogo in položaj v naši samoupravni družbi, na sistem vzgoje in izobraževanja in na izobraževalno družbeno politiko kot tudi na družbenoekonomske temelje in odnose v razvoju vzgoje in izobraževanja. Vizionarski pogledi Edvarda Kardelja v prihodnost so prepleteni s smislom za stvarnost, za pravo mero med obstoječim in programskim, med nujnim in možnim. Misli Edvarda Kardelja o teh vprašanjih so se gibale v prihodnost, a so bistveno vplivale na prakso in zagotovo bodo zanesljiv kompas tudi v prihodnje.

Šola v funkciji združenega dela

Iz bogate zakladnice misli Edvarda Kardelja je avtor izbral tiste, ki se nanašajo na vse vidike vzgoje in izobraževanja, posebno pa še na družbenogospodarske, idejne, vsebinske in organizacijske, ki so v ospredju prizadevanj najnaprednejših družbenih sil že več desetletij, aktualni danes in bodo naš cilj tudi v prihodnosti. O njih je razmišljal in pisal mladi Kardelj kot dijak ljubljanskega učiteljskega — spomnimo se njegove ideje o delovni šoli — zanje se je boril vse svoje življenje in tudi eden njegovih najvidnejših in zadnjih javnih nastopov je bil namenjen znanosti in izobraževanju kot neločljivi sestavni družbenega razvoja.

S temi besedami je magister Janez Sušnik označil, kako je bilo izobraževanje povezano s tem revolucionarnim od njegovih dijaških let pa vse do trenutkov, ko so ga že zapuščale življenjske sile, saj je bil eden njegovih zadnjih govorov ob proglasitvi za prvega častnega doktorja mostarske univerze Djemal Bijedić, 23. novembra 1978 na Brdu pri Kranju.

Sporočilo o dogodku — izložba trgovine DE (A. Agnič)

Prav zdaj, ko si prizadevamo reformirati celotno vzgojnoizobraževalno dejavnost v Sloveniji, ko se je ta proces šele začel in je še mnogo začetnih težav in ovir, kot je dejal Sušnik, nam jih bo prav gotovo pomagalo odpravljati bogastvo misli, zbranih v tej knjigi. Njihova vrednost ni le v poglobljenem spoznavanju vzrokov stanja v kakršnem smo, ampak predvsem v bogastvu spoznanj, misli in napotkov, kako naprej. Zato bo knjigo lahko s pridom uporabljal znanstvenik, ki raziskuje naš družbeni razvoj, solnik, ki si prizadeva za novo in naprednejše v sistemu, odnosih in vsebini vzgojnoizobraževalne dejavnosti ter delavec na vseh področjih združenega dela, čigar pravice, skrb in odgovornost v samoupravni socialistični družbi so ustvariti take razmere, da mu vzgoja in izobraževanje ne bosta odvojena, ampak »v funkciji in neločljivi del svobodnega združenega dela«, kot pravi Kardelj.

Ob prebiranju Kardeljevih misli bomo kritično analizirali spremembe, ki smo jih dosegli v dosedanjih reformnih prizadevanjih, iskali odgovore na vprašanje, kako daleč smo z vključevanjem izobraževanja v združeno delo, z uvajanjem novih odnosov med šolo in družbo. Kardelj nas vedno znova spodbuja, da se sprašujemo, kje smo z uresničevanjem zamisli o svobodni menjadi dela. Po več kot dveh letih od sprejema zakona si bo treba še veliko prizadevati, da bodo samoupravne interesne skupnosti zares le organizacijski okvir dogovarjanja in sporazumevanja izvajalcev in uporabnikov o vzgojnoizobraževalni politiki in njenem uresničevanju, ne pa ozke institucionalizirane oblike, ki se po svojem načinu in vsebini dela bistveno ne ločijo od administrativnih državnih organov. Kardeljeva knjiga pomeni tudi osnovo za delo, izzivi in spodbudo pedagoški znanosti, ki se mora danes bolj kot kdajkoli vključevati v iskanje novega in se skupaj s pedagoško prakso hitreje in ustrezneje vključevati v razvoj družbe, znanosti in tehnologije. Ta knjiga dr. Stevana Beždanova vsekako zasluži priznanje in pozornost, saj nam je odkrila in približala Kardeljevo misel tudi o vprašanih vzgoje in izobraževanja v širšem družbenem kontekstu. V tem smislu je knjiga pomembna tudi kot pripomoček za idejno usposabljanje in akcijsko mobilizacijo najširših vrst prosvetnih delavcev in vseh delovnih ljudi za oblikovanje novih odnosov in ustvarjanje novih kvalitet na tem področju družbenega življenja.

Skupaj z avtorjem želimo, je dejal Sušnik, tako kot je zapisala Vida Tomšič v uvodu k tej knjigi, da bi nam postale kimalu dostopne tudi tiste mnoge strani Kardeljevega ustvarjanja, ki so še v zapiskih številnih njegovih pogovorov z delavci raznih dejavnosti, kar bi nam omogočilo še globlji in neposrednejši vpogled v njegovo ustvarjalnost.

Založba Delavska enotnost izdaja publikacije Jugoslovanskega centra za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj v Ljubljani

Sadovi tesnega sodelovanja

Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja Edvard Kardelj v Ljubljani in založba Delavske enotnosti že nekaj časa zelo tesno sodelujeta. Center ima namreč v programu svoje dejavnosti tudi izdajanje publikacij o samoupravljanju, kot založniški partner pri ureditvi teh načrtov pa se že kar obsežno uveljavlja založba Delavska enotnost. V letu 1980 je pod skupnim naslovom ZVEZKI izšla prva publikacija, zadnji, šesti zvezek, ki nosi naslov »Kardeljev doprinos preobrazbi vaspitanja i obrazovanja« je bil skupaj s knjigo »Samoupravljanje — put oslobadjanja rada« (tudi v založbi DE) predstavljen na tiskovni konferenci. Medtem ko so prvi štiri od šestih zvezkov bili tiskani v srbohrvaščini in slovensčini (prvi celo v angleščini), sta zadnja dva zvezka zaradi denarnih zadržev tiskana le v srbohrvaškem jeziku, prav tako knjiga »Samoupravljanje — put oslobadjanja rada«.

Šesti zvezek publicira prispevke okrogle mize, ki jo je zgoraj imenovani center v sodelovanju s Politično šolo ZKJ Josip Broz Tito iz Kumorca in s Fakulteto političnih ved iz Beograda organiziral 17. 4. 1981 v Ljubljani na temo: Vzgoja in izobraževanje v misli in delu Edvarda Kardelja kot teoretični in akcijski prispevek k samoupravni socialistični preosnovi vzgoje in izobraževanja. Pobudo za to okroglo mizo sta dala Stevan Beždanov in Emil Rojč, na njej pa je sodelovalo okoli 50 znanstvenikov, javnih delavcev in praktikov iz vse Jugoslavije. Šesti zvezek vsebuje 16 referatov in 23 avtoriziranih razprav te okrogle mize in jih tako zdaj center daje v preprosto javnosti in v koristno rabo vsem, ki delujejo na področju spreminjanja vzgoje in izobraževanja.

Uvodne misli za štiri tematske sklope so napisali dr. Stevan Beždanov, dr. Dragutin Franković, Risto Markovski in dr. Milenko Nikolić. Okrogla miza je obravnavala vsa ključna vprašanja, ki predstavljajo zapletena vprašanja v procesih družbenih reform na področju vzgoje in izobraževanja. Branju tega zvezka se ne bi smeli izogniti niti snovalci niti izvajalci reformnih posegov v šolstvu, pa tudi ne kadrovske načrtovalci v družbi, še posebej v združenem delu, kakor tudi ne analitiki in proučevalci teh procesov znotraj številnih družboslovnih in tudi ekonomskih disciplin.

Jugoslovanski center za teorijo in prakso samoupravljanja vsako leto ob obletnici rojstva Edvarda Kardelja — 27. januarja — organizira znanstvene razprave o aktualnih problemih naše teorije in prakse. V letu 1981 so organizirali razpravo na

temo: Samoupravljanje — pot osvoboditve dela. Pred mesecem dni je pri založbi Delavska enotnost izšla knjiga pod istim naslovom, sodi pa v zbirko »Misel in revolucionarno delo Edvarda Kardelja«, ki bo tradicionalno objavljala znanstvene razprave v organizaciji centra. Žal je ta knjiga teoretičnih razprav doslej najtanjša le v srbohrvaškem jeziku.

Knjiga ima tri dele, ki obsegajo razpravo za tremi okroglimi mizami: splošni, ekonomski, tehnološki in kulturološki vidiki procesa osvoboditve dela; politična razsežnost procesa osvoboditve dela; narod, mednarodni odnosi in osvoboditev dela. Osrednje jedro knjige tvorijo uvodni referati Lazarja Mojsova, Aleksandra Vacića, Bogdana Kavčiča, Stipe Šušarja, Dušana Bilandžića, Ivana Šiberja, Dušana Veljkovića, Franceta Vrege in Dušana Pireca. Predstavnik centra Ilija Globačnik je na novinarski konferenci dejal, da široka zasnova razprave ni dovoljevala bolj poglobljenih analiz številnih posebnih vprašanj, ki jih je razprava odprla, in to je nemara zdaj tudi slabost te knjige. Njena prednost pa je v tem, da daje dovolj natančno sliko o sedanjem stanju naše družbene misli, poleg tega pa knjiga s svojo vsebino opozarja tudi na nekatere najtežje probleme našega družbenega razvoja, med drugim obravnava tudi razmerje med gospodarskimi in negospodarskimi dejavnostmi, integracijo jugoslovanske družbe na samoupravnih temeljih, delegatski sistem kot pot podružbljanja politike, pluralizem samoupravnih interesov, ali denimo, samoupravno komuniciranje in informiranje, ne da bi našli vsa vprašanja, na katera opozarja vsebina knjige.

S. G.

Edvard Kardelj

... Današnja družba je prežeta z načelom dobička, delovna šola pa bo uveljavila v družbi načelo dela. S tem se bo spremenila tudi vsa vsebina današnje šole, kajti namesto psihičnega sprejemanja bo nastalo produktivno delo. V tem je glavna razlika med staro in novo šolo... Šola mora biti del življenja... Šola ne sme biti prostor, ki je ograjen s kitajskim zidom... prvo in poglavitno načelo delovne šole je, da otrokom vcepi delovne navade... in da vzgoji delovne, samostojne značaje, produktivne ljudi...

... Delo zna ceniti le oni, ki ga pozna, zato je prvo in poglavitno načelo delovne šole, da otrokom vcepi delavnost kot princip, to se pravi, da bodo delo vžljubili zaradi dela samega, ker je koristno človeški družbi. Današnja šola se ogiba gospodarskim problemom in prav v tem je njena največja napaka...

Delovna šola, Novi čas, 1928 Ljubljana-Cleveland (pod psevdonimom Bevc)

Edvard Kardelj

... ni prav, če trdim, da so zdravstvo, prosveta in druge družbene dejavnosti skupna poraba, kajti te dejavnosti so v resnici sestavni del in funkcija proizvodnega dela. Drži pa, da to delo ni v funkciji proizvodnje takrat, kadar neracionalno pritiska na proizvodnjo in kadar čez dovojljeno mero zmanjšuje nujno akumulacijo, ki je potrebna za ustrezno tempo rasti skupnega proizvoda družbe. Takrat to delo ni več nobena funkcija proizvodnega dela, marveč dejansko — če lahko tako rečem — zapravlja tekoče človeško delo in družbeni kapital. Zato mislim, da morajo vse te oblike porabe oziroma dela priti v odvisnost od dinamike rasti, to je od višine in gibanja dohodka v materialni proizvodnji. Seveda ta odvisnost ne sme biti toga, vendar je treba jasno poudariti, da je lahko samo povečanje dohodka v materialni proizvodnji merilo za ugotavljanje, to je, da dohodek na teh področjih more rasti le v skladu s povečanjem dohodka v materialni proizvodnji.

Svobodno združeno delo, Brionske diskusije, DZS 1978

Edvard Kardelj

... Vsi vemo, da znanost in izobraževanje sodita danes med najpomembnejše gibalne sile in neločljive dele razvoja proizvodnih sil, produktivnosti dela in celotnega družbenega razvoja. Njuna vloga je iz dneva v dan večja. Manj pa se zavedamo dejstva, da zato pomeni tesna in medsebojna povezanost znanosti, izobraževanja in prakse nedvomno enega od zelo pomembnih dejavnikov našega socialističnega samoupravnega razvoja, ki ga ob določnem pomenu še vedno pehamo na obrobje — če že ne našega družbenega dogajanja, potlej pa vsekakor razmišljanja in proučevanja. Za to smo odgovorni vsi, državna oblast, zaostali tradicionalizem, del naše prakse in del naše znanosti, pa tudi del naše študirajoče mladine, ki se preveč zapira samo na svoje področje teorije. Zato nas vse v najkrajšem času čakajo kar najbolj resne reforme v tej smeri...

Brdo pri Kranju, iz govora, 23. novembra 1978

Najboljši na občinskem sindikalnem namizno-teniškem prvenstvu Maribora

Obrtniki in Zavarovalnica Triglav

Končno je najmožnejše občinsko sindikalno prvenstvo Maribora v namiznem tenisu. Na tekmovanju se je pomerilo 14 ženskih in 56 moških ekip z več kot 350 igralkami in igralci.

Naslov mariborskega prvaka v I. ligi je zaslužen osvojila ekipa Obrtnika, ki je v sestavi: Pristovnik, Stern, Rojko, Ritonja premagala drugouvršeno ekipo Cevodova za samo 4 točke. Tretje mesto je osvojila ekipa DO Tam I, ki ima enako število točk kot ekipa Cevodova, vendar slabšo razliko v setih.

V II. ligi je prvo mesto osvojila ekipa Švile pred Nigradom: slede Metalka I, M. Vodovod, Avtoobnova, TVT B. Kidrič itd. Ekipe Švile in Nigrada bosta v novi sezoni igrali v I. ligi, iz katere izpadeta Livarna in Elektro.

V A skupini III. lige je bila najboljša 2. ekipa Ruš, pred Avtortgovino Tam, PTT, Metalno II, KB Maribor, DEM itd.

V B skupini III. lige je zmagala ekipa Primata pred Gradisom — biro, ŽTO Maribor, Sladkogorsko, Konstruktorjem II, Dom Smreka II itd. Prvouvršeni ekipe iz obeh skupin sta se uvrstili v II. ligo.

V ženski konkurenci so namiznoteniške igralke Zavarovalnice Triglav z dobro igro v prvem in drugem delu tekmovanja premagale vse svoje nasprotnice ter tako zaslužen osvojile prvo mesto. Na drugo mesto se je zaoznanostom štirih točk uvrstila ekipa Obrtnika pred KB Maribor, PTT, Gradisom itd.

D. Zagorac

V Slovenski Bistrici

Napredek poraja nove potrebe

Prizadevanja za razvoj telesnokulturnih dejavnosti občine Slovenska Bistrica so v zadnjem obdobju obrodirala zavidljive rezultate. Samo v lanskem letu je v raznih oblikah športne rekreativnega življenja sodelovalo blizu 10.000 delavcev iz neposredne proizvodnje pa tudi drugih občanov. Ob tem je treba omeniti, da se je pred portoroškimi sklepi s športno rekreacijo ukvarjalo približno le 3000 občanov.

V športno rekreativnem in tekmovalnem sistemu je v bistriški občini vključenih blizu 60 ekip, v letu 1976 pa jih je bilo samo 15. Med najbolj priljubljenimi oblikami so trimška hoja, teki in kolesarjenje pa tudi odbojka, plavanje in smučanje postajajo vse bolj množično zastopani. Samo v letošnji zimi pričakujejo, da se bo kljub slabim vremenskim razmeram za zimske športe naučilo osnov smučanja pa tudi zahtevnejših veščin okoli 300 zaposlenih, med njimi največ iz delovne organizacije Impol Slovenska Bistrica.

Vedno več delovnih ljudi se vključuje tudi v delavske športne igre, ki jim vsako leto uspešno prireja komisija za šport in rekreacijo pri občinskem sindikalnem svetu Slovenska Bistrica. Tekmovanja so razporejena skozi vse leto.

Vse več ljudi se vključuje tudi v številna društva, klube in sekcije, ki skrbijo za rekreacijo. Največ aktivnih članov imajo strelska, lovska in ribiške družine, planinska društva, kegljski klubi, na ospovnih solah pa tudi atletska društva.

Hkrati z napredkom športne rekreacije pa se pojavljajo vse večje potrebe po športnih objektih, telovadnicah in igriščih in po večjem številu strokovnih vaditeljev. Reševanju teh težav zato namenijo pri občinskem sindikalnem svetu Slovenska Bistrica in občinski zvezi telesnokulturnih organizacij posebno pozornost.

Viktor Horvat

Posnetek za spomin po napornem maršu na Boč. Med najmlajšo in najstarejšo udeleženko je skoraj sedemdeset let razlike. — Slika: Foto arhiv Partizana Gaberje

Ob Bloudkovi nagradi Partizanu iz Gaberja pri Celju

Prava medalja na prave prsi

V Sloveniji je malo društev, aktivov ali organizacij, ki bi ob tolikšni tradiciji, vnemi in delu bili desetletja steber rekreacije in športnih aktivnosti delavcev, kot je to »Partizan« iz Gaberja pri Celju. To je društvo za športno rekreacijo in telesno vzgojo, ki s svojimi 1.057 člani, najmlajšemu je komaj dobri dve leti, najstarejšemu pa 73, v svojih 29 vadbennih skupinah zdaj že v petih krajevnih skupnostih resnično živi. Društvo deluje v že šestkrat »porušnem« telovadnem domu, ki so ga zgradili pred 70 leti v delavskem predmestju Celja.

Pred 83 leti, kako daleč in malo znan je ta čas, so v delavski koloniji med Voglajno, železnico in cesto, v neki delavski baraki z okorno roko zapisali prva »pravila« telovadnega društva. Slovenskega telovadnega društva, ki je že čez tri leta povežalo vse napredno misleče Slovence, da so prav tam zgradili telovadni dom.

Biti rojen v Gaberju, na severni strani savinjske železnice, je bila njega dni — zaznamba in pečat, ki si ga nosil vse življenje. Proletarec. In prav to Gaberje, na desetine delavcev, ki niso nikdar spraševali za plačilo, že desetletja neguje in skrbi za zavidljivo in vzorno športno rekreativno dejavnost.

Iz teh vrst so pred leti izšli vrhunski športniki, telovadci, idoli in simboli, da bi se znova vrnili k množičnosti, k vsakemu, ki je želel zdrave družbe, razvedrila ob športu in prijateljstvu.

V našem časniku smo že pisali o tem, za današnje čase nevsakdanjem društvu, ki še vedno deluje samo na temelju predanosti in amaterizma, pa ne zato, ker je to društvo samo od 1952. leta prejelo 308 priznanj, medalj, plaket, nagrad ali pokalov, temveč zato, ker je to društvo delovalo in deluje v najslabši in najmanjši celjski telovadnici, ki so jo že leta 1964 določili za — rušenje.

Hokej na travi, namizni tenis, odbojka, prožna ponjava, od lani balinanje in letos osvet-

ljeno, zunanje telovadišče za vse in vsakogar: tradicionalni vseslovenski »Frenkov memorial« za neaktivne igralce namiznega tenisa. Igre spretnosti, ki že povezujejo osem delovnih kolektivov; »Debeljakov memorial«, tekmovanje v orientaciji, ki je združilo mlade iz šol, nekdanje vojaške starešine, pripadnike armade in delavce iz celjskih delovnih organizacij v tekmovalnem in rekreacijskem delu, društveni izleti z družabnimi igrami, to je le nekaj dejavnosti društva. Vadbenni prostori, ob tem moramo povedati, da so člani društva s prostovoljnimi delom dom znotraj in zunaj obnovili, ne morejo nuditi strehe vsem, ki bi radi delovali v društvu.

In zakaj se to društvo razlikuje od drugih športnih društev? Nekdanji »Gaberčani« so svoje društvo raztegnili v več krajevnih skupnosti Celja. Ob vsakdanjem delu so uveljavili zvezno akcijo »TVD Partizan« v vsako krajevo skupnost, njihovi člani, ki so se odselili v nova stanovanjska naselja in mestna jedra so v novem okolju razvijali tudi športno rekreativno dejavnost, utvarili prve zametke in zdaj že nova telovadna društva.

Uvodoma smo rekli, da je bil njihov telovadni dom že desetkrat — porušen. Po urbanističnem planu in razvojnem načrtovanju Celja je Gaberje namenjeno razvoju industrije. Nova lokacija doma je bila določena že pred osemnajstimi leti. Na papirju in v obljubah je bil zagotovljen tudi denar. Bili so celo na prvem mestu ob razpisih samopriskevka — vendar so jih komunalne in druge težave vedno uspele potisniti na tisto stopničko, ki je pomenila — čakanje. Zdaj se spet borijo. Tokrat samo za dodelitev — zemljišča. Sodijo, da bi ga morali dobiti na za zdaj še prostem svetu pod Golovcem, ob dvorani Golovec, kjer bi se telovadni dom uspešno vključil v že zgrajeno rekreacijsko središče, kjer bi lahko še uspešneje pripravili večja in velika športna srečanja.

Juneč Sever

Čisti računi — cenejše počitnice

Visoke cene, ki jim posamezniki v vse številnejših primerih pač nismo kos, so nam v minulih letih prekrizale že marsikatero želje in račune. To, kar smo si včeraj še lahko nekako privoščili, si, vsaj v nekaterih primerih, danes ne moremo več. Veliko, zelo veliko naš velja že »golo življenje«, zato konec meseca običajno ne ostane kaj za »na stran«, za kakšne posebne, nekoliko večje izdatke.

Zaradi omenjenih razlogov in še vrste drugih je torej razumljivo, da je vse več delovnih ljudi ob svoj zaslužen letni oddih. Mnogi si sicer pomagajo in iščejo najrazličnejše načine cenenege dopustovanja, toda tudi najcenejše počitnice niso več poceni. Še posebno, če je v družini več otrok.

Ob hudem pomanjkanju počitniških zmogljivosti torej še toliko bolj bode v oči stara praksa pri skrbi za delovnega človeka. Gre predvsem za slabo izkoriščenost že tako skromnih počitniških zmogljivosti, nepovezanost, ozko podjetniško miselnost in ne navsezadnje tudi povsem neučinkovito dogovarjanje oziroma sodelovanje s tako imenovanim komercialnim turizmom.

Dobro namreč vemo, da so hoteli na naši zelo dolgi in lepi obali v glavnem slabo izkoriščeni. V večini primerov le nekaj mesecev na leto, to je v glavnem le v najbolj vročih poletnih mesecih, to je julija in avgusta. Prej in potem, pa naj bo sonce še tako toplo in morje še tako prijetno za kopanje, v mnogih primerih žalostno samevajo in kujejo, kaj drugega, kot čisto zgubo.

Seveda so cene v hotelih tudi v pred in posezoni za mnoge naše delovne ljudi še vedno nedostopne. Po drugi strani pa je dolgo časa vemo, da bi lahko v prenekaterih objektih komercialnega turizma letovali domači gostje s precejšnjim popustom, če bi bilo to seveda organizirano, če bi se predstavniki organizacij združenega dela, ki skrbijo za letovanje delavcev, pogovorili z našimi hotelirji in vzeli za določen čas v zakup večje število ležišč oziroma zmogljivosti.

In spet smo pri dogovarjanju, bolje rečeno — nedogovarjanju, lahko bi dejali celo pri vprašanju odgovornosti. Čigave? Vsekakor ljudi, ki skrbijo za letovanje naših delovnih ljudi, ki z najrazličnejšimi izgovori, utemeljenimi in privlečenimi za lase, ščitijo staro prakso in s tem dobesedno preprečujejo razmah domačega turizma.

Za mnoge je namreč še vedno alfa in omega lasten počitniški dom in o ničemer drugem, ne o počitniških skupnostih ne o zamjenjavi zmogljivosti, kaj šele o sodelovanju s komercialnim turizmom, nočejo ne razmišljati, še manj se dogovarjati. Pri tem pa je več kot na dlani, da ti ljudje nikoli niso prijeli v roke svinčnika, izračunali, koliko stane oskrbni dan v domačem počitniškem domu in to odkrito povedali svojim delavcem. Morda je to celo bolje. Morda.

Še boljši od tega pa so nedvomno čisti računi. Posebno v teh stabilizacijskih časih. Pokazali bi namreč, pri čem smo in potrdili domnevo, da bi se v prenekaterih primerih splačalo napraviti dvoje: se posloviti od lastnega počitniškega doma in se ozreti po najrazličnejših počitniških zmogljivostih na naši obali in drugod. Kar se nam danes dozdeva nedostopno, je v resnici ceneje. V nekaterih primerih, poudarjamo v nekaterih, zares veliko ceneje.

Razumljivo pa so za vsako odločitev potrebni predvsem čisti računi. Sem pa šteje tudi (ali predvsem) postavka, koliko moramo odšteti za oskrbni dan in lastnem počitniškem domu.

Andrej Ulaga

Smučarski tečaji za delavce tovarne krede v Srpenici

Smuka še privlačnejša, če je varna

V Heliosovem tozdu TKK Srpenica že nekaj let zaporedno namenijo smučanju kot obliki športne rekreacije delavcev še posebno pozornost. K temu veliko prispevajo tudi bližnja kaninska smučišča, pa tudi možnost, da si lahko delavci prek sindikata kupijo dnevne smučarske vozovnice za uporabo žičnic in smučišč na Kaninu kar za 30 odstotkov ceneje, vsako leto pa še kaj primakne sindikat. Smučanje se je med delavci TKK razmahnilo še posebej v zadnjih letih, ko so vsako zimo priredili začetniške in nadaljevalne smučarske tečaje. Tudi letos je bilo tako in tečajev, ki sta se končala pretekli teden, se je udeležilo okrog 20 delavcev iz Srpenice in njihovih sorodnikov. Dobri tretjini smučarjev med 150 zaposlenimi v TKK se je tako pridružil še nekaj novih, ki jim bo na tečaju pridobljeno znanje prav gotovo še izpopolnilo užitek sprostitve na snegu, hkrati pa prispevalo k varnejšemu smučanju. Delavci TKK pa se ne navdušujejo le za alpsko smučanje, temveč je med njimi čedalje več tudi smučarjev — tekačev, kar je prav gotovo še koristnejša, predvsem pa cenejša oblika rekreacije na smučeh.

Boris Mlekuž

DE DRUŽBOSLOVNA ZBIRKA DELAVSKE ENOTNOSTI

Dr. Stevan Beždanov: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V MISLI IN DELU EDVARDA KARDELJA

Delo dr. Stevana Beždanova je nov, pomemben prispevek k širšemu spoznavanju misli in dela Edvarda Kardelja, revolucionarja in znanstvenika, teoretika in praktika graditve naše socialistične samoupravne skupnosti, saj je njegova vloga tudi kot pobudnika korenitih sprememb na področju vzgoje in izobraževanja velika in dragocena.

Knjiga ima dva dela: v prvem je pregleden in sistematično obdelan uvod ter razporeditev celotnega gradiva iz Kardeljevih doslej objavljenih del o idejnopolitičnih in družbenoekonomskih osnovah samoupravnega sistema socialistične vzgoje in izobraževalne politike samoupravne družbe ter o družbenoekonomskih možnostih za njihovo uspešnejše izvajanje.

Drugi del knjige vsebuje študijo dr. Beždanova, ki razlaga Kardeljeve misli in ideje ter analizira njegov prispevek pri reševanju ključnih vprašanj sedanjih reformnih procesov.

Knjiga bo nepogrešljiva pri reševanju aktualnih vprašanj naše družbe v procesu celotne reorganizacije vzgoje in izobraževanja.

NOVA KNJIGA!

Knjigo lahko po ceni 650 din za izvod naročite pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, kupite pa jo lahko v knjigarni DE na Tavčarjevi 5 v Ljubljani in v vseh knjigarnah po Sloveniji.

NAROČILNICA — Pri Delavski enotnosti, Ljubljana, Celovška 43, nepreklicno naročamo izvod(ov) knjige S. Beždanova: VZGOJA IN IZOBRAŽEVANJE V MISLI IN DELU EDVARDA KARDELJA

Naročeno nam pošljite na naslov:

Ime in priimek podpisnika:

Datum naročila:

Račun bomo plačali v 15 dneh po prejemu knjig(e).

(žig)

(podpis pooblaščenice osebe)

Osrednji del vasi Mozelj

Glasilu »Vihar« — ustvarjalna vez krajanov in dokument časa v vasi Mozelj

Ustvarjalne zamisli iz Staničeve kuhinje

Kadarkoli se odpravim po poti vesti o nekem dogodku, se vedno sprašujem, kaj me bo tam čakalo, kakšni bodo ljudje, s katerimi se bom pogovarjal? Ali bo vse tako, kot se mi je zdelo ob prvem srečanju z dogodkom, ali pa bo čisto drugače?

To pot sem šel po poti informativnega glasila »Viharji«, ki ga izdajajo člani KSD Ciril Dekval, krajevnega odbora SZDL in osnovne organizacije ZSM iz Mozolja.

Mozelj je majhna vasica štiridesetih domačij nedaleč od Kočevja, na vrhu ene tistih značilnih dolenskih vzpetin. Cerkev, dve gostilni, kulturni dom, šola, gasilski dom in domačije, v katerih prebiva 44 družin številnih jugoslovanskih narodnosti, to je Mozelj. Ob vhodu v vas obiskovalca pozdravi modra tabla s šaljivim napisom »V Mozelj hitim, tam je zdravje, tam je trim«. In res je v bližini vasi trim steza, poleg tega pa se bohota za »šolo v mirovanju« zelo lepo športno igrišče, na katerega so Mozljani še posebej ponosni. Kako tudi ne, saj so ga sami zgradili s prostovoljnim delom in po treh letih prekanj oblekli z asfaltom.

Prav to športno igrišče je eno od tistih številnih akcij, ki ustvarjajo trdne vezi med vaščani, ne glede na to kateri narodnosti pripadajo in ne glede na to, katere od zgoraj omenjenih organizacij člani so. Mozelj 9 je tretja hiša po vrsti, zraven šole in igrišča. Tam živi družina Stanič, torej tudi Ive, s katerim sem bil zmenjen. V nekoliko modernizirani kmečki kuhinji so me čakali: Ive, ki je predsednik kulturnošportnega društva Ciril Dekval, Štefan Papež — tajnik društva in član predsedstva mladine, Mire Kovran — podpredsednik društva,

je nekoliko spremenila. Glasilo je postalo informativno in si je zadalo nalogo obveščati vaščane o vsem, kar se dogaja na vasi, v krajevni skupnosti in občini. Glasilo se je iz številke v številko bogatilo in se še bogati. Postalo je tudi kritično, saj pravijo, da marsikdaj Viharji povzročajo viharje. V njem objavljajo literarne spise, zgodovinske opise svojega kraja, predstavljajo svoje sosede, pišejo o krajevnih težavah, objavljajo spise otrok itd. Veliko je tega. Kdor pa prebere glasilo, spozna kraj in krajanje ter vse njihove težave in vsa razmišljanja.

Marsikdaj »Viharji« povzročijo viharje

Viharje dobi sleherni vaščan. In večina njih se pojavi v tem izjemnem glasilu. Ali so predstavljeni v njem ali pa sami kaj napišejo. Ljudje sila radi berejo Viharje in po ugotovitvah uredniškega odbora jih preberejo v celoti. Tako je to glasilo postala svojstvena vez med Mozljani. Pripravljajo tudi javno tribuno o Viharjih, kjer bi radi dobili smernice za nadaljnje delo. Na ta način bodo vsi vaščani postali uredniki svojega glasila. Vse kar se v vasi dogaja, vse to je objavljeno v glasilu. Viharji torej niso le vez, ampak tudi zgodovinski zapis iz dela in življenja vasi.

Na vasi pa se dogaja zares veliko. Če hočem podrobneje predstaviti glasilo, potem moram napisati nekaj tudi o vseh oblikah družabne dejavnosti v Mozlju.

Mladi so najbolj aktivni na športnem področju, saj prirejajo številna tekmovanja v malem nogometu, smučanju, kegljanju zakonskih parov, streljanju, namiznem tenisu in šahu. Še bolj pestro je kulturno življenje. Pripravljajo številne prireditve.

Pred kratkim so ustanovili pevski kvartet. Imajo tudi dramsko skupino, ki uprizarja skeče in enodejanke, ki jih pišejo člani skupine sami. Vsako leto pripravijo kviz »Naš kraj in krajan«, kjer v pevski, dramski in tekmovalni obliki predstavijo kraj, in vse kar se je v njem zgodilo v preteklem letu. Tekmovanje pa je zastavljeno tako, da morajo krajanje po različnih opisih spoznavati drug drugega. Vprašanja pa se nanašajo tudi na zgodovino Mozolja. Sedaj se pripravljajo na to, da bi začeli oživljati nekatere stare običaje in ročne spretnosti.

Vsaj pol vasi vsakokrat sledi »viharjem«

Člani društva Ciril Dekval so si zadali nalogo, da bodo čim tesneje povezali vaščane med seboj, predvsem v zimskem času. To je tudi naloga Viharjev. Kot kaže, jim to uspeva. Na prireditvah je dvorana kulturnega doma nabit polna. Viharje pa tudi berejo vsi in vsi tudi sodelujejo pri njihovem snovanju na ta ali oni način. Na akcije se odzove najmanj pol vasi. Sedaj je v teku akcija čiščenja gozda. Od denarja, ki ga bodo za to dobili, si bodo kupili ozvočenje. Če koga ni na akciji in za to nima opravičljivega razloga, že zaveje vihar skozi njegovo domačijo.

O vasi, vaščanih, njihovem delu in življenju bi se dalo še pisati, saj nisem utegnil napisati vsega. Ne vem, če je tako tudi po drugih slovenskih vaseh. Poznam pa Mozelj in vseč mi je tam.

Jurij Popov

FOTOAMATER NA OBISKU

Konrad Končan

»Žena in prijatelji me zbadajo, da sem zdaj, ko sem upokojen, več v tovarni in fotolaboratoriju kot prej, ko sem bil v redni službi.« v smehu pravi Konrad Končan, ko ga zmotimo pri delu prostorih fotokino kluba v EMO. Konrad bo kmalu naložil na rame sedmi križ, kar pa z njegovega obraza ni razbrati.

Rojen je bil v Gaberju, zibelki celjskega proletariata. Za očetom, štirimi brati in sestro je tudi sam krenil v tovarno posode. Začel je kot navaden delavec, počasi lezel po stopničkah od zabojev do stroja, da bi se končno ustalil kot laborant. Pred tridesetimi leti sta s prijateljem kupila fotoaparata. To je bilo v času, ko je lastnik fotoaparata bil »nekaj«.

»Ko se danes spomnim tistih let, me sicer obide smeh, vendar vse le ni bilo tako naivno. Čeprav je bila fotografija za nas takrat presneto zamotana in neznana stvar, smo s tako zaigranostjo šli v uk, da danes ni primere. To pravim zato, ker iz leta v leto ugotavljam, kako se zdaj mladi čisto narobe spoprijemajo s to večino. Včlanijo se v klub zato, da bi se že naslednji dan postavili za — filmsko kamero!«

Konrad Končan je prva leta zvečine samo poslušal starejše in že tedaj »velike mojstre fotografije«, ki so ure in ure preživljali v klubu, razpravljali, analizirali, delali poskuse, z veliko žlico zajemali znanje in spoznanja o fotografiranju. Z leti so ga sprejeli »medse« in mu zaupali vse odgovornejše

VABIMO K SODELOVANJU ŠIROK KROG SODELAVCEV

Uredništvo vabi k sodelovanju vse tiste, ki v svojem okolju poznajo najrazličnejše obraze ljubiteljske ustvarjalnosti naših ljudi, kulturne ljubitelje, posameznike in skupine, organizatorje kulturnega življenja, fotoamaterje, radioamaterje, inovatorje in druge ljubitelje na področju teh-

ničnih znanosti. Vabimo vas, da s svojimi predstavitvami posameznikov in skupin bogatite to našo galerijo osebne in kolektivne ustvarjalnosti med delavci. Pošljite nam tudi fotografije o njih in njihovem ustvarjalnem delu.

Uredništvo

Folklorna skupina iz Motvarjevec

Ohranjajo starodavne prekmurske plese

Na posnetku je folklorna skupina, ki deluje v okviru kulturnoumetniškega društva Jože Atila iz Motvarjevec. To motvarjevsko društvo, ki je bilo ustanovljeno pred leti, je poželo že vrsto uspehov. Nastopajo v slovenskem in madžarskem jeziku. Folklorna skupina, ki jo sestavljajo predvsem mladi, deluje

že skoraj dve leti. Osem plesnih parov ima na programu starodavne prekmurske plese, ki so jih naši predniki plesali pred sto leti. Glasbeno-folklorno skupino spremlja Geza Dora. Svoje ubrane plese so doslej odplesali na domačem odru v Motvarjevcih, na soboškem tednu ljubiteljske kulture, na srečanju folklor-

nih skupin v Kobilju in Beltinčih, med krajanje v Domanjševcih, na Hodošu, na področnem folklornem srečanju v Veliki Polani in drugod. Predstavili so se tudi v televizijski oddaji Hidak-Mostovi.

Besedilo in slika: Jože Žerdin

mi bili rekreacija in razvedrilo. Se danes vodim pri Partizanu skupino starejših, skupino, ki ni več samo rekreacije željna desetina starejših, temveč gre za prijatelje, ki v telovadnici ali na igrišču skupaj preživljamo že desetletja.

Zdaj vem, da ima tisti, ki fotografira, od življenja nekaj več. Vsek posnetek, vsak obrab, posnet na celuloidni trak, predstavlja življenje in čas. Ko sem prešel na fotografiranje delovnega utripa, sodelavcev ali delavcev za stroji, na sejah, na cesti, sem ugotovil, da sem to pravzaprav že od nekdaj želel. Tako zdaj v glavnem fotografiram delo, najsrečnejši sem, ko ugotovim, da je med posnetki tudi takšen, ki mi pogled dolgo pritegne, ki ga med kopiranjem obračam na vse strani, delam izreze, na njem preizkušam vso tehniko, ki sem jo v teh letih osvojil.

Pogosto se mi dogaja, da filme, ki hranijo po mojem mnenju dobre posnetke, odnašam domov. Doma sem si že pred leti uredil temnico, dru-

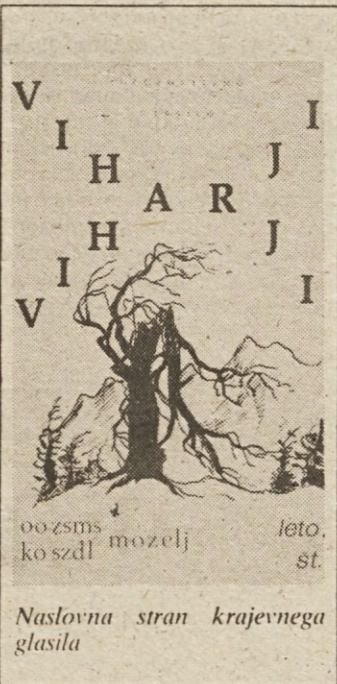
žino sem polagoma iztisnil iz enega prostora in tam potem delam naprej. Tudi za to, da ne bi tovariši v klubu mislili ali imeli občutek, da sem se preveč razšopiril. Za to delo potrebuješ mnogo časa in miru. Pred leti sem presenečen ugotovil, da imam v družini konkurenco. Tudi sin se je ogrel za fotografijo. Zdaj si on, tako kot nekoč jaz, nakupuje opremo, se zapira v temnico, pozablja na hrano in potrpežljivo dela.

Največ uspehov na razstavah sem dosegel prav s fotografijo delovnega utripa. Že nekaj let pa me privlačijo motivi — nesreče pri delu. Zdaj, ko imam mnogo več časa, z vsoto potrpežljivostjo dokumentarista ohranjam na fotografiji nesreče pri delu. Zbrano gradivo predstavlja mnogo več kot samo kup fotografij. Zato bom poskušal ogreti sodelavce, da bi to gradivo razstavili. V poduk in razmislek. To bo zame največji uspeh, več kot vsa priznanja skupaj, ki sem jih dobil na raznih razstavah.

J. S.

Gradnja »TEO« v Sentjurju

Ivan Kuzma — član društva in mladinec, ter Dušanka Žagar — mladinka in tudi članica društva. Kot smo iz pogovora pozneje zvedeli, so pravi sogovorniki gibalna sila vsega družabnega življenja na vasi, ta kuhinja pa njihovo glavno shajališče. Poleg delovnih akcij pa ustvarjajo med vaščani še trdnejšo vez Viharji, ki so me tudi privedli v Mozelj.

Viharji so se pojavili prvič pred dvema letoma. Njihov idejni vodja in začetnik je bil Vinko Dramac, po narodnosti Srb, ki je vedno rad pisal. Prišel je na zamisel, da bi pisanja tudi objavil. Mladina mu je takoj pritegnila in nastalo je literarno glasilo. Pozneje, je glasilo začel urejati uredniški odbor pod vodstvom Iveta Staniča. Vsebinske